

jrefn, f, mxGufersm wezhuGfquaxnuyh&; vecsef - racgiEhfiHsmEShlaygi, i
pufysta&; qh&mulebG fivG fubacsmarOrljs&hviGcifpDhuf

jrefnylyh
aps;uGuf, ONyhiEh pGf,EShyhuleft vmt vmt m
okwoejykvhvncif

OpkOifarmif(pufystpDyGynn&S) ESftzD

2025 cE6? Z6v

မာတိကာ

အကျဉ်းချုပ်	vi
Abstract	viii
၁။ နိဒါန်း	၁
၁.၁။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် ပဲပုပ်၏ အရေးပါမှု	၁
၁.၂။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပပို့ကုန် ဈေးကွက်တွင် ပဲပုပ်၏ အရေးပါမှု	၃
၁.၃။ မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအစီအစဉ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု အခန်းကဏ္ဍများ	၅
၁.၄။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအကြား ကုန်သွယ်မှုကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု	၆
၂။ သုတေသနဆောင်ရွက်ခြင်း ရည်ရွယ်ချက်	၈
၂.၁။ သုတေသန၏ ရည်ရွယ်ချက်များ	၈
၂.၂။ သုတေသနတွင် ဆောင်ရွက်မည့်လုပ်ငန်းများနှင့် ကြုံတွေ့နိုင်သော အဟန့်အတားများ	၈
၂.၃။ သုတေသနဆောင်ရွက်ခြင်း၏ မျှော်မှန်းရလဒ်များ	၉
၃။ သုတေသန ဆောင်ရွက်သော နည်းလမ်းများ	၁၀
၃.၁။ အချက်အလက်ကောက်ယူသည့် နည်းလမ်းများ	၁၀
၃.၂။ ကောက်ယူသော အချက်အလက်များ	၁၀
၃.၃။ တွက်ချက်သည့် နည်းလမ်းများ	၁၁
၃.၄။ သုတေသန အဖွဲ့ဝင်များ	၁၂
၃.၅။ သုတေသနဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဆောင်ရွက်သည့်ကာလ	၁၃
၄။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်များ	၁၄
၄.၁။ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်အလိုက် ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ တွက်ချက်မှုများ	၁၄
၄.၂။ အဓိက စိုက်ပျိုးသည့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များ	၁၅
၄.၃။ ပြည်တွင်းစားသုံးမှုနှင့် ပိုလျှံမှု	၁၇
၄.၄။ ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ကြုံတွေ့ရသော စိန်ခေါ်မှုများ	၁၈
၅။ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်မှုနှင့် ပို့ကုန် အလားအလာများ	၂၁
၅.၁။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပ ဈေးကွက်များ	၂၁
၅.၂။ မြန်မာနိုင်ငံမှ တင်ပို့သည့် ပဲပုပ်၏ ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ	၂၄
၅.၃။ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုများနှင့် Nominal Protection Rate (NPR)	၂၆
၅.၄။ ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းအားနှင့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ယှဉ်ပြိုင်မှုများ	၂၇
၅.၅။ ပဲပုပ်ပို့ကုန် ကုန်သွယ်မှု အလားအလာ ဆန်းစစ်တွက်ချက်ခြင်း	၂၉
၅.၆။ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များ (Revealed Comparative Advantage (RCA) and Revealed Symmetric Comparative Advantage (RSCA))	၃၀

၆။	ထုတ်ကုန်ယှဉ်ပြိုင်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများ	၃၂
၆.၁။	အဓိက ကုန်သွယ်သည့် နိုင်ငံများနှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက် ရှယ်ယာများ	၃၂
၆.၂။	ပြည်တွင်းဈေးကွက်နှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက် ဝယ်လိုအား	၃၃
၆.၃။	ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက် (ထုတ်လုပ်သူ-ပြည်တွင်းဈေး-ပို့ကုန်)	၃၄
၆.၄။	အားသာချက်၊ အားနည်းချက်၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ (SWOC analysis)	၃၅
၇။	သုံးသပ်တင်ပြချက်များ	၃၈
	(က) စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု	၃၈
	(ခ) ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှု	၃၉
	(ဂ) ပြည်တွင်းစားသုံးမှု	၃၉
	(ဃ) ပြည်ပတင်ပို့မှု	၄၀
	(င) ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု	၄၁
	(စ) ပို့ကုန်အလားအလာ	၄၁
	(ဆ) ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး	၄၂
၈။	မူဝါဒထောက်ခံချက်များ	၄၃
	(က) အခြေခံအဆောက်အအုံ	၄၃
	(ခ) ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ	၄၃
	(ဂ) စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း	၄၄
	(ဃ) နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု	၄၄
	(င) မူဝါဒ ဖော်ဆောင်မှု	၄၅
	(စ) မဟာဗျူဟာ နည်းလမ်းများ	၄၅
၉။	ကိုးကားချက်များ	၄၆

ပုံများ

ပုံ (၁) နှစ်ကာလအလိုက် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ပြောင်းလဲလာပုံ ၂

ပုံ (၂) မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံ ကုန်သွယ်မှု ၇

ပုံ (၃) မြန်မာ့ပဲပုပ် နှစ်အလိုက် ထွက်ရှိမှု ၁၅

ပုံ (၄) ပဲပုပ်အဓိကတိုင်းဒေသကြီးများ၏ ပဲပုပ်စိုက်ဧရိယာအခြေအနေ ၁၇

ပုံ (၅) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ၂၀၂၃ ခုနှစ် ပဲပုပ် (HS: 1201) လက်ကားဈေးနှုန်းများ ၂၆

ပုံ (၆) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှုအခြေအနေ ၂၇

ပုံ (၇) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ်အထွက်နှုန်း အခြေအနေ ၂၈

ပုံ (၈) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများက တင်ပို့သော ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ FOB ဈေးနှုန်းများ ၂၈

ပုံ (၉) မြန်မာ့ပဲပုပ် (HS: 1201) ဝယ်ယူတင်သွင်းသော နိုင်ငံများရှိ ဈေးကွက်ဝေစု
အချိုးများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၃၂

ဇယားများ

ဇယား (၁) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ၃

ဇယား (၂) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲပုပ်စိုက် ပြည်ပတင်ပို့မှု ၄

ဇယား (၃) သုတေသန ဆောင်ရွက်ချက်များ ဆောင်ရွက်သည့်ကာလ ၁၃

ဇယား (၄) မြန်မာ့ပဲပုပ် နှစ်အလိုက် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ၁၄

ဇယား (၅) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ၁၆

ဇယား (၆) အာရှဒေသရှိ ပဲပုပ် (HS: 1201) တင်သွင်းမှုအများဆုံး အာရှ (၁၀) နိုင်ငံ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၂၂

ဇယား (၇) အာရှတိုက်ရှိ ပဲပုပ် (HS: 1201) တင်ပို့မှုအများဆုံး (၁၀) နိုင်ငံ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၂၃

ဇယား (၈) မြန်မာနိုင်ငံမှပဲပုပ် (HS: 1201) တင်သွင်းမှုအများဆုံး အာရှနိုင်ငံများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၂၄

ဇယား (၉) ပဲပုပ်တစ်တန်အတွက် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၂၅

ဇယား(၁၀) မြန်မာ့ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ Nominal Protection Rate (NPR) (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၂၆

ဇယား(၁၁) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အခြားအာရှနိုင်ငံများမှ တင်ပို့သောပဲပုပ် (HS:1201) ၏
အရည်အသွေးနှင့် ဈေးနှုန်းတန်ဖိုး နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (FOB Price, US\$/Ton) ၂၉

ဇယား(၁၂) မြန်မာ့ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ ပို့ကုန်ကုန်သွယ်မှု အလားအလာ (Trade Potential)
(၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၃၀

ဇယား(၁၃) မြန်မာ့ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် နှိုင်းယှဉ်အားသာချက် (RCA and RSCA) ၃၁

ဇယား(၁၄) SWOC Analysis ၃၇

နောက်ဆက်တွဲများ

နောက်ဆက်တွဲ (က)	တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)	၄၇
	တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)	၄၈
	တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)	၄၉
နောက်ဆက်တွဲ (ခ)	ပဲပုပ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ခန့်မှန်း ပိုလျှံမှုအခြေအနေ (၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်)	၅၀
နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)	မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ် (HS: 1201) လက်ကားဈေးနှုန်းများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)	၅၁
နောက်ဆက်တွဲ (ဃ)	မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှု	၅၂
နောက်ဆက်တွဲ (င)	မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ်အထွက်နှုန်း	၅၃
နောက်ဆက်တွဲ (စ)	မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများက တင်ပို့သော ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ FOB ဈေးနှုန်းများ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း	၅၄
နောက်ဆက်တွဲ (ဆ)	စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ရေး စီမံကိန်း စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ (ဌာနဆိုင်ရာ)	၅၅
နောက်ဆက်တွဲ (ဇ)	စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ရေးစီမံကိန်း စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ (တင်ပို့သူများ)	၅၈

ဤသုတေသနစာတမ်းကို မဲခေါင်-လန်ချန်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အထူးရန်ပုံငွေ (၂၀၂၃) အစီအစဉ်၏ “မြန်မာ့လယ်ယာထွက်ကုန်များ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ထောက်ပံ့ရေး လန်ချန်း-မဲခေါင်နိုင်ငံများနှင့်ပူးပေါင်း၍ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ခြင်းစီမံကိန်း” မှ ထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသုတေသနစာတမ်းတွင် ပါရှိသော အချက်အလက်များ၊ သုံးသပ်ချက်များသည် သုတေသနပညာရှင်အဖွဲ့၏ အလုံးစုံတာဝန်ယူမှုဖြင့် ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကို ကောက်ယူဆန်းစစ်၍ သုတေသနပြု ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်ပြီး မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းကိုမှ ကိုယ်စားပြု ရေးသားထားခြင်းမဟုတ်ကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အကျဉ်းချုပ်

ဤသုတေသနသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အလားအလာကောင်း လယ်ယာထွက်ကုန် သီးနှံတစ်ခုဖြစ်သည့် ပဲပုပ် (Glycine max) သီးနှံ၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို သုံးသပ်လေ့လာသည့် သုတေသန ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာ့ပဲပုပ် ကုန်သွယ်မှုတိုးတက်မြှင့်တင်ရေး၊ ပို့ကုန်အလားအလာ နှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအား မြှင့်တင်ရေးတို့အတွက် မူဝါဒရေးရာ အကြံပြုချက်များ ဖော်ထုတ်ရန်၊ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးအတွက် မဲခေါင်-လန်ချန်းနိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အထောက်အကူပြု ရန် ရည်ရွယ်သည်။

ပဲပုပ်သီးနှံသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ စီးပွားဖြစ် စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသော အဓိက ပဲအမျိုးအစား အမျိုး (၂၀) ခန့် ရှိသည့်အနက် သတ္တမမြောက် စိုက်ဧရိယာ အများဆုံး စိုက်ပျိုးနေသည့် ပဲမျိုးစုံသီးနှံတစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၃-၂၄ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု မက်ထရစ်တန် ထောင်ပေါင်း (၂၁၀) ရှိရာ ရှမ်းပြည်နယ်မှာ ပဲပုပ်အများဆုံး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရာဒေသကြီး ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ် ပဲပုပ် ပြည်ပတင်ပို့မှုမှာ တန်ချိန် (၂၀)၊ တန်ဖိုးအားဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာထောင်ပေါင်း (၁၈) သာရှိပြီး ယခင်က တရုတ်၊ အိန္ဒိယနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံများသို့ အများဆုံး တင်ပို့ခဲ့ရာမှ လက်ရှိတွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသို့ အဓိကတင်ပို့လျက်ရှိသည်။ လေ့လာမှုများအရ မြန်မာ့အမျိုးသား အာဟာရ ဖူလုံရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ ပြည်တွင်းထွက် ဆီထွက်သီးနှံများမှ စားသုံးဆီများ လုံလောက်စွာ မထုတ်လုပ်နိုင်သဖြင့် ပြည်ပမှ စားအုန်းဆီ တန်ချိန် (၅ မှ ၉) သိန်းအထိ နှစ်စဉ် တင်သွင်းနေရမှုကို ပဲပုပ်ဆီဖြင့် ပိုမိုဖြည့်ဆည်း အစားထိုး စားသုံးနိုင်ရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ပြည်တွင်း တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေး ကဏ္ဍအတွက် ပြည်ပမှ ကြိတ်ဖတ်များ တန်ချိန် (၅) သိန်းခန့် နှစ်စဉ် တင်သွင်းနေရမှုကို လျော့နည်း သက်သာစေရန်အတွက် လည်းကောင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် အခြားအိမ်နီးချင်း နိုင်ငံများသို့ ပဲပုပ်တိုးချဲ့ တင်ပို့ရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ အလားအလာကောင်းများနှင့် ပြည့်စုံသောသီးနှံမှာ ပဲပုပ်သီးနှံဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

မြန်မာ့ပဲပုပ် ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားတို့ကို Nominal Protection Rate (NPR), Revealed Comparative Advantage (RCA), Revealed Symmetric Comparative Advantage (RSCA) တို့ဖြင့် တွက်ချက်ခန့်မှန်းခဲ့ရာ “ဂျပန်၊ စင်ကာပူနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့ရန် ပို့ကုန်အလားအလာ ကောင်းမွန်ကြောင်း၊ NPR အနေဖြင့် ဂျပန်၊ ထိုင်းနိုင်ငံတို့တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကောင်းကြောင်း၊ RCA, SRCA ရလဒ်များအရ နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များ မရှိကြောင်း”၊ မြန်မာ့ပဲပုပ်ကဏ္ဍတွင် ခေတ်မီ စိုက်ပျိုးနည်းပညာ လိုအပ်ချက်၊ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်နှင့် လယ်ယာသွင်းအားစုများ စံချိန်မီ မသုံးစွဲနိုင်မှု၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေး ရရှိနိုင်မှု၊ ပိုးမွှားရောဂါ ကျရောက်ဖျက်ဆီးမှု၊ ဈေးနှုန်းမတည်ငြိမ်မှုနှင့် ဈေးကွက်တစ်ခု နှစ်ခုအပေါ်တွင်သာ မှီခိုမှု၊ အရည်အသွေး ထိန်းသိမ်းနိုင်မှုနှင့် ခေတ်မီ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲလုပ်ငန်းများ လိုအပ်မှု စသည့် စိန်ခေါ်မှုများ ရင်ဆိုင်ရလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအပေါ်အခြေခံ၍ မူဝါဒထောက်ခံချက်များအဖြစ် (က) အခြေခံ အဆောက်အအုံများ တည်ထောင်ဆောင်ရွက်ရန်၊ (ခ) မြန်မာ့ပဲပုပ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ထူထောင်ရန်၊ (ဂ) ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရန်၊ (ဃ) နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဆောင်ရွက်ရန်၊ (င) မူဝါဒများ စနစ်တကျချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊ (စ) မဟာဗျူဟာ နည်းလမ်းများ

အဖြစ် - ပဲပုပ်ကို “ဦးစားပေးသီးနှံ” အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း၊ ပဲပုပ်၏ အရေးပါမှုကို သိသိသာသာ မြှင့်တင်ခြင်း၊ ဇီဝလုံခြုံရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန်တို့ကို အဆိုပြုတင်ပြထားပါသည်။

အဓိကဝေါဟာရများ : ပဲပုပ်၊ ပို့ကုန်အလားအလာ၊ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း၊ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့ရေး၊ NPR၊ RCA၊ RSCA၊ LMC

Abstract

This research analyzes the export potential and market competitiveness of soybeans (*Glycine max*), a promising agricultural product for Myanmar. The aim is to propose policy recommendations to enhance Myanmar's soybean trade, boost export potential and competitiveness, and support cooperation with Mekong-Lancang countries to facilitate smoother trade processes.

Soybeans are one of the major commercial legume crops in Myanmar, ranking seventh in terms of cultivation area among approximately 20 major legume types. In the 2023–2024 fiscal year, soybean production reached 210,000 metric tons, with Shan State being the leading producing region. In 2024, soybean exports amounted to only 20 tons worth 1.8 million USD. While China, India, and Thailand were previously the main export destinations, Vietnam is currently the primary market. Studies show that soybeans are vital for national food security and can help reduce dependency on imported edible oils. Myanmar imports about 0.5 to 0.9 million tons of palm oil annually due to insufficient domestic oilseed production. Soybean oil could serve as a viable alternative. Furthermore, the livestock sector imports around 500,000 tons of soybean meals annually, which could be replaced by local production.

There is also potential to expand soybean exports to China and neighboring countries, reaffirming that soybeans are a high-potential crop. To evaluate export prospects and competitiveness, indicators such as Nominal Protection Rate (NPR), Revealed Comparative Advantage (RCA), and Revealed Symmetric Comparative Advantage (RSCA) were used. Results indicate that there is good export potential to Japan and Singapore, with NPR showing strong competitiveness in Japan and Thailand. However, RCA and RSCA results suggest a lack of comparative advantage. The study identifies key challenges facing Myanmar's soybean sector, including lack of modern farming techniques, limited access to quality seeds and agricultural inputs, impacts of climate change and water access, pest and disease issues, unstable prices, overreliance on a few markets, quality control issues, and lack of modern processing facilities. Based on these findings, the study recommends the following policy measures: (a) Develop basic infrastructure (b) Establish a dedicated soybean organization (c) Enhance capacity of stakeholders (d) Promote investment in technology and finance (e) Implement systematic policy frameworks (f) Adopt strategic approach-

es such as prioritizing soybeans as a key crop, increasing awareness of their importance, ensuring biosafety, and promoting long-term development and market-oriented systems.

Key Words: Soybean, Export Potential, Market Competitiveness, Trade Facilitation, NPR, RCA, RSCA, LMC

၁။ နိဒါန်း

“ပဲပုပ်” (Glycine max) သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လက်ရှိ စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် ပဲမျိုးစုံသီးနှံများတွင် သတ္တမမြောက် အများဆုံး စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် သီးနှံဖြစ်သည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း ပဲမျိုးစုံစိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ် ပြည်ပတင်ပို့မှုများ တစ်ရှိန်ထိုး တိုးတက်လာခဲ့မှုနှင့်အတူ တိုးတက်လာခဲ့သော်လည်း ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲမျိုးစုံ ပို့ကုန်တန်ဖိုးတွင် (၀.၀၁) ရာခိုင်နှုန်းသာ ပါဝင်မှုရှိပြီး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ပြည်ပတင်ပို့မှုများ လျော့နည်းလာလျက်ရှိသည့် သီးနှံဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာ့စားသုံးဆီ လိုအပ်ချက်ကို ပါဝင်ဖြည့်ဆည်း ပေးနိုင်ရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ မွေးမြူရေးကဏ္ဍတွင် တိရစ္ဆာန်အစားအစာအတွက် ပြည်ပမှ နှစ်စဉ်ပဲပုပ် ကြိတ်ဖတ်တင်သွင်းနေမှုကို လျှော့ချနိုင်ရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ပိုလျှံသည်များကို အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံကြီး များသို့ တိုးတက်တင်ပို့နိုင်ရန်အတွက်လည်းကောင်း အလားအလာကောင်းများရှိနေသော သီးနှံဖြစ်သည်။

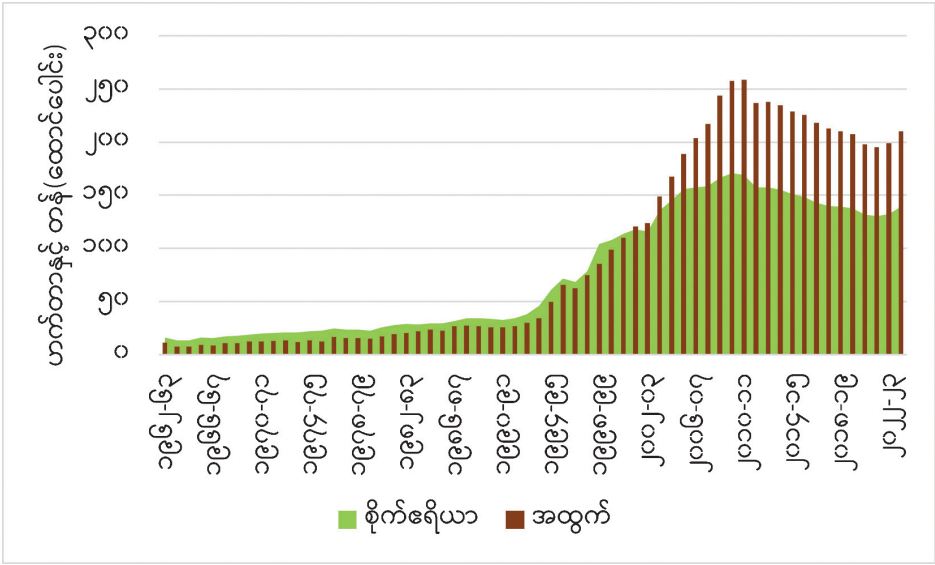
မြန်မာ့ပဲပုပ်ကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သုတေသနများ၊ လေ့လာမှုများကို နယ်ပယ် အသီးသီး၌ ကျယ်ပြန့်စွာ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်သော်လည်း ယခုလေ့လာမှုမှာ မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ “ဈေးကွက် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း (Market Competitiveness)” နှင့် “ကုန်သွယ်မှု အလားအလာများ (Trade Potential)” ကို အဓိကထား လေ့လာထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤလေ့လာမှုကို “မြန်မာ့လယ်ယာထွက်ကုန်များ တန်ဖိုးကွင်းဆက် ထောက်ပံ့ရေး လန်ချန်း-မဲခေါင်နိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်း၍ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ခြင်းစီမံကိန်း (Improvement of Agriculture Trade Facilitation to Encourage Supply Chain of Myanmar’s Agricultural Products in Collaboration with LMC Countries)” အစီအစဉ်အရ ၂၀၂၄ ခုနှစ် အတွင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

၁.၁။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် ပဲပုပ်၏ အရေးပါမှု

မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခြေအနေမှာ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်၊ နှစ်ကုန်ခန့်မှန်းခြေစာရင်း များအရ တစ်မျိုးသားလုံး၏ စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုတန်ဖိုး (GDP) မှာ နှစ်အလိုက် ဈေးနှုန်းများဖြင့် ကျပ်ဘီလီယံ (၁၄၀,၁၈၄)၊ ၂၀၁၅-၂၀၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် ပုံမှန်ဈေးနှုန်းအရ ကျပ်ဘီလီယံ (၉၄,၀၇၀) ရှိပြီး တိုးတက်မှုနှုန်း (၃.၅) ရာခိုင်နှုန်းရှိသည်။ လယ်ယာကဏ္ဍ (သားငါးနှင့် သစ်တောမပါ) ၏ ပါဝင်မှုအချိုး (၁၅.၁) ရာခိုင်နှုန်းရှိကာ တိုးတက်မှုနှုန်းမှာ (၄.၆) ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည် (၂၀၂၄-၂၅ ဘဏ္ဍာနှစ် အမျိုးသားစီမံကိန်းဥပဒေ)။ အမေရိကန်ဒေါ်လာ တန်ဖိုးအားဖြင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် လက်ရှိဈေးဖြင့် ၆၆,၇၅၇ သန်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်ဈေးဖြင့် ၆၃,၇၅၇ သန်းရှိပြီး နှစ်စဉ်တိုးတက်မှုရာခိုင်နှုန်း (၁.၀) ရှိသည် (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ ၂၀၂၅)။

ပဲပုပ်သီးနှံအနေဖြင့် မြန်မာ့စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုတွင် လယ်ယာကဏ္ဍ၊ သားငါးကဏ္ဍ၊ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲကဏ္ဍ၊ ကုန်သွယ်မှုကဏ္ဍများမှ ပါဝင်အကျိုးပြုလျက်ရှိသည်။ သီးနှံစုံစုစုပေါင်း စိုက်ဧရိယာ ဟက်တာ (၂၀.၈) သန်း၏ (၀.၆၇) ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သော ဟက်တာထောင်ပေါင်း (၁၃၉) အထိ ပဲပုပ်ကို ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ပဲခူး၊ ဧရာဝတီ၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးများ၌ အများအပြား စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ထွက်ရှိသည့်သီးနှံများကို ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း၊

သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်း၊ ဆီစက်၊ ပဲခွဲစက်၊ ပဲပုပ်အခြေခံ စားသောက်ကုန်လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များကို တိရစ္ဆာန်အစာအဖြစ် ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ပြည်ပသို့ ပဲပုပ်များတင်ပို့ခြင်း စသည်တို့ကြောင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ရရှိစေခြင်း၊ ပြည်ပတင်ပို့ခြင်းမှ နိုင်ငံခြားဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာသန်း (၆.၈၂) အထိ အများဆုံး ရှာဖွေပေးနိုင်ခဲ့ခြင်း စသည်ဖြင့် နိုင်ငံစီးပွားဖွံ့ဖြိုးမှုကို တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ သွယ်ဝိုက်၍ သော်လည်းကောင်း အထောက်အကူပြုလျက်ရှိသည်။

ဇာစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ပုံ (၁) နှစ်ကာလအလိုက် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ပြောင်းလဲလာပုံ

ထို့ပြင် အခြားပဲမျိုးများထက် ပဲပုပ်တွင်သာ ၄၀ မှ ၄၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ အများဆုံးပါရှိသော ပရိုတိန်း၊ ၁၉-၂၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိပါရှိသည့် စားသုံးဆီ၊ မြင့်မားသော အမျှင်ဓာတ် (Fibre)၊ ပိုတက်စီယမ်၊ ဖိုလိတ် (Folate)၊ မဂ္ဂနီစီယမ်၊ သံဓာတ်နှင့် ဗီတာမင်ဓာတ်များကြောင့် အာဟာရဓာတ်ပြည့်ဝရေးနှင့် အစားအစာလုံခြုံရေးကို အထောက်အကူပြုလျက် ရှိနေပြန်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း ပဲပုပ်သည် ပဲမျိုးတစ်မျိုးဖြစ်သည်နှင့်အညီ လေထုထဲမှ နိုက်ထရိုဂျင်ဓာတ်ကို ရယူပေး (Nitrogen Fixation) နိုင်သဖြင့် ဓာတ်မြေဩဇာ သုံးစွဲမှုများကို လျှော့ချပေးနိုင်ခြင်း၊ မြေဆီလွှာကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ပေးနိုင်ခြင်း အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို အကျိုးပြုလျက် နိုင်ငံစီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အားဖြည့် ထောက်ပံ့ပေးလျက် ရှိသည်။

မြန်မာ့လယ်ယာကဏ္ဍ သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုစနစ်တွင် ပဲပုပ်ကို ထည့်သွင်းစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ပြည်တွင်း စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးအတွက်သာမက သားငါးထုတ်လုပ်ရေးတွင် အဓိကလိုအပ်ချက်ဖြစ်သော တိရစ္ဆာန်အစာ လုံလောက်ရေးကိုလည်း ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များက များစွာအထောက်အကူ ဖြစ်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ထွက်ရှိလာသော ပဲပုပ်ဆီများကိုလည်း ပြည်တွင်းတွင် စားသုံးခြင်း၊ ပြည်ပသို့ တင်ပို့ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံခြားမှ စားအုန်းဆီတင်သွင်း နေမှုကို လျှော့ချနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ပဲပုပ်ဆီကို ပြည်ပသို့ တင်ပို့ခြင်းဖြင့်လည်း နိုင်ငံခြားဝင်ငွေများ တိုးတက်ရရှိ နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဇယား (၁) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲမျိုးစုံ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု

စဉ်	ပဲမျိုးအမည်	စိုက်	ရိတ်	နှုန်း	အထွက်
		(ဟက်တာ -ထောင်)	(ဟက်တာ -ထောင်)	(တန်/ဟက်တာ)	(တန်-ထောင်ပေါင်း)
၁	ပဲတီစိမ်း	၁,၃၂၃	၁,၃၁၆	၁.၄၂	၁,၈၆၅
၂	မတ်ပဲ	၉၉၃	၉၉၃	၁.၈၀	၁,၇၈၇
၃	ပဲစင်းငုံ	၄၃၉	၄၃၉	၁.၁၁	၄၈၆
၄	ကုလားပဲ	၃၉၆	၃၉၆	၁.၃၃	၅၂၇
၅	ဗိုလ်ကိတ်	၁၅၂	၁၅၂	၁.၃၄	၂၀၃
၆	ပဲလွမ်း	၁၄၁	၁၄၁	၁.၃၄	၁၈၈
၇	ပဲပုပ်	၁၃၉	၁၃၉	၁.၅၁	၂၁၀
၈	ပဲကြီး	၁၁၄	၁၁၄	၁.၂၂	၁၃၉
၉	စွန်တာပြာ	၉၁	၉၁	၁.၂၀	၁၁၀
၁၀	အခြားပဲများ	၄၉၇	၄၉၈	၁.၁၅	၅၇၄
	စုစုပေါင်း	၄,၂၈၅	၄,၂၇၉	၁.၄၂	၆,၀၈၉

ခေတ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

၎င်းပြင် ပဲပုပ်သီးနှံ တိုးချဲ့စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် သီးနှံအမယ်စုံ ခွဲခြားစိုက်ပျိုးမှု (Crop Diversification) ကို ဖြစ်ထွန်းစေပြီး စပါးနှင့် အခြားနေ့စဉ်စားသုံး သီးနှံများအပေါ် မှီခိုအားထားနေရခြင်းများကို လျှော့ချနိုင်မည် ဖြစ်ကာ ယင်းသီးနှံများ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ပိုးမွှားရောဂါတို့ ကျရောက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ စသည်တို့ကြောင့် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ ကြုံတွေ့လာရပါက ဆုံးရှုံးမှုများ လျော့နည်းသက်သာစေခြင်း၊ ဈေးကွက် မတည်ငြိမ်မှု၊ ဈေးနှုန်းကျဆင်းမှုဖြစ်ပေါ်ခြင်း အကျိုးဆက်များကိုလည်း လျော့ပါးသက်သာစေမည်ဖြစ်ကာ နိုင်ငံစီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ပိုမိုတည်ငြိမ်လာစေနိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၁.၂။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပပို့ကုန် ဈေးကွက်တွင် ပဲပုပ်၏ အရေးပါမှု

ပဲပုပ်သီးနှံကို တနင်္သာရီနှင့် ရခိုင်မှလွဲ၍ ကျန်တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များ အားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ကချင်ပြည်နယ်တို့ကဲ့သို့သော ပြည်နယ်များတွင် စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ထွက်ရှိသည်များကို ဒေသအလိုက် စားသောက်ကုန်များ ပြုပြင်ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ မိုးရာသီတွင် (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့်နှင့် ဆောင်းရာသီ (၇၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့် စိုက်ပျိုးထွက်ရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် ဒေသအသီးသီးရှိဈေးကွက်များတွင် အရေးပါသော ကုန်စည်တစ်ရပ်အဖြစ် ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ပဲပုပ် အဓိက စိုက်ပျိုးထွက်ရှိရာ ရှမ်း၊ ပဲခူး၊ ဧရာဝတီ၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင်လည်းကောင်း၊ ပင်မရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရာ ရန်ကုန်၊ မန္တလေး၊ မှုဆယ်၊ မြဝတီ စသည့် ဒေသများရှိ ဈေးကွက်များမှာ ပဲပုပ် အတွက် အရေးပါသော ပြည်တွင်းဈေးကွက်များ ဖြစ်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုဈေးကွက်များ၌ ပဲပုပ်ကို ဆီ ကြိတ်ရန်၊ ချက်ပြုတ်စားသုံးရန်၊ အစားအသောက်များပြုလုပ်ရန်၊ ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရန်တို့အတွက် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားကြခြင်းဖြစ်သည်။

ပြည်ပဈေးကွက်အနေဖြင့် ထိုင်း၊ တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံများမှာ အရေးကြီးသော ဈေးကွက်များဖြစ်ကြ သည်။ ယခင်က တရုတ်နိုင်ငံသို့ မြန်မာ့ပဲပုပ်များ အများဆုံး တင်ပို့ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ အများ ဆုံးတင်ပို့လျက် ရှိသည်။ ပြည်ပတင်ပို့မှု အများစုမှာ ကုန်ကြမ်းအဖြစ် တင်ပို့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း အခွံချွတ် အခြမ်းအဖြစ် တင်ပို့ခြင်းများလည်းရှိသည်။

၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် စာရင်းများအရ ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထွက်ရှိမှုမှာ တင်းသန်းပေါင်း (၆.၄၄)၊ မက်ထရစ်တန် အားဖြင့် တန်ထောင်ပေါင်း (၂၁၀) ရှိပြီး ပြည်ပတင်ပို့မှု မက်ထရစ်တန် (၂၂၉)၊ တန်ဖိုးအားဖြင့် အမေရိကန် ဒေါ်လာ (၀.၂) သန်းဖိုးရှိသည်။ ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်နှစ်တာကာလအတွင်း ပဲပုပ်အများဆုံး တင်ပို့နိုင်ခဲ့သည့်နှစ်မှာ ၂၀၁၇-၁၈ ခုနှစ်ဖြစ်ပြီး မက်ထရစ်တန်ထောင်ပေါင်း (၁၂.၈)၊ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၆.၈၂) သန်းဖိုး တင်ပို့နိုင်ခဲ့သည်။

ဇယား (၂) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲမျိုးစုံ ပြည်ပတင်ပို့မှု

စဉ်	ပဲမျိုးအမည်	ဒေါ်လာ(သန်းပေါင်း)			တန်ချိန်		
		ပင်လယ် ရေကြောင်း	နယ်စပ်	ပေါင်း	ပင်လယ် ရေကြောင်း	နယ်စပ်	ပေါင်း
၁	မတ်ပဲ	၇၂၁.၉၁၁	၂.၉၉၆	၇၂၄.၉၀၇	၇၈၁,၂၂၉	၂,၇၂၁	၇၈၃,၉၄၉
၂	ပဲတီစိမ်း	၂၉၇.၉၅၃	၃၈.၉၄၀	၃၃၆.၈၉၃	၄၄၆,၇၈၂	၅၇,၁၈၉	၅၀၃,၉၇၁
၃	ပဲစင်းငုံ	၁၉၈.၆၄၃	-	၁၉၈.၆၄၃	၂၀၇,၅၉၆	-	၂၀၇,၅၉၆
၄	ပဲယဉ်း	၃၀.၉၀၈	၂၅.၈၈၃	၅၆.၇၉၁	၄၉,၀၄၆	၃၂,၃၀၂	၈၁,၃၄၇
၅	မြေထောက်ပဲ	၂၁.၄၇၈	၂၉.၀၁၂	၅၀.၄၉၀	၂၁,၃၅၈	၂၀,၈၁၆	၄၂,၁၇၅
၆	ပဲလွန်းဖြူ	၃၄.၀၆၇	၃.၄၁၁	၃၇.၄၇၈	၅၂,၅၁၀	၅,၅၆၀	၅၈,၀၇၀
၇	မြေပဲ	၁.၃၄၃	၂၃.၅၃၈	၂၄.၈၈၁	၁,၀၂၂	၁၆,၇၅၈	၁၇,၇၈၀
၈	ထောပတ်ပဲ	၁၅.၅၂၄	၈.၁၉	၂၃.၇၁၄	၁၅,၁၄၀	၇,၃၈၅	၂၂,၅၂၅
၉	ပဲပုပ်	၀.၂၀၀	-	၀.၂၀၀	၂၂၉	-	၂၂၉
၁၀	အခြားပဲများ	၂၀.၈၃၁	၉.၄၁	၃၀.၂၄၁	၂၇,၇၂၆	၁၄,၆၇၉	၄၂,၄၀၆
	စုစုပေါင်း	၁,၃၄၂.၈၅၈	၁၄၁.၃၈	၁,၄၈၄.၂၃၈	၁,၆၀၂,၆၃၈	၁၅၇,၄၁၀	၁,၇၆၀,၀၄၈

စာစ်မြစ်။ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန

ထိုသို့ ပဲပုပ်စေ့ တင်ပို့မှုများရှိသဖြင့် ပြည်တွင်း၌ ပဲပုပ်ဆီ ကြိတ်ခွဲမှု လျော့နည်းပြီး တိရစ္ဆာန်အစာအတွက် ပဲပုပ်ဖတ်များကို ပြည်ပမှ ပြန်လည်တင်သွင်းရလျက် ရှိသည်။ မွေးမြူရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် ၂၀၂၄-၂၅ ခုနှစ်အတွက် တိရစ္ဆာန်အစာ လိုအပ်ချက်မှာ တန်ချိန် ၁.၉ သန်းမှ ၂.၂ သန်းအထိ လိုအပ်ချက်ရှိရာ တိရစ္ဆာန်အစာတွင် ဆီကြိတ်ဖတ်များ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ထည့်သွင်းအသုံးပြုရသဖြင့် ဆီကြိတ်ဖတ်လိုအပ်ချက်မှာ တန်ချိန် ၅ သိန်း ရှိပါသည်။ ၎င်းလိုအပ်ချက်ကို ပြည်တွင်း၌ တန်ချိန် ၂ သိန်းသာ ထုတ်လုပ်နိုင်သဖြင့် ပြည်ပမှ ဆီကြိတ်ဖတ် အထူးသဖြင့် အသားဓာတ်ပါဝင်မှု ပိုမိုမြင့်မားပြီး ပါဝင်သည့် Amino Acid အမျိုးအစား ပိုမိုစုံလင်ကာ Essential Amino Acid များ ပိုမိုပါဝင်သည့် ပဲပုပ်ဖတ်ကို တန်ချိန် ၃ သိန်း တင်သွင်းရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

၁.၃။ မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအစီအစဉ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု အခန်းကဏ္ဍများ

“မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအစီအစဉ်” ကို မဲခေါင်-လန်ချန်း မြစ်ဝကျွန်းပေါ်တစ်လျှောက်ရှိ ကမ္ဘောဒီးယား၊ တရုတ်၊ လာအို၊ မြန်မာ၊ ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံများ လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်၊ နိုင်ငံ အသီးသီးရှိ ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို မြှင့်တင်နိုင်စေရန်၊ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုကွာဟချက်ကို လျှော့ချရန်၊ အာဆီယံ၏ အေးအတူပူအမျှ အသိုက်အဝန်း အတူတကွ တည်ဆောက်ရေးကို ထောက်ပံ့ပံ့ပိုးရန်၊ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်၏ ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ် ရည်မှန်းချက်များကို တိုးမြှင့်အကောင်အထည်ဖော် ရန်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကို တွန်းအားပေးရန် စသည့် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၃ ရက်နေ့တွင် စတင်ထူထောင်ခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အထူးရန်ပုံငွေဖြင့် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်၊ သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ ရေအရင်းအမြစ်၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကာကွယ်ရေး၊ ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ သစ်တော၊ နယ်စပ် ကုန်သွယ်ရေး၊ ခရီးသွားလာရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် သမားရိုးကျမဟုတ်သော လုံခြုံရေးကဏ္ဍ စသည့် နယ်ပယ် ပေါင်းစုံတွင် စီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အထိ အထူး ရန်ပုံငွေစီမံကိန်း စုစုပေါင်း (၁၁၈) ခုထိကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခွင့် ရရှိခဲ့သည်။

မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အထူးရန်ပုံငွေ (၂၀၂၃) ဖြင့် “မြန်မာ့လယ်ယာ ထွက်ကုန်များ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ထောက်ပံ့ရေး လန်ချန်း-မဲခေါင် နိုင်ငံများနှင့်ပူးပေါင်း၍ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ခြင်းစီမံကိန်း (Improvement of Agriculture Trade Facilitation to Encourage Supply Chain of Myanmar’s Agriculture Products in Collaboration with LMC Countries)” ကို စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၊ စီမံကိန်းဦးစီးဌာနက ၂၀၂၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၅ ခုနှစ်အထိ (၂) နှစ်ကြာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

စီမံကိန်းအနေဖြင့် မြန်မာ-တရုတ် လယ်ယာသားငါးကဏ္ဍ ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပလက်ဖောင်း အားလေ့လာခြင်း၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့် ကုန်သည်ပွဲစားများအား နည်းပညာ အကူအညီနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်

မြင့်တင်ခြင်း သင်တန်းများပို့ချပေးခြင်း၊ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အစီအစဉ်များ အကြံပြုပံ့ပိုးခြင်း လုပ်ငန်းများနှင့်အတူ ယခုလေ့လာသည့် ပဲပုပ်အပါအဝင် ဆန်၊ ပြောင်း၊ ပဲတီစိမ်း၊ ရေထွက်ပစ္စည်း၊ ဖရဲသီး စသည့် ကုန်စည်များ၏ ဈေးကွက်လေ့လာသုံးသပ်ပြီး ဈေးကွက် အခွင့်အလမ်း ဖော်ဆောင်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

ဆန်/ဆန်ကွဲ၊ ပိုးအိမ်ခြောက်၊ ကျွဲ/နွားအရှင်၊ ပြောင်း၊ ငှက်ပျော၊ ပဲပုပ်၊ နာနတ်သီး၊ သဘာဝဖမ်းဆီး နှင့် မွေးမြူရေး ရေထွက်ကုန်ပစ္စည်း တင်ပို့ရေးအတွက် အပင်ပိုးမွှားရောဂါ ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက် သဘောတူစာချုပ် (SPS Protocol) (၉) ခုကို မြန်မာနိုင်ငံ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ၊ အကောက်ခွန်အထွေထွေအုပ်ချုပ်မှုအာဏာပိုင်အဖွဲ့ (GACC) တို့အကြား လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင် ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဆက်လက်၍ မက္ကဒေးမီးယား၊ ထောပတ်သီး၊ ပီလောပီနံ၊ ဒူးရင်းနှင့် စားသုံးနိုင်သော ရေသတ္တဝါ (အရှင်) များ စသည့် အလားအလာရှိသော ပို့ကုန်များအတွက် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ရန် ဆက်လက်ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှစတင်၍ GACC မှတ်ပုံတင်ပြီးမှ စားသောက်ကုန်များ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်သွင်းခွင့်ပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သဖြင့် (၁-၁၂-၂၀၂၁) ရက်နေ့မှ (၁၉-၆-၂၀၂၅) ရက်နေ့အထိ မြန်မာနိုင်ငံမှ လုပ်ငန်းပေါင်း (၁,၁၁၂) ခုကို GACC တွင် မှတ်ပုံတင်ပြီးဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။

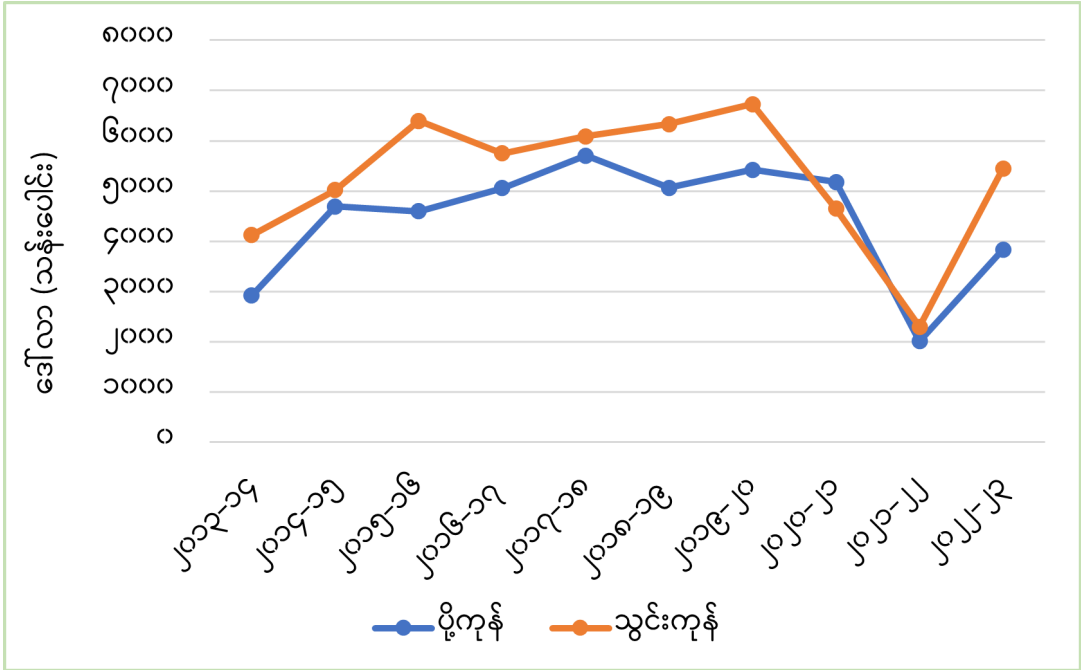
မြန်မာနိုင်ငံ ပဲမျိုးစုံ၊ ပြောင်းနှင့် နှမ်းကုန်သည်များအသင်း၏ မှတ်တမ်းများအရ ပဲပုပ်အပါအဝင် ပဲမျိုးစုံ တင်ပို့ရန် GACC မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ကုမ္ပဏီစုစုပေါင်းမှာ (၃၂၆) ခုရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ (ပဲ/ပြောင်း/နှမ်း အသင်း၊ ၂၀၂၅)

၁.၄။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအကြား ကုန်သွယ်မှုကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတို့သည် ၂၀၂၉ ကီလိုမီတာ ရှည်လျားသည့် နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်လျက်ရှိသည့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ ဖြစ်ကြသည့်အားလျော်စွာ နှစ်နိုင်ငံ ကုန်သွယ်မှုများ အပြန်အလှန် ပြုလုပ်လျက်ရှိကြရာ ၂၀၁၉-၂၀ ခုနှစ်တွင် ကုန်သွယ်မှုပမာဏ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၂.၁) ဘီလီယံဖြင့် အမြင့် ဆုံးသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီး ၂၀၂၂-၂၃ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၉.၂၈) ဘီလီယံ ကုန်သွယ်မှုရှိပြီး ၎င်းပမာဏမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာနှင့် စုစုပေါင်းကုန်သွယ်မှုပမာဏ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃၃.၉၇) ဘီလီယံ၏ (၂၇) ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သည်။ (စီးပွား/ကူးသန်း၊ ၂၀၂၄)

မြန်မာနိုင်ငံမှ တရုတ်နိုင်ငံသို့ အဓိကတင်ပို့သည့် ပို့ကုန်များမှ သဘာဝသယံဇာတပစ္စည်းများ ဖြစ်သော ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ သစ်နှင့် တွင်းထွက်သတ္တုများ၊ လယ်ယာထွက်ကုန်များ ဖြစ်ကြသော ဆန်စပါး၊ ပဲမျိုးစုံ၊ ပြောင်း၊ ဖရဲ၊ သခွား၊ အသားငါးပုစွန် ရေထွက်ပစ္စည်းများဖြစ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံဘက်မှ စက်ပစ္စည်းကိရိယာများ၊ လျှပ်စစ်ပစ္စည်းများ၊ လူသုံးကုန်များ၊ ဓာတ်မြေဩဇာ ပိုးသတ်ဆေးများ တင်သွင်းကြသည်။ ပို့ကုန်နှင့် သွင်းကုန်

နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက လွန်ခဲ့သည့် ၁၀ နှစ်တာကာလအတွင်း ၂၀၂၀-၂၁ ခုနှစ်မှလွဲ၍ ကျန်နှစ်များအားလုံးတွင် ပို့ကုန်တန်ဖိုးထက် သွင်းကုန်တန်ဖိုးက ကျော်လွန်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

ဇယားမြစ်။ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန (မှတ်ချက်။ ။ ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ်မှာ Mini Budget ကာလ ဖြစ်သည်။)

ပုံ (၂) မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံ ကုန်သွယ်မှု

တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံ (China-Myanmar Economic Corridor - CMEC) ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် နားလည်မှုစာချုပ်လွှာ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပြီးနောက် တရုတ်-မြန်မာ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်း၊ ကျောက်ဖြူ ရေနက်ဆိပ်ကမ်း၊ တရုတ်-မြန်မာ နိုင်ငံတကာ မီးရထားလမ်းစီမံကိန်း စသည့် စီမံကိန်းများအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှုများ ရေရှည်တွင် ပိုမိုတိုးတက်လာမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်လျက်ရှိရာတွင် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ကုန်အထိ နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂၂) ဘီလီယံအား လုပ်ငန်းစီမံကိန်း ပေါင်း (၆၄၃) ခု ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ခွင့်ပြုချက်ရရှိပြီး ဖြစ်သည်။ ဤရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြား တိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ခွင့်ပြုပမာဏ စုစုပေါင်း၏ (၂၃.၅၆) ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့် နိုင်ငံ များတွင် ဒုတိယမြောက် အများဆုံးဖြစ်သည် (DICA, ၂၀၂၄)။ ယခုကဲ့သို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကြောင့် နှစ်နိုင်ငံ ကုန်သွယ်မှုကို ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၂။ သုတေသနဆောင်ရွက်ခြင်း ရည်ရွယ်ချက်

မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို လေ့လာသုတေသန ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ ကြုံတွေ့နိုင်သော အဟန့်အတားများနှင့် မျှော်မှန်းရလဒ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်-

၂.၁။ သုတေသန၏ ရည်ရွယ်ချက်များ

ယခုဆောင်ရွက်သည့်သုတေသနကို အောက်ပါရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်-

- (က) မြန်မာ့ပဲပုပ် ကုန်သွယ်မှု ပိုမိုအဆင်ပြေချောမွေ့စေရေးကို ရှေးရှု၍ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ပြည်ပတင်ပို့မှုဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲတိုးတက်လာပုံကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန်၊
- (ခ) ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွင် မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို အကဲဖြတ်ရန်၊
- (ဂ) မြန်မာ့ပဲပုပ် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုအပေါ် အဓိကအကျိုးသက်ရောက်စေသည့် အကြောင်းတရားများကို ဖော်ထုတ်ရန်၊
- (ဃ) လက်ရှိချမှတ်ကျင့်သုံးနေသော ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ နည်းဗျူဟာများ၊ မူဝါဒများအပေါ် အခြေခံပြီး ရေရှည်တည်တံ့သော ပဲပုပ်ကုန်သွယ်မှု တိုးတက်မြှင့်တင်ရန် အထောက်အကူပြုနိုင်သော အကြံပြုချက်များကို Strength, Weakness, Opportunities and Challenges (SWOC) analysis နည်းလမ်းဖြင့် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်၊
- (င) မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည့် နည်းဗျူဟာများနှင့် မူဝါဒများကို အကြံပြုတင်ပြရန်။

၂.၂။ သုတေသနတွင် ဆောင်ရွက်မည့်လုပ်ငန်းများနှင့် ကြုံတွေ့နိုင်သော အဟန့်အတားများ

သုတေသနပြုရာတွင် ရည်မှန်းသည့် အချိန်ကာလအတွင်း အချိန်မီဆောင်ရွက်ပြီးစီးနိုင်ရန်အတွက် (က) စာအုပ်စာတမ်း စာစောင်များ ဖတ်ရှုလေ့လာခြင်း (Literature Review)၊ (ခ) ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များ ကောက်ယူစုဆောင်းခြင်း (Data Collection)၊ (ဂ) အစိုးရလုပ်ငန်းဌာနများ၊ အသင်းအဖွဲ့များ၊ စီးပွားရေးသံမှူးများ၊ လုပ်ငန်းရှင်များနှင့်တွေ့ဆုံပြီး အုပ်စုလိုက်ဆွေးနွေးခြင်း (Key Informers Interview)၊ (ဃ) စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာများဖြင့် စစ်တမ်းကောက်ယူ မေးမြန်းခြင်း (Questionnaire Survey) တို့ ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကြုံတွေ့နိုင်သော အဟန့်အတားများအနေဖြင့် လိုအပ်သော အချက်အလက်များကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက တာဝန်ရှိသူများထံမှ မေးမြန်းကောက်ယူရာတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအားနည်းခြင်း၊ ဆန်းစစ်လေ့လာရန် လိုအပ်သော ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ ကောက်ယူရာတွင် ရရှိနိုင်မှု အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့နိုင်ခြင်း၊ နိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသော နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး အခြေအနေများကြောင့် ကုန်သွယ်မှုများ ပုံမှန်အခြေအနေမဟုတ်သည့် ရေတိုအချိန်ကာလ ဖြစ်နေခြင်းအပေါ် ကုန်သွယ်မှုဆန်းစစ်လေ့လာရာတွင် တွေ့ရှိသည့်အချက်များ စသည်တို့ ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်ဟု တွက်ဆရပါသည်။

၂.၃။ သုတေသနဆောင်ရွက်ခြင်း၏ မျှော်မှန်းရလဒ်များ

ယခုဆောင်ရွက်သည့် မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို လေ့လာသော သုတေသနမှ အောက်ပါအကျိုးရလဒ်များရရှိရန် မျှော်မှန်းပါသည်-

- (က) မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ပို့ကုန်အလားအလာများ ဖော်ထုတ်ရန်၊
- (ခ) ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုစွမ်းအား သိရှိအသုံးပြုရန်၊
- (ဂ) နည်းဗျူဟာနှင့် မူဝါဒရေးရာ အကြံပြုချက်များပေးရန်၊
- (ဃ) ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးတွင် ပါဝင်ဖြည့်ဆည်းရန်၊
- (င) တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ကုန်သွယ်မှုမြှင့်တင်ရေး အထောက်အကူပြုရန်၊
- (စ) မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ပိုမိုမြှင့်တင်ရန်၊
- (ဆ) ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များ ရယူစုဆောင်း လေ့လာရန်။

၃။ သုတေသန ဆောင်ရွက်သော နည်းလမ်းများ

ယခုဆောင်ရွက်သည့် ပဲပုပ်ဈေးကွက်သုတေသန ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကောက်ယူရမည့် အချက်အလက်များ၊ အချက်အလက်ကောက်ယူသည့် နည်းလမ်းများ၊ တွက်ချက်သည့် နည်းလမ်းများ၊ လူအင်အား စီမံခန့်ခွဲမှု၊ သုတေသနဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းများအား အချိန်ကာလအလိုက်ပြီးစီးရန် အချိန်ဇယားလျာထားချက်များ အပါအဝင် ဆောင်ရွက်သော နည်းလမ်းများမှာ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဖြစ်ပါသည်-

၃.၁။ အချက်အလက်ကောက်ယူသည့် နည်းလမ်းများ

အချက်အလက်များ ရရှိကောက်ယူနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းများမှာ-

- (က) စာအုပ်စာတမ်း စာစောင်များ ဖတ်ရှုလေ့လာပြီး ထုတ်နုတ်ရယူခြင်း၊
- (ခ) အုပ်စုလိုက် ဆွေးနွေးပွဲများ (Focus Group Discussion) ပြုလုပ်ပြီး အချက်အလက် ကောက်ယူခြင်း၊
- (ဂ) မေးခွန်းလွှာများဖြင့် အချက်အလက်များကို တစ်ဦးချင်းအလိုက် မေးမြန်း (Key Informant Interview) ဆောင်ရွက်၍ အချက်အလက်များ စုစည်းရယူခြင်း၊
- (ဃ) အွန်လိုင်းတွင် Website ၊ Social Media နှင့် Blog များတွင် ရှာဖွေကောက်ယူခြင်း၊
- (င) သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရ/ပုဂ္ဂလိကမှ ထုတ်ပြန်ထားသော Secondary Data များ ကောက်ယူခြင်း၊
- (စ) မိမိကိုယ်တိုင် စူးစမ်းလေ့လာ Experiment ပြုလုပ်ကောက်ယူခြင်း၊
- (ဆ) Case Studies များမှ ရှာဖွေရယူခြင်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

၃.၂။ ကောက်ယူသော အချက်အလက်များ

ဆောင်ရွက်သည့် သုတေသနအတွက် ပဲပုပ်သီးနှံဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ၊ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ၊ မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် မက်ခရိုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို အောက်ပါအတိုင်း ကောက်ယူခဲ့ပါသည်-

- (က) ပဲပုပ်သီးနှံဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ
 - စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊
 - စားသုံးမှု၊
 - ကုန်သွယ်မှု၊
 - ကုန်ကျစရိတ်များ၊
 - ဈေးနှုန်းများ၊
 - မူဝါဒများနှင့်
 - အခြားအချက်အလက်များ

(ခ) ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး

- ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး အညွှန်းကိန်းများ၊
- စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး၊
- LMC စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ

(ဂ) မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံ ကုန်သွယ်မှု

- နှစ်နိုင်ငံ ကုန်သွယ်မှု - ပို့ကုန်/သွင်းကုန်
- Free Trade Area (ASEAN+3, RCEP, ..)
- FDI

(ဃ) မက်ခရို စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ (Macro Economics)

- GDP
- လယ်ယာကဏ္ဍဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ

၃.၃။ တွက်ချက်သည့် နည်းလမ်းများ

တွက်ချက်သည့် နည်းလမ်းအနေဖြင့် အောက်ပါနည်းလမ်းများ ပါရှိပါသည်-

(က) ဈေးနှုန်း ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု (Price Competitiveness) ကို-

$P_m \leq P_w$ ဖြင့်လည်းကောင်း၊

Nominal Protection Rate (NPR) = P_m / P_w ဖြင့်လည်းကောင်း

Where, P_m = Observed price in domestic market

P_w = Price of commodity in international market

(ခ) ကုန်သွယ်မှု အလားအလာ (Trade Potential) ကို-

$$\text{Trade Potential} = \frac{\text{Minimum (Country's Global Exports, Partner Country's Global Imports)}}{\text{Actual Trade}}$$

ဖြင့်လည်းကောင်း တွက်ချက်ဆန်းစစ်ထားပါသည်။

“ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှု” တွက်ချက်ရာတွင်ပါရှိသော P_m သည် မြန်မာပြည်အတွင်း တွေ့ရှိရသော ပဲပုပ် လက်ကားဈေးနှုန်းဖြစ်သည့် သင်္ဘောတင် (FOB) ဈေးနှုန်းအပေါ်တွင် သင်္ဘောခ၊ ကိုင်တွယ်စရိတ်၊ အခွန်အကောက်

များထည့်ပေါင်းပြီး ရရှိသော တင်သွင်းနိုင်ငံ၏ ဆိပ်ကမ်းအရောက် (CIF) ဈေးနှုန်းဖြစ်ပြီး PW မှာ ပဲပုပ်တင် သွင်းသည့် နိုင်ငံဈေးကွက်ရှိ ပဲပုပ်၏ လက်ကားဈေးနှုန်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤဈေးနှုန်းနှစ်ခု အနည်း/အများကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ခြင်း၊ အချိုးချကြည့်ခြင်းများ ပြုလုပ်ပြီး ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုကို တွက်ချက်ပါသည်။

“ကုန်သွယ်မှုအလားအလာ” ကိုမူ တစ်ကမ္ဘာလုံးသို့ မြန်မာ့ပဲပုပ်တင်ပို့မှု၊ မြန်မာ့ပဲပုပ် တင်သွင်းသည့် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာမှ ပဲပုပ်စုစုပေါင်းတင်သွင်းမှု ခြားနားချက် အနည်းဆုံးပေါ်တွင် တင်သွင်းနိုင်ငံ၏ မြန်မာ့ ပဲပုပ်တင်သွင်းမှုတို့ကို နှုတ်ပယ်တွက်ချက် ခန့်မှန်းပါသည်။

(ဂ) ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ဆိုင်ရာနှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များ (Revealed Comparative Advantage – RCA and Revealed Symmetric Comparative Advantage –RSCA)

မြန်မာ့ပဲပုပ်တင်ပို့သည့်တန်ဖိုးနှင့် မြန်မာ့စုစုပေါင်း ပို့ကုန်တင်ပို့သည့် တန်ဖိုးအချိုးအား ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် ပဲပုပ်တင်ပို့သည့်တန်ဖိုးနှင့် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် စုစုပေါင်း ပို့ကုန်တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး အချိုးတို့အား အောက်ပါအတိုင်း တွက်ချက်ခန့်မှန်းပါသည်-

$$RCA = (X_{ij} / X_i) / (X_{wj} / X_w)$$

Where: X_{ij} = Country i's exports of product j

X_i = Total exports of country i

X_{wj} = World exports of product j

X_w = Total world exports.

တွက်ချက်ရရှိသော RCA ကို အသုံးပြု၍ RSCA ကို အောက်ပါအတိုင်း တွက်ချက်ပါသည်-

$$RSCA_{ij} = RCA_{ij} - 1 / RCA_{ij} + 1$$

အထက်ပါ တွက်ချက်မှုများတွင် $RCA > 1$ ရရှိပါက နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်ရှိသည်ဟုလည်းကောင်း၊ $RCA < 1$ ရရှိပါက နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်မရှိဟု သုံးသပ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ RSCA တွက်ချက်မှုများတွင် $RSCA > 0$ ဖြစ်ပါက နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်ရှိကြောင်းဆိုလိုပြီး $RSCA < 0$ ဖြစ်ပါက နှိုင်းယှဉ်အားသာချက် မရှိဘဲ အားနည်းချက် သာရှိကြောင်း ဆိုလိုပါသည်။

၃.၄။ သုတေသန အဖွဲ့ဝင်များ

ယခု သုတေသနကို မြန်မာနိုင်ငံ ပဲမျိုးစုံ၊ ပြောင်းနှင့် နှမ်းကုန်သည်များအသင်း၏ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် ဦးစိုးဝင်းမောင် ဦးဆောင်၍ ရေဆင်းစိုက်ပျိုးရေးတက္ကသိုလ်မှ ပါမောက္ခချုပ် ဒေါက်တာသိင်္ဂီမြင့်နှင့် စိုက်ပျိုး စီးပွားပညာရှင်များက ပူးပေါင်း၍ စီမံကိန်းတာဝန်ခံနှင့် စီမံကိန်းအဖွဲ့ဝင်များ၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

၃.၅။ သုတေသနဆောင်ရွက်ချက်များ ဆောင်ရွက်သည့်ကာလ

သုတေသနဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းများအလိုက် ဆောင်ရွက်သည့်ကာလမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်-

ဇယား (၃) သုတေသန ဆောင်ရွက်ချက်များ ဆောင်ရွက်သည့်ကာလ

လုပ်ငန်းစဉ်များ	၂၀၂၄-၂၀၂၅ ဘဏ္ဍာနှစ်										၂၀၂၅-၂၀၂၆ ဘဏ္ဍာနှစ်					
	မေ	ဇွန်	ဇူ	ဩ	ဇန်	ဖေ	မတ်	ဧပြီ	မေ	ဇွန်	ဇူ	ဩ	မေ	ဇွန်	ဇူ	ဩ
ဆန်းပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစီမံရေးလုပ်ငန်း၊ ရေထွက်ပစ္စည်း၊ ဖရဲသီး လုပ်ငန်းအစီအစဉ်၊ သုတေသနအခြေခံ၊ conceptual framework နှင့် သုတေသန နည်းလမ်း (Methodology) အတည်ပြုခြင်း	■	■														
ဆန်းပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစီမံရေးလုပ်ငန်း အချက်အလက် များစုဆောင်းခြင်း၊ ပြုစုခြင်း၊ ကိန်းဂဏန်းများ၊ ကောက်ယူခြင်းနှင့် စုစည်းခြင်း		■	■													
ဆန်းပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစီမံရေးလုပ်ငန်း ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များအား ထည့်သွင်းခြင်း၊ စိစစ်ခြင်း၊ တွက်ချက်ခြင်းနှင့် သုံးသပ်ခြင်း			■	■												
ဆန်းပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစီမံရေးလုပ်ငန်း သုတေသန အစီရင်ခံစာ (မူကြမ်း) အား စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်မည့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့သို့ ရှင်းလင်း တင်ပြခြင်း၊ သဘောထား မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အတည်ပြုချက် ရယူခြင်း					■	■	■									
ဆန်းပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစီမံရေးလုပ်ငန်း သုတေသန အစီရင်ခံစာ (final) နှင့် အတူ hard copy နှင့် soft copy များ၊ software နှင့် Advanced Microsoft Office Excel အသုံးပြုခဲ့သော Data Sheet များကို ပူးတွဲ၍ အပ်နှံခြင်း							■	■	■							
ရေထွက်ပစ္စည်း၊ ဖရဲသီးတို့၏ အချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်း၊ ပြုစုခြင်း၊ ကိန်းဂဏန်းများ၊ ကောက်ယူခြင်းနှင့် စုစည်းခြင်း									■	■	■					
ရေထွက်ပစ္စည်း၊ ဖရဲသီးတို့၏ ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များအား ထည့်သွင်းခြင်း၊ စိစစ်ခြင်း၊ တွက်ချက်ခြင်းနှင့် သုံးသပ်ခြင်း										■	■	■				
ရေထွက်ပစ္စည်း၊ ဖရဲသီးတို့၏ သုတေသန အစီရင်ခံစာ (မူကြမ်း) အား စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်မည့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့သို့ ရှင်းလင်း တင်ပြခြင်း၊ သဘောထားမှတ်ချက်များနှင့်အညီ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အတည်ပြုချက် ရယူခြင်း											■	■				
ရေထွက်ပစ္စည်း၊ ဖရဲသီးတို့၏ သုတေသန အစီရင်ခံစာ (final) နှင့်အတူ hard copy နှင့် soft copy များ၊ software နှင့် Advanced Microsoft Office Excel အသုံးပြုခဲ့သော Data Sheet များကို ပူးတွဲ၍ အပ်နှံခြင်း													■	■		

၄။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်များ

၄.၁။ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်အလိုက် ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ တွက်ချက်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် ၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်တွင် မက်ထရစ်တန်ထောင်ပေါင်း (၂၂၉) ရှိရာမှ ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ်တွင် မက်ထရစ်တန်ထောင်ပေါင်း (၁၉၆) အထိ အနိမ့်ဆုံးကျဆင်းသွားခဲ့ပြီး ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်တွင် မက်ထရစ်တန်ထောင်ပေါင်း (၂၁၀) သို့ ပြန်လည်တိုးတက်လာခဲ့သည်။

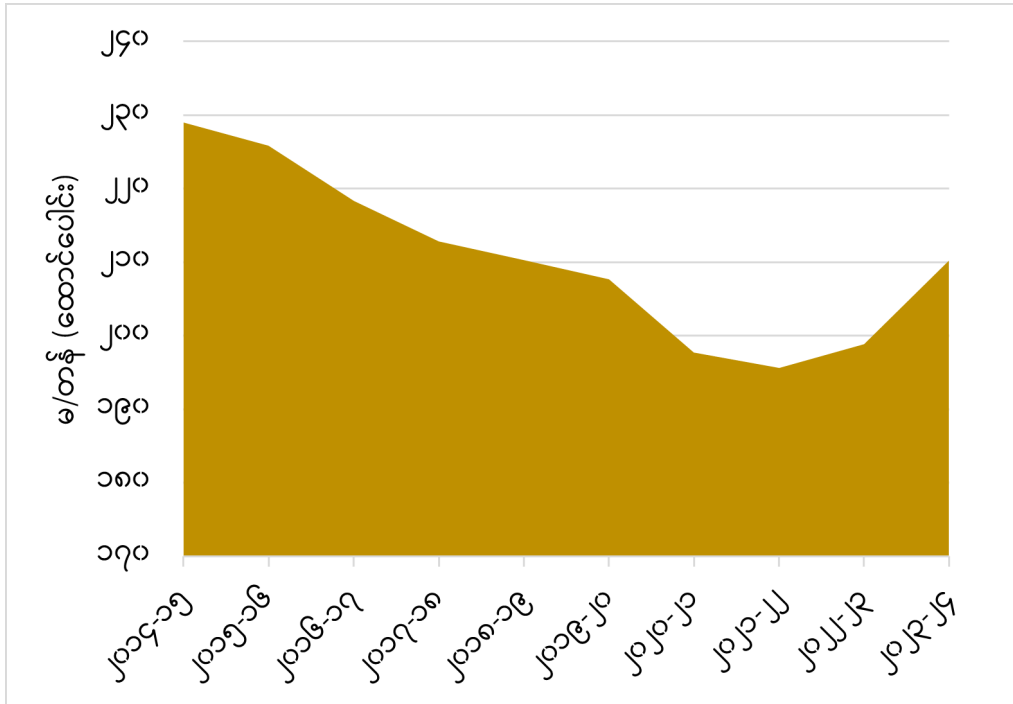
ပဲပုပ် အထွက်နှုန်းအနေဖြင့် (၁.၅၂) မှ (၁.၅၃) တန်/ဟက်တာအတွင်း တည်ငြိမ်နေပြီး အမြင့်ဆုံးအထွက်နှုန်း (၁.၅၃) ရရှိခဲ့သည့်နှစ်အဖြစ် ၂၀၁၆-၁၇ ခုနှစ်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ဇယား (၄) မြန်မာ့ပဲပုပ် နှစ်အလိုက် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု

ဟက်တာနှင့် တန် (ထောင်ပေါင်း)

ခုနှစ်	ပဲပုပ် (မိုး)				ပဲပုပ် (ဆောင်း)				ပဲပုပ် (စုစုပေါင်း)			
	စိုက်	ရိတ်	နှုန်း	ထွက်	စိုက်	ရိတ်	နှုန်း	ထွက်	စိုက်	ရိတ်	နှုန်း	ထွက်
၂၀၁၄-၁၅	၆၀	၆၀	၁.၄၆	၈၇	၉၂	၉၁	၁.၅၅	၁၄၂	၁၅၁	၁၅၁	၁.၅၂	၂၂၉
၂၀၁၅-၁၆	၅၇	၅၇	၁.၄၇	၈၃	၉၂	၉၂	၁.၅၆	၁၄၃	၁၄၉	၁၄၈	၁.၅၂	၂၂၆
၂၀၁၆-၁၇	၅၄	၅၄	၁.၄၇	၇၉	၈၉	၈၉	၁.၅၆	၁၃၉	၁၄၃	၁၄၃	၁.၅၃	၂၁၈
၂၀၁၇-၁၈	၅၁	၅၁	၁.၄၈	၇၅	၈၉	၈၉	၁.၅၅	၁၃၈	၁၄၀	၁၄၀	၁.၅၂	၂၁၃
၂၀၁၈-၁၉	၄၈	၄၈	၁.၄၉	၇၁	၉၁	၉၁	၁.၅၃	၁၃၉	၁၃၉	၁၃၉	၁.၅၁	၂၁၀
၂၀၁၉-၂၀	၄၇	၄၇	၁.၄၈	၇၀	၉၀	၉၀	၁.၅၃	၁၃၈	၁၃၇	၁၃၇	၁.၅၁	၂၀၈
၂၀၂၀-၂၁	၄၅	၄၅	၁.၄၈	၆၇	၈၆	၈၆	၁.၅၂	၁၃၁	၁၃၂	၁၃၁	၁.၅၁	၁၉၈
၂၀၂၁-၂၂	၄၅	၄၅	၁.၄၈	၆၆	၈၅	၈၅	၁.၅၂	၁၃၀	၁၃၀	၁၃၀	၁.၅၁	၁၉၆
၂၀၂၂-၂၃	၄၄	၄၄	၁.၄၆	၆၅	၈၈	၈၈	၁.၅၂	၁၃၄	၁၃၂	၁၃၂	၁.၅၀	၁၉၉
၂၀၂၃-၂၄	၄၆	၄၆	၁.၄၉	၆၉	၉၃	၉၃	၁.၅၂	၁၄၁	၁၃၉	၁၃၉	၁.၅၁	၂၁၀

ဇယားမြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ဇယား ၂။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ပုံ (၃) မြန်မာ့ပဲပုပ် နှစ်အလိုက် ထွက်ရှိမှု

ရာသီအလိုက် ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှုမှာ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် စာရင်းများအရ မိုးပဲပုပ် (၃၃) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဆောင်းပဲပုပ် (၆၇) ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် မိုးစိုက်ဧရိယာမှာ လျော့နည်းလာပြီး ဆောင်းစိုက်ဧရိယာမှာ အနည်းငယ် ပိုမိုများပြားလာကြောင်း တွေ့ရသည်။

၄.၂။ အဓိက စိုက်ပျိုးသည့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များ

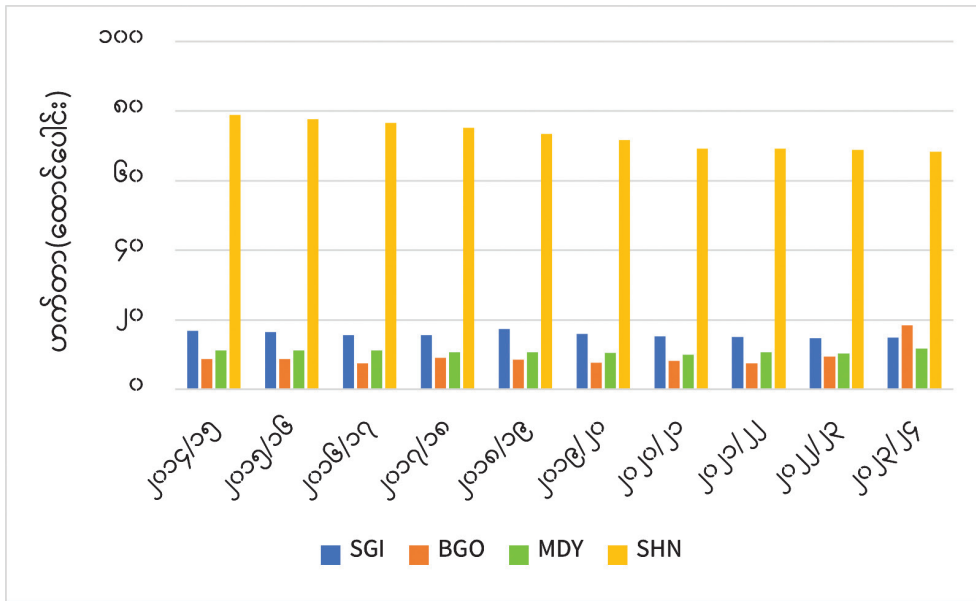
ယခုလက်ရှိတွင် ပဲပုပ်ကို တနင်္သာရီမှအပ ကျန်တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များ အားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့်အနက် အဓိကစိုက်ပျိုးသည့် ပြည်နယ်မှာ ရှမ်းပြည်နယ်ဖြစ်ပြီး စုစုပေါင်း ပဲပုပ်စိုက်ဧရိယာ၏ (၄၉) ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် အများဆုံးဖြစ်သည်။ ကျန်တိုင်းဒေသကြီး ပြည်နယ်များအနက် ပဲခူးတွင် (၁၃)၊ စစ်ကိုင်း (၁၁)၊ မန္တလေး (၈)၊ ဧရာဝတီ (၈) နှင့် ကချင် (၆) ရာခိုင်နှုန်း စသည်ဖြင့် အသီးသီး စိုက်ပျိုးကြသည်။ ပြီးခဲ့သည့် (၁၀) နှစ်တာကာလအတွင်း စိုက်ဧရိယာ ပြောင်းလဲမှုများကိုကြည့်ပါက ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ကျဆင်းနေပြီး စစ်ကိုင်းနှင့် မန္တလေးတို့တွင် တည်ငြိမ်နေကာ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်တွင် စိုက်ဧရိယာ သိသိသာသာ တိုးတက်လာမှုကို ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတွင် တွေ့ရှိရသည်။ (နောက်ဆက်တွဲ-က)

ဇယား (၅) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု
(ဟက်တာနှင့် တန်)

စဉ်	တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်	ပဲပုပ် (မိုး)			ပဲပုပ် (ဆောင်း)			ပဲပုပ် (စုစုပေါင်း)		
		စိုက်	နှုန်း	ထွက်	စိုက်	နှုန်း	ထွက်	စိုက်	နှုန်း	ထွက်
၁	နေပြည်တော်				၂၅၀	၀.၈၀	၂၀၁	၂၅၀	၀.၈၀	၂၀၁
၂	ကချင်	၁,၂၂၂	၁.၂၅	၁,၅၂၃	၆,၄၃၃	၁.၅၇	၁၀,၀၈၇	၇,၆၅၅	၁.၅၂	၁၁,၆၁၀
၃	ကယား	၃၂၆	၀.၉၉	၃၂၄	၁၁၄	၁.၁၁	၁၂၆	၄၃၉	၁.၀၂	၄၅၀
၄	ကရင်				၄,၈၄၁	၁.၃၂	၆,၃၉၈	၄,၈၄၁	၁.၃၂	၆,၃၉၈
၅	ချင်း	၁၈၅	၀.၅၅	၁၀၂				၁၈၅	၀.၅၅	၁၀၂
၆	စစ်ကိုင်း	၆၇၉	၀.၉၅	၆၄၇	၁၄,၁၅၀	၁.၃၆	၁၉,၂၅၇	၁၄,၈၂၉	၁.၃၄	၁၉,၉၀၅
၇	တနင်္သာရီ									
၈	ပဲခူး	၃,၅၅၁	၁.၅၆	၅,၅၃၁	၁၄,၈၇၁	၁.၈၁	၂၆,၉၄၄	၁၈,၄၂၂	၁.၇၆	၃၂,၄၇၅
၉	မကွေး	၂၄၆	၀.၉၁	၂၂၃	၉၉၆	၁.၁၄	၁,၁၃၇	၁,၂၄၂	၁.၁၀	၁,၃၆၀
၁၀	မန္တလေး	၂၁၂	၀.၇၃	၁၅၅	၁၁,၄၆၅	၁.၀၄	၁၁,၉၄၂	၁၁,၆၇၇	၁.၀၄	၁၂,၀၉၆
၁၁	မွန်				၃၁၅	၁.၂၆	၃၉၇	၃၁၅	၁.၂၆	၃၉၇
၁၂	ရခိုင်				*	၀.၈၉	*	*	၀.၈၉	*
၁၃	ရန်ကုန်				၄၃	၁.၃၂	၅၇	၄၃	၁.၃၂	၅၇
၁၄	ရှမ်း	၃၉,၉၉၁	၁.၅၂	၆၀,၅၈၈	၂၈,၂၉၇	၁.၅၁	၄၂,၆၆၉	၆၈,၂၈၈	၁.၅၁	၁၀၃,၂၅၇
-	ရှမ်း(တောင်)	၁၇,၈၇၅	၁.၃၇	၂၄,၄၂၈	၅,၈၅၀	၁.၃၇	၇,၉၈၈	၂၃,၇၂၅	၁.၃၇	၃၂,၄၁၆
-	ရှမ်း(မြောက်)	၁၃,၄၀၇	၁.၇၀	၂၂,၇၇၈	၁၇,၀၉၇	၁.၅၉	၂၇,၁၆၁	၃၀,၅၀၄	၁.၆၄	၄၉,၉၃၉
-	ရှမ်း(အရှေ့)	၈,၇၀၉	၁.၅၄	၁၃,၃၈၂	၅,၃၅၀	၁.၄၁	၇,၅၁၉	၁၄,၀၅၈	၁.၄၉	၂၀,၉၀၂
၁၅	ဧရာဝတီ				၁၁,၁၄၁	၁.၉၇	၂၁,၉၀၆	၁၁,၁၄၁	၁.၉၇	၂၁,၉၀၆
	ပြည်ထောင်စုချုပ်	၄၆,၄၁၂	၁.၄၉	၆၉,၀၉၄	၉၂,၉၁၇	၁.၅၂	၁၄၁,၁၂၂	၁၃၉,၃၂၉	၁.၅၁	၂၁၀,၂၁၅

ဇစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ပဲပုပ် စုစုပေါင်းတွင် ရှမ်းပြည်နယ်၏ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုမှာ အများဆုံးဖြစ်ရသည်မှာ မိုးပဲပုပ်ရော ဆောင်းပဲပုပ်မှာပါ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အများဆုံးဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အထွက်နှုန်းတွင်မူ ဧရာဝတီတိုင်း ဒေသကြီးသည် အများဆုံးဖြစ်ကာ နေပြည်တော်တွင် အနည်းဆုံးဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ဇစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ပုံ (၄) ပဲပုပ်အဓိကတိုင်းဒေသကြီးများ၏ ပဲပုပ်စိုက်ဧရိယာအခြေအနေ

၄.၃။ ပြည်တွင်းစားသုံးမှုနှင့် ပိုလျှံမှု

ပဲပုပ်တွင် ပရိုတိန်းဓာတ် ပါဝင်မှုများပြားခြင်း၊ ကိုလက်စထရောမပါရှိခြင်း၊ အမျှင်ဓာတ်ပါဝင်မှု မြင့်မားခြင်း၊ ပိုတက်စီယမ်၊ ဖိုလိတ်၊ မဂ္ဂနီစီယမ်၊ သံဓာတ်နှင့် ဗီတာမင်-ဘီများရရှိရန် အကောင်းဆုံး အစားအစာဖြစ်ခြင်းစသည့် အရည်အသွေးများနှင့် ပြည့်စုံကာ ပဲပုပ်ပမာဏ ၁၀၀ ဂရမ်မှ ကယ်လိုရီ (၄၄၆) အထိ ရရှိနိုင်သည့် ပဲအမျိုးအစားဖြစ်သဖြင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးတွင် စားသုံးလျက်ရှိသည့် ပဲအမျိုးအစား ဖြစ်သည်။

ပဲပုပ်ကို အခွံပါ/ အခွံချွတ် အလုံး/အခြမ်း၊ အမှုန့်၊ မုန့်နှစ် (Paste) စသည်တို့ကို သမားရိုးကျ ပဲဟင်း၊ ပဲစွပ်ပြုတ်၊ အစားအသောက်မျိုးစုံ ချက်ပြုတ်ပြုပြင် စားသုံးကြသကဲ့သို့ ပဲပင်ပေါက်၊ ပဲပြား၊ တိုဟူး၊ ကြာညို၊ ပဲနို့ စသည်ဖြင့်လည်း ပြုလုပ်စားသုံးကြသည်။ အသားတု၊ ကြက်ဥအတုကဲ့သို့သော သက်သတ်လွတ် အစားအသောက်များ (Plant-based meat alternatives) ပြုလုပ်ရာတွင်လည်း ထည့်သွင်းအသုံးပြုကြသည့်အပြင် အလှကုန်အဖြစ် အသုံးပြုခြင်း၊ ပရိုတိန်းအမှုန့် (Protein Powder)၊ Protein Concentrate၊ Protein Isolate များ ထုတ်လုပ်အသုံးပြုခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်အစားအစာများတွင် ထည့်သွင်းသုံးစွဲခြင်းများလည်း ရှိသည်။

နိုင်ငံတကာတွင် ပဲပုပ်ကို တိရစ္ဆာန်အစားအဖြစ် အဓိကအသုံးပြုလျက်ရှိကြပြီး စားသုံးဆီများ၊ စားသောက်ကုန်များအဖြစ် ပြုပြင်ထုတ်လုပ် စားသုံးခြင်း၊ ဇီဝဒီဇယ်အဖြစ် ထုတ်လုပ်အသုံးပြုခြင်းများ တွေ့ရှိရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်ပမှတင်သွင်းလာသော ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များကို တိရစ္ဆာန်အစားအဖြစ် တွင်ကျယ်စွာ အသုံးပြုလျက်ရှိသော်လည်း ပဲပုပ်ဆီစားသုံးမှုမှာ နည်းပါးနေဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ပြည်တွင်းထွက် ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များမှာ အရည်အသွေးအားဖြင့် ပြည်ပမှတင်သွင်းသည့် ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များကို မမီသေးကြောင်း သိရှိရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထွက်ရှိမှုမှာ မက်ထရစ်တန်ထောင်ပေါင်း (၂၁၀) ခန့်ရှိပြီး ပြည်ပမှ တင်သွင်းမှုမရှိဘဲ၊ ပြည်ပတင်ပို့မှု မက်ထရစ်တန်ချိန် (၂၂၉) သာရှိသည့်အတွက် ပြည်တွင်းစားသုံးမှု လုံလောက်သည့်အပြင် ပိုလျှံသည့်အခြေအနေဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ်ရရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်အပါအဝင် မတ်ပဲ၊ ပဲစင်းငုံ၊ ကုလားပဲ၊ စားတော်ပဲ၊ ပဲကြီး၊ ပဲလွန်း၊ မြေပဲ၊ မြေထောက် ပဲ စသည့် ပဲမျိုးစုံတို့၏ လူတစ်ဦး တစ်နှစ်စားသုံးမှုကို (၆) ပြည်ခွဲနှုန်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မျိုးတစ်ဧက (၈) ပြည် နှုန်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အလေအလွင့် တစ်ဧကလျှင် အထွက်၏ (၂) ရာခိုင်နှုန်းဖြင့်လည်းကောင်း တွက်ချက် ပါက ပိုလျှံမှုမှာ မက်ထရစ်တန် (၄.၁၂) သန်းရှိရာ ဖူလုံမှုရာခိုင်နှုန်း (၅၁၂) ခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။

ထို့ပြင် အိမ်ထောင်စုအလိုက် ဝင်ငွေအသုံးပြုမှုများတွင်လည်း အစားအသောက်များအပေါ် သုံးစွဲမှုကို ဆန်၊ ဆီ၊ ဆား၊ သားငါးများနည်းတူ ပဲမျိုးစုံအတွက် သုံးစွဲမှုကို စစ်တမ်းကောက်ယူလေ့လာမှုများရှိခဲ့ရာ ၂၀၁၂ ခုနှစ် စစ်တမ်းအရ တစ်နိုင်ငံလုံးပျမ်းမျှအနေဖြင့် အိမ်ထောင်စုတစ်စု တစ်နှစ်ဝင်ငွေ (၁၆၇,၄၃၄) ကျပ် ရှိရာတွင် ပဲမျိုးစုံအတွက် သုံးစွဲငွေမှာ (၂,၉၃၆) ကျပ်၊ ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့် (၁.၇၅) ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်က နေပြည်တော်၊ မန္တလေးနှင့် မကွေးတို့ရှိ အိမ်ထောင်စု (၁,၅၆၃) ကို စစ်တမ်းကောက်ယူ လေ့လာခြင်းကို စီမံကိန်းဦးစီးဌာနက ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ လူတစ်ဦးတစ်နှစ် ပဲမျိုးစုံစားသုံးမှု (၁၃.၆) ကီလိုဂရမ်၊ အိမ်ထောင်စုဝင်ငွေ၏ (၃.၇၆) ရာခိုင်နှုန်း၊ အစားအသောက်များအတွက် သုံးစွဲမှု၏ (၆.၁၉) ရာခိုင်နှုန်းရှိကြောင်း၊ စားသုံးမှုအများဆုံး ပဲအမျိုးအစားများမှာ - ကုလားပဲ၊ မတ်ပဲ၊ စားတော်ပဲ၊ ပဲကြီး၊ ပဲပုပ်၊ ထောပတ်ပဲ၊ ပဲစင်းငုံတို့ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရာ ပဲပုပ်ပါရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ယင်းကဲ့သို့ ပဲမျိုးစုံအတွက် စားသုံးမှု၊ ပိုလျှံမှု၊ အိမ်ထောင်စုဝင်ငွေအပေါ် ပဲမျိုးစုံအတွက် သုံးစွဲမှုတို့ကို ခန့်မှန်းတွက်ချက် လေ့လာပြီးဖြစ်ကြသော်လည်း ပဲပုပ်နှင့် အခြားအရေးကြီး ပဲများအတွက် အသေးစိတ်သီးခြား လေ့လာခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုများ မရှိသေးသဖြင့် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။

အကြမ်းအားဖြင့် ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအပေါ် လူဦးရေ (၅၄.၅၈) သန်းခန့်အတွက် တစ်နှစ်စားသုံးမှုနှုန်း (၀.၆၅) ပြည်နှုန်း (ပဲမျိုးစုံစားသုံးမှု၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း) ဖြင့် တွက်ချက်မည်ဆိုပါက မျိုးနှင့် အလေအလွင့် အပါအဝင် စားသုံးမှု တန်ချိန်ထောင်ပေါင်း (၈၂)၊ အပိုအလျှံ တန်ချိန် ထောင်ပေါင်း (၁၂၈) ခန့်၊ ဖူလုံမှု (၂၅၆) ရာခိုင်နှုန်းခန့် ရှိနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းပါသည်။ (နောက်ဆက်တွဲ-ခ)

၄.၄။ ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ကြုံတွေ့ရသော စိန်ခေါ်မှုများ

မြန်မာ့ပဲပုပ်ကဏ္ဍအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ ပြည်ပတင်ပို့မှုများ လျော့နည်းကျဆင်းလျက်ရှိပြီး ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်၌ ပဲပုပ် တန်ချိန်ထောင်ပေါင်း (၁၁) သာ ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ရာမှ ၁၉၈၂-၈၃ ခုနှစ်မှ စတင်၍ တန်ချိန်ထောင်ပေါင်း (၂၀) အထက်သို့လည်းကောင်း၊ ၂၀၀၀-၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန်

ထောင်ပေါင်း (၁၁၀) အထက်သို့လည်းကောင်း၊ ၂၀၀၆-၀၇ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန်ထောင်ပေါင်း (၂၀၀) အထက်သို့ လည်းကောင်း တိုးတက်ထုတ်လုပ်လာနိုင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၀-၁၁ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန်ထောင်ပေါင်း (၂၅၀) အထိ အမြင့် မားဆုံး စံချိန်တင် ထုတ်လုပ်လာနိုင်ခဲ့သည်။ ယင်းနောက်ပိုင်းကာလတွင် ထုတ်လုပ်မှုများ ကျဆင်းလာခဲ့ရာ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ထုတ်လုပ်မှုမှာ တန်ချိန်ထောင်ပေါင်း (၂၁၀) ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အတက်အကျ ပြောင်းလဲလာမှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဓိကရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည့် စိန်ခေါ်မှုများမှာ အောက်ပါ အတိုင်းဖြစ်သည်-

- (၁) **ခေတ်မီ စိုက်ပျိုးနည်းပညာ လိုအပ်ချက်။** ။ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အခြေအနေ မတည်ငြိမ်ခြင်းများကြောင့် စိုက်ပျိုးနည်းပညာ ပညာပေးလုပ်ငန်းများ နှောင့်နှေး နေခဲ့ပြီး နည်းပညာလိုက်နာကျင့်သုံးနိုင်မှုများ အားနည်းကာ သီးနှံအထွက်နှင့် အရည်အသွေး အပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိပါသည်။
- (၂) **မျိုးကောင်းမျိုးသန့် မျိုးစေ့နှင့် လယ်ယာသွင်းအားစုများ စံချိန်မီ မသုံးစွဲနိုင်ခြင်း။** ။ မျိုးစေ့ နှင့် သွင်းအားစု ဈေးနှုန်းများ ကြီးမြင့်လာခြင်း၊ ရရှိနိုင်သည့်ပမာဏများ လျော့နည်းလာခြင်း ကြောင့် ရရှိနိုင်သည့် မျိုးစေ့နှင့် သွင်းအားစုများကိုသာ သုံးစွဲရခြင်း၊ သုံးစွဲသည့်ပမာဏ လျော့ချ သုံးစွဲခြင်းတို့ကြောင့် ရရှိသင့် ရရှိထိုက်သည့် အထွက်ပမာဏများ မရရှိနိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိပါသည်။
- (၃) **ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေး ရရှိနိုင်မှု။** ။ မမျှော်မှန်းနိုင်သော ရေကြီးခြင်း၊ မိုးခေါင် ခြင်း၊ အပူချိန်မြင့်မားခြင်း၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ ကျရောက်ခြင်းကြောင့်လည်း ပဲပုပ် ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းမှုကို ထိခိုက်မှုများ ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိရာ ရာသီဥတုနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ စိုက်ပျိုးခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေး ရရှိနိုင်ရေး စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မြေတွင်း အစိုဓာတ်ထိန်းသိမ်းခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။
- (၄) **ပိုးမွှားရောဂါ ကျရောက်ဖျက်ဆီးမှု။** ။ ပဲပုပ်သီးနှံတွင် ငမြောင်တောင်၊ ပင်စည်ထိုးယင်၊ အစက်အပြောက် ပဲတောင့်ထိုးပိုး၊ ပဲကြမ်းပိုးစိမ်း၊ အစရှိသည့် ဖျက်ပိုးများ၊ သံချေး (Rust)၊ ဒေါင်နီ ရွက်ခြောက်ရောဂါ (Downy mildew) ၊ ကြပ်ခိုးပုပ်ရောဂါ (Charcol rot) စသည့် ရောဂါများ ကျရောက်တတ်ရာ အချိန်ကာလအလိုက် သင့်တော်သော ပိုးမွှားရောဂါဆေးများ အသုံးပြု ကြိုတင်ကာကွယ်ရန်၊ ဘက်စုံပိုးမွှား ကာကွယ်နှိမ်နင်းရေးစနစ် (IPM) ကျင့်သုံးရန်၊ ဓာတ်ကြွင်း များ (Residue) ပါဝင်မှုကို လေ့လာစောင့်ကြည့် ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။
- (၅) **ဈေးနှုန်း မတည်ငြိမ်မှု (Price Volatility) နှင့် ဈေးကွက်တစ်ခု နှစ်ခုအပေါ်တွင်သာ မှီခိုမှု။** ။ ဈေးကွက်ဝယ်လိုအား ပြောင်းလဲမှု၊ ပဲပုပ်တင်သွင်းသည့် နိုင်ငံများ၏ မူဝါဒရေးရာ ပြောင်းလဲမှု၊ ရောင်းလိုအား အတက်အကျ၊ နိုင်ငံခြားငွေလဲနှုန်း အပြောင်းအလဲ စသည်တို့ကြောင့် ဈေးနှုန်း အတက်အကျ များပြားမှုများ ကြုံတွေ့ရသည့်အပြင် တရုတ်ဈေးကွက်ကဲ့သို့ ဈေးကွက်ကြီး

တစ်ခုအပေါ်တွင်သာ အလွန်အကျွံ မှီခိုမှုများသည်လည်း ရေရှည်တည်တံ့သော ကုန်သွယ်မှု အတွက် စိန်ခေါ်မှုအဖြစ် တည်ရှိနေပါသည်။

(၆) **အရည်အသွေး ထိန်းသိမ်းမှု။** ။ ပဲပုပ်အမျိုးအစားအလိုက် သတ်မှတ်ထားသော စံချိန်စံညွှန်း အရည်အသွေးများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ အစားအစာ ဘေးကင်းလုံခြုံရေး အတွက်လည်းကောင်း အရည်အသွေးစစ်ဆေးခြင်း၊ ဓာတ်ခွဲခန်းများ စနစ်တကျ ထူထောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ အရည်အသွေး စံချိန်စံညွှန်းများကို နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိစေရန် လိုအပ်သလို ရေးဆွဲသတ်မှတ်ခြင်း၊ အရည်အသွေးပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ (Quality Infrastructure) တည်ထောင်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ် မည်ဖြစ်ပါသည်။

(၇) **ခေတ်မီ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲ တန်ဖိုးမြှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများ လိုအပ်မှု။** ။ ပဲပုပ်ကို အများ အားဖြင့် စားသုံးဆီ ကြိတ်ခွဲထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ပဲပုပ်အခြေခံ စားသောက်ကုန်များ တန်ဖိုးမြှင့် ထုတ်လုပ်ခြင်းဖြင့် မွေးမြူရေးကဏ္ဍအတွက် တိရစ္ဆာန်အစာများ တိုးတက်ရရှိလာနိုင်ခြင်း၊ ပြည်တွင်း အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ပွင့်လန်းခြင်း၊ ခေတ်မီနည်းပညာများ ရရှိအသုံးပြု နိုင်ခြင်း၊ ပြည်တွင်းပဲပုပ်စားသုံးမှု ပိုမိုတိုးတက်ကာ အမျိုးသား အာဟာရပြည့်ဝရေးကို အထောက် အကူပြုနိုင်ခြင်း စသည့်အကျိုးကျေးဇူးများရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရန်မှာလည်း စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

၅။ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်မှုနှင့် ပို့ကုန် အလားအလာများ

မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု (Market Competitiveness) နှင့် ပို့ကုန်အလားအလာများ (Trade Potential) နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်တွင်းပြည်ပဈေးကွက်များ၊ ကုန်ကျစရိတ်များ၊ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုများ၊ ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းအားနှင့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ယှဉ်ပြိုင်မှုများ၊ အလားအလာရှိသော ပို့ကုန်များနှင့် ယှဉ်ပြိုင် အကျိုးကျေးဇူးများ (Comparative Advantage) ခေါင်းစဉ်များဖြင့် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

၅.၁။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပ ဈေးကွက်များ

အာရှနိုင်ငံများသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် စုစုပေါင်း ပဲပုပ်တန်ချိန် (၁၂၆.၀၇) သန်း တင်သွင်းခဲ့ပြီး တင်သွင်းမှုတန်ဖိုးမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၇၆.၀၄) ဘီလီယံ ရှိပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် တန်ဖိုးအားဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၆၀.၄၆) ဘီလီယံရှိသော ပဲပုပ်တန်ချိန် (၁၀၀.၄၂) သန်းကို တင်သွင်းပြီး အာရှဒေသ ပဲပုပ်တင်သွင်းမှု၏ (၈၀) ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် ပဲပုပ်တင်သွင်းမှု အများဆုံးနိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့သည် စုစုပေါင်း ပဲပုပ်တင်သွင်းမှု၏ (၃) ရာခိုင်နှုန်းစီ တင်သွင်းခဲ့ကြပြီး ထိုင်းနိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂.၀၁) ဘီလီယံဖြင့် ပဲပုပ်တန်ချိန် (၃.၂၈) သန်းကိုလည်းကောင်း၊ ဂျပန်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂.၂၁) ဘီလီယံဖြင့် ပဲပုပ်တန်ချိန် (၃.၁၆) သန်းကိုလည်းကောင်း တင်သွင်းကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ဂျပန်နိုင်ငံ၏ တင်သွင်းမှုပမာဏမှာ ထိုင်းနိုင်ငံထက် ပိုနည်းသော်လည်း ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုးမှာ ပိုမိုမြင့်မားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ တူကီယိုနိုင်ငံ၊ တရုတ် (တိုင်ပေ)၊ အီရန်နိုင်ငံနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့သည် စုစုပေါင်း ပဲပုပ်တင်သွင်းမှု၏ (၂) ရာခိုင်နှုန်းစီ တင်သွင်းကြပြီး ပမာဏအားဖြင့် တူကီယိုနိုင်ငံမှ တန်ချိန် (၂.၉၀) သန်း၊ တရုတ် (တိုင်ပေ) မှ တန်ချိန် (၂.၅၄) သန်း၊ အီရန်နိုင်ငံမှ တန်ချိန် (၂.၃၆) သန်းနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှ တန်ချိန် (၂.၂၇) သန်း အသီးသီး တင်သွင်းကြပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် အီရန်နိုင်ငံထက် တင်သွင်းမှုပမာဏ ပိုမိုနည်းပါးသော်လည်း တန်ဖိုးမှာ ပိုမိုမြင့်မားစွာ တင်သွင်းကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံနှင့် တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံတို့မှ စုစုပေါင်း ပဲပုပ်တင်သွင်းမှု၏ (၁) ရာခိုင်နှုန်းစီသာ တင်သွင်းကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ (ဇယား ၆)။

ဇယား (၆) အာရှဒေသရှိ ပဲပုပ် (HS: 1201) တင်သွင်းမှုအများဆုံး အာရှ (၁၀) နိုင်ငံ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

အဆင့်	တင်သွင်းသည့် နိုင်ငံများ	တင်သွင်းသည့် ပမာဏ (တန်)	တင်သွင်းသည့် တန်ဖိုး (၀၀၀' USD)	တင်သွင်းမှုပမာဏ ရာခိုင်နှုန်း
	အာရှနိုင်ငံစုစုပေါင်း	၁၂၆,၀၆၅,၆၆၃	၇၆,၀၄၃,၀၂၇	၁၀၀%
၁	တရုတ်	၁၀၀,၄၁၆,၇၉၂	၆၀,၄၆၂,၈၀၃	၈၀%
၂	ထိုင်း	၃,၂၈၄,၉၆၉	၂,၀၁၁,၈၈၆	၃%
၃	ဂျပန်	၃,၁၅၅,၅၂၁	၂,၂၁၀,၁၂၄	၃%
၄	တူကီယဲ	၂,၉၀၂,၀၄၂	၁,၆၄၆,၂၁၆	၂%
၅	တရုတ်တိုင်ပေ	၂,၅၄၂,၅၄၀	၁,၅၅၃,၅၉၆	၂%
၆	အီရန်	၂,၃၅၆,၄၉၉	၁,၂၄၁,၀၄၄	၂%
၇	အင်ဒိုနီးရှား	၂,၂၇၄,၄၂၈	၁,၄၇၄,၆၅၁	၂%
၈	ဗီယက်နမ်	၁,၈၄၄,၅၈၈	၁,၀၃၉,၇၉၅	၁%
၉	ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်	၁,၇၇၄,၆၄၃	၉၆၂,၅၄၂	၁%
၁၀	တောင်ကိုရီးယား	၁,၂၉၇,၈၅၉	၉၁၃,၀၀၂	၁%

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

အာရှနိုင်ငံများသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ပဲပုပ်ပမာဏ စုစုပေါင်းတန်ချိန် (၃၂၉,၉၈၁) တန် တင်ပို့ခဲ့ကြပြီး တန်ဖိုးမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂၄၀.၆၂) သန်း ရှိပါသည်။ တူကီယဲနိုင်ငံသည် အာရှတိုက်၏ ပဲပုပ်တင်ပို့မှုဈေးကွက်ကို လွှမ်းမိုးထားပြီး အာရှဒေသ စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၂၃) ရာခိုင်နှုန်း၊ ပမာဏအားဖြင့် (၈၀,၀၈၀) တန်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၅၂.၃၅) သန်းတန်ဖိုးဖြင့် တင်ပို့ခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယတင်ပို့မှု အများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သော တရုတ်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၈၄.၁၃) သန်းဖြင့် ပဲပုပ် (၇၂,၀၂၄) တန်ကို တင်ပို့ပြီး ပဲပုပ်တင်ပို့မှု၏ ရှယ်ယာ (၂၂) ရာခိုင်နှုန်းကို ပိုင်ဆိုင်ထားပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ တင်ပို့သည့် တန်ချိန်ပမာဏမှာ တူကီယဲနိုင်ငံ ထက်ပိုနည်းသော်လည်း ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုး ပိုမိုရရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံနှင့် ကာဇာကစ္စတန်နိုင်ငံတို့သည် စုစုပေါင်း၏ (၂၁) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် (၁၄) ရာခိုင်နှုန်းစီ တင်ပို့ခဲ့ကြပြီး ပါကစ္စတန်နိုင်ငံမှ (၇၀,၉၃၃) တန်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃၈.၇၀) သန်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကာဇာကစ္စတန်နိုင်ငံမှ (၄၆,၁၂၀) တန်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂၃.၀၅) သန်းဖြင့်လည်းကောင်း တင်ပို့ခဲ့ပါသည်။ အခြား တင်ပို့သည့်နိုင်ငံများတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ (၂၂,၄၇၇) တန် (စုစုပေါင်းပို့ကုန်၏ ၇ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ (၁၈,၆၃၀) တန် (စုစုပေါင်းပို့ကုန်၏ ၆ ရာခိုင်နှုန်း) နှင့် မလေးရှားနိုင်ငံမှ (၉,၈၈၈) တန် (စုစုပေါင်းပို့ကုန်၏ ၃ ရာခိုင်နှုန်း) တို့ပါဝင်ပါသည်။ အဇာဘိုင်ဂျန်နိုင်ငံ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံနှင့် တာ့ခ်မင်နစ္စတန်နိုင်ငံ စသည့် နိုင်ငံအသီးသီး၏ ပဲပုပ်တင်ပို့မှုမှာ စုစုပေါင်း

ပို့ကုန်၏ (၀) ရာခိုင်နှုန်းမှ (၁) ရာခိုင်နှုန်းစီသာရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဤအချက်အလက်များကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ပဲပုပ်တင်ပို့မှုမှာ ၎င်း၏ တင်သွင်းမှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက တန်ချိန်ပမာဏ နည်းပါးသော်လည်း တူကီယဲနိုင်ငံ၊ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတို့သည် အဓိက ပဲပုပ်တင်ပို့သူများအဖြစ်ရှိနေပြီး တရုတ်နိုင်ငံသည် ပို့ကုန်တန်ဖိုး အမြင့်ဆုံးရရှိနေကြောင်း တွေ့ရပါသည် (ဇယား ၇)။

ဇယား (၇) အာရှတိုက်ရှိ ပဲပုပ် (HS: 1201) တင်ပို့မှုအများဆုံး (၁၀) နိုင်ငံ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

အဆင့်	တင်ပို့သည့် နိုင်ငံများ	တင်ပို့သည့် ပမာဏ (တန်)	တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး (၀၀၀' USD)	တင်ပို့မှုပမာဏ ရာခိုင်နှုန်း
	အာရှနိုင်ငံစုစုပေါင်း	၃၂၉,၉၈၁	၂၄၀,၆၂၀	၁၀၀%
၁	တူကီယဲ	၈၀,၀၈၀	၅၂,၃၄၇	၂၄%
၂	တရုတ်	၇၂,၀၂၄	၈၄,၁၂၈	၂၂%
၃	ပါကစ္စတန်	၇၀,၉၃၃	၃၈,၇၀၂	၂၁%
၄	ကာဇာကစ္စတန်	၄၆,၁၂၀	၂၃,၀၄၆	၁၄%
၅	အိန္ဒိယ	၂၂,၄၇၇	၁၈,၂၁၃	၇%
၆	ကမ္ဘောဒီးယား	၁၈,၆၃၀	၁၀,၁၆၇	၆%
၇	မလေးရှား	၉,၈၈၈	၇,၄၆၅	၃%
၈	အဇာဘိုင်ဂျန်	၃,၀၀၂	၁,၈၉၂	၁%
၉	အင်ဒိုနီးရှား	၂,၅၆၁	၁,၁၆၄	၁%
၁၀	တၟဒ်မင်နစ္စတန်	၁,၃၄၀	၈၃၆	၀%

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ စင်ကာပူနိုင်ငံနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံများသို့ ပဲပုပ်တန်ချိန် စုစုပေါင်း (၄၈၄) တန်ကို တင်ပို့ခဲ့ပြီး တင်ပို့မှုတန်ဖိုးမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၆၇,၀၀၀) ဖိုးရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်ကို အဓိကတင်သွင်းသည့်နိုင်ငံမှာ ထိုင်းနိုင်ငံဖြစ်ပြီး စုစုပေါင်း တင်ပို့မှု၏ (၉၈) ရာခိုင်နှုန်းကို တင်သွင်းလျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ပဲပုပ် (၄၇၅) တန်ကို တင်ပို့ခဲ့ပြီး တန်ဖိုးအားဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၆၀,၀၀၀) ရှိသဖြင့် မြန်မာ့ပဲပုပ်ဈေးကွက်အတွက် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အရေးပါမှုကို တွေ့ရပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၁) ရာခိုင်နှုန်းစီ တင်သွင်းခဲ့ကြပြီး စင်ကာပူနိုင်ငံက အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၄,၀၀၀) ဖြင့် ပဲပုပ် (၅) တန်ကိုလည်းကောင်း၊ ဂျပန်နိုင်ငံက အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃,၀၀၀) ဖြင့် ပဲပုပ် (၄) တန်ကိုလည်းကောင်း တင်သွင်းမှုရှိခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာ့ပဲပုပ်ကို အာရှတိုက်ရှိ အခြားနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့မှုမရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည် (ဇယား ၈)။

ဇယား (၈) မြန်မာနိုင်ငံမှပဲပုပ်(HS: 1201) တင်သွင်းမှုအများဆုံး အာရှနိုင်ငံများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

အဆင့်	မြန်မာ့ပဲပုပ် တင်သွင်း သော နိုင်ငံများ	တင်သွင်းသည့် ပမာဏ (တန်)	တင်သွင်းသည့် တန်ဖိုး (၀၀၀' USD)	တင်သွင်းမှုပမာဏ ရာခိုင်နှုန်း
	အာရှနိုင်ငံစုစုပေါင်း	၄၈၄	၆၇	၁၀၀%
၁	ထိုင်း	၄၇၅	၆၀	၉၈%
၂	စင်ကာပူ	၅	၄	၁%
၃	ဂျပန်	၄	၃	၁%

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

၅.၂။ မြန်မာနိုင်ငံမှ တင်ပို့သည့် ပဲပုပ်၏ ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ

မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ရှိသည့် ပဲပုပ်များကို ပြည်ပသို့တင်ပို့ရာတွင် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ ရှိရာ ပြည်တွင်းလက်ကားဈေးအပေါ်တွင် သယ်ယူပို့ဆောင်ခများ၊ တင်ချခများ၊ ကုန်သွယ်ခွန်၊ အခြောက်ခံ၊ ထုပ်ပိုးထည့်သွင်းခ၊ စစ်ဆေးခြင်းခ၊ ကုန်ပစ္စည်းအာမခံ၊ လိုင်စင်နှင့် ထောက်ခံချက်အတွက်စရိတ်များ၊ အခြား ကုန်ကျစရိတ်များ စသည်ဖြင့် ထည့်သွင်းတွက်ချက်ပါက သင်္ဘောတင်ပြီးသည့်အဆင့်ထိ ဈေးနှုန်းများ (FOB Price) ရရှိမည်ဖြစ်ပြီး၊ သင်္ဘောတင်ခနှင့် တင်သွင်းနိုင်ငံ ဆိပ်ကမ်းစရိတ်များ ထည့်သွင်းတွက်ချက်ပါက တင်သွင်းနိုင်ငံ၏ ဆိပ်ကမ်းအရောက် ဈေးနှုန်း (CIF Price) များ ခန့်မှန်းသိရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ယခုလေ့လာမှုတွင် ပြည်ပသို့ ပင်လယ်ရေကြောင်းမှ တင်ပို့သောပဲပုပ် တစ်တန်အတွက် ကုန်သွယ်မှု ဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များမှာ အောက်ပါဇယားအတိုင်းဖြစ်ရာ ငွေလဲလှယ်နှုန်း တစ်ဒေါ်လာ ၂,၄၅၀ ကျပ်နှုန်းဖြင့် တွက်ချက်ပါက ပြည်တွင်းလက်ကားဈေး (၈၂၆) ဒေါ်လာနှင့် FOB ဈေး (၈၉၈) ဒေါ်လာဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရ ပါသည်။

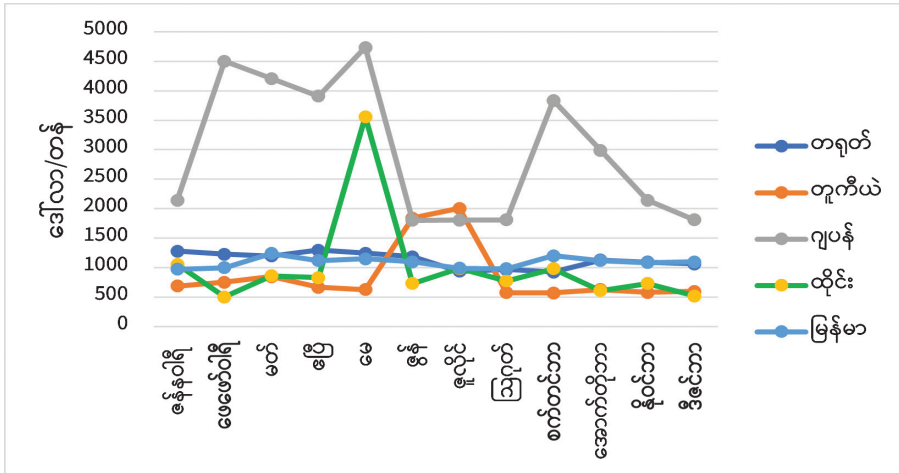
ဇယား (၉) ပဲပုပ်တစ်တန်အတွက် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

အကြောင်းအရာ	ယူနစ်	ကုန်ကျငွေ
ပြည်တွင်းလက်ကားဈေး	ကျပ်	၂,၀၂၄,၅၅၀
ထုပ်ပိုးမှုကုန်ကျစရိတ်	။	၁၉,၀၀၀
ပြည်တွင်းသယ်ယူစရိတ်	။	၇,၀၀၀
ကုန်တင်/ကုန်ချစရိတ်	။	၁,၂၀၀
သယ်ယူစရိတ် (ပြည်တွင်းမှ ဆိပ်ကမ်းသို့)	။	၈,၅၀၀
ကုန်တင်/ကုန်ချစရိတ်	။	၃,၀၀၀
ပို့ကုန်အတွက် ဆိပ်ကမ်းကုန်ကျစရိတ်	။	၁,၂၅၀
ကုန်ပစ္စည်းစစ်ဆေးရေးစရိတ် (Inspection)	။	၃,၅၀၀
အပင်ပိုးမွှားကင်းရှင်းကြောင်း ထောက်ခံချက်စရိတ်	။	၁,၈၇၅
သန့်ရှင်း/အခြောက်ခံခြင်း	။	၃၀,၀၀၀
သိုလှောင်မှုစရိတ်	။	၃၁,၂၅၀
ကုန်တင်/ကုန်ချစရိတ်	။	၃,၀၀၀
Container ဝယ်ခ/ငှားခ	။	၁၂,၂၅၀
စစ်ဆေးမှုကုန်ကျစရိတ်	။	၉၀၀
ပို့ကုန် ကုန်သွယ်ခွန် (%)	။	၃၄,၆၉၂
အာမခံကြေး	။	၁၄,၇၀၀
တင်ပို့မှုဆိုင်ရာ လိုင်စင်ခ	။	၃,၅၀၀
တင်ပို့မည့်နိုင်ငံတွင်ပေးရသော သွင်းကုန် ကုန်သွယ်ခွန် (%)	။	-
တင်ပို့သောနိုင်ငံတွင် ဆိပ်ကမ်းကုန်ကျစရိတ်	။	-
အခြားကုန်ကျစရိတ်များ	။	-
ပေါင်း		၂,၂၀၀,၁၆၇

စာစ်မြစ်။ စစ်တမ်းကောက်ယူ တွေ့ရှိချက်

၅.၃။ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုများနှင့် Nominal Protection Rate (NPR)

မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှု အခြေအနေကို အခြားအာရှနိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရန်အတွက် ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော လက်ကားဈေးနှုန်းများကို လေ့လာပါက မြန်မာ့ပဲပုပ်ဈေးနှုန်းများသည် တရုတ်၊ ဂျပန်နိုင်ငံများရှိ ဈေးနှုန်းထက်လျော့နည်းသော်လည်း တူကီယို၊ ထိုင်းနိုင်ငံများထက် ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်ကြောင်း၊ ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ဈေးနှုန်းများ အများဆုံးဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ (ပုံ ၅) (နောက်ဆက်တွဲ-ဂ)

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023 | FAOSTAT 2023 | Myantrade 2023

ပုံ (၅) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ၂၀၂၃ ခုနှစ် ပဲပုပ် (HS: 1201) လက်ကားဈေးနှုန်းများ

မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ Nominal Protection Rate (NPR) ၂၀၂၃ ခုနှစ် အခြေအနေအား ဇယား (၁၀) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ NPR တန်ဖိုးသည် (၁) နှင့် ညီမျှသည် (သို့မဟုတ်) (၁) ထက်ငယ်နေလျှင် ကုန်ပစ္စည်း၏ ထုတ်လုပ်မှုသည် ယှဉ်ပြိုင်စွမ်းရည်ရှိသည်ဟုဆိုနိုင်ပြီး NPR တန်ဖိုးသည် (၁) ထက် ကြီးလျှင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း မရှိဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ Nominal Protection Rate (NPR) ဖြင့် တွက်ချက်လေ့လာချက်အရ မြန်မာ့ပဲပုပ်ကို ဝယ်ယူသောဂျပန်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့တွင် NPR တန်ဖိုးသည် (၁) ထက် လျော့နည်းနေသည်ကို တွေ့ရသဖြင့် ကောင်းစွာယှဉ်ပြိုင်နိုင်သော်လည်း စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် NPR တန်ဖိုးသည် (၁) ထက်များနေသဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

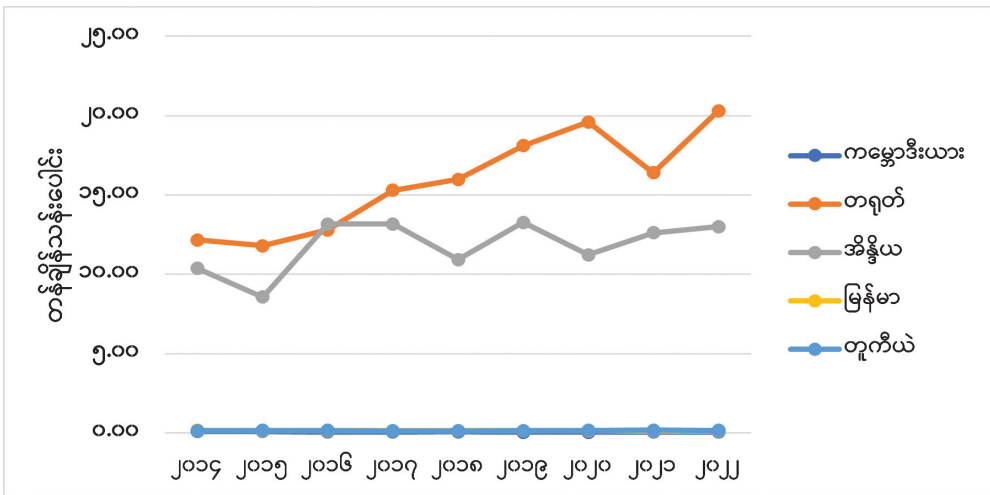
ဇယား (၁၀) မြန်မာ့ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ Nominal Protection Rate (NPR) (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဲပုပ်ဝယ်ယူသည့် နိုင်ငံများ	Pm	Pw	NPR (Pm/Pw)
	မြန်မာ့ပဲပုပ်ကို ဝယ်ယူသော နိုင်ငံများသို့ တင်ပို့ရန် CIF Price (USD/Ton)	မြန်မာ့ပဲပုပ်ကို ဝယ်ယူသော နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်း လက်ကားဈေးနှုန်း (USD/Ton)	
ဂျပန်	၁,၃၆၇	၂,၅၅၆	၀.၅၃
စင်ကာပူ	၁,၄၂၅	၉၆၁	၁.၄၈
ထိုင်း	၆၁၂	၁,၀၁၀	၀.၆၁

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023 | FAOSTAT 2023 | Myantrade 2023

၅.၄။ ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းအားနှင့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ယှဉ်ပြိုင်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ၂၀၁၄ မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်း ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှုကို နောက်ဆက်တွဲ (ဃ) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှုသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အမြင့်ဆုံးတန်ချိန် (၀.၁၆) သန်းရရှိခဲ့ပြီးနောက် နှစ်အလိုက်ကျဆင်းလာခဲ့ရာ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၀.၁၃) သန်းအထိ ကျဆင်းသွားပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၁၂.၁၆) သန်းမှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် (၂၀.၂၉) သန်းအထိ တိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၁၃.၂၇) သန်းအထိ အမြင့်ဆုံးထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၁၂.၉၉) သန်းသို့ ပြန်လည်ကျဆင်းခဲ့ပါသည်။ တူကီယိုနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှုသည် ၂၀၁၇ နှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ်များတွင် တန်ချိန် (၀.၁၄) သန်းသာ ထုတ်လုပ်နိုင်သော်လည်း နှစ်အလိုက်တိုးမြှင့်လာရာ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၀.၁၈) သန်းအထိ ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် ဆယ်စုနှစ်တာကာလအတွင်း ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၀.၀၄) သန်းဖြင့် အနိမ့်ဆုံးထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပြီး နှစ်အလိုက် တိုးတက်လာကာ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် (၀.၀၆) သန်းအထိ တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ (ပုံ-၆)

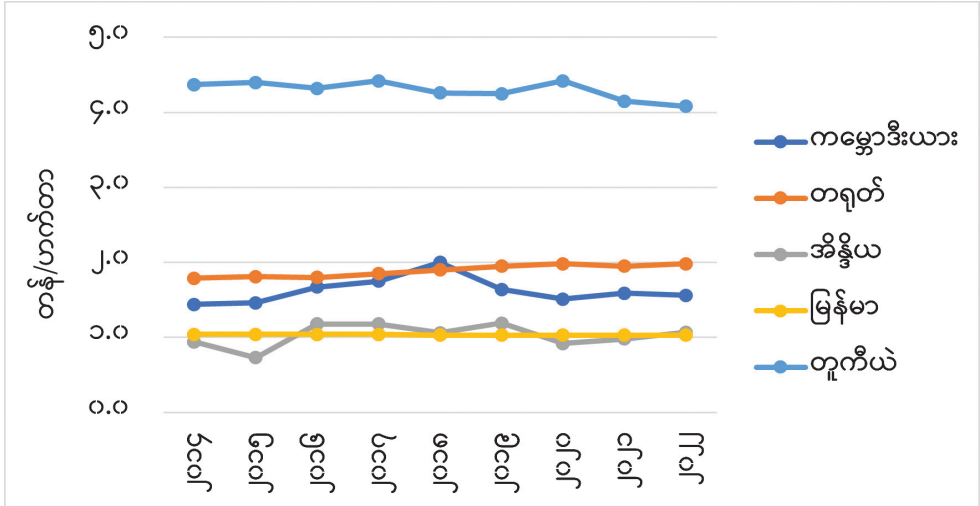

စာရင်းအင်း။ UN Comtrade 2023 | FAOSTAT 2023 | Myantrade 2023

ပုံ (၆) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှုအခြေအနေ

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အခြားသော အာရှနိုင်ငံများ၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်းရရှိခဲ့သော ပဲပုပ်အထွက်နှုန်းများကို နောက်ဆက်တွဲ (င) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာ့ပဲပုပ် အထွက်နှုန်းသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၇ ခုနှစ်အတွင်း တစ်ဟက်တာလျှင် (၁.၀၄) တန် ထွက်ရှိခဲ့ရာ ၂၀၁၈ ခုနှစ်မှစ၍ အနည်းငယ်ကျဆင်းလာသော်လည်း တည်ငြိမ်သော အထွက်နှုန်း ရရှိခဲ့ပါသည်။ တူကီယိုနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်အထွက်နှုန်းသည် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း တစ်ဟက်တာလျှင် (၄) တန်ခန့် ထွက်ရှိပြီး ၂၀၁၇ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၄.၄၂) တန်အထိ အမြင့်ဆုံး ရရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့အတူ တရုတ်နိုင်ငံသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် တစ်ဟက်တာလျှင် (၁.၇၉) တန်မှ နှစ်အလိုက်တိုးတက်ခဲ့ရာ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် (၁.၉၈) တန်သို့ မြင့်တက်လာခဲ့ပါသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်အထွက်နှုန်းသည် နှစ်အလိုက် အတက်အကျရှိနေပြီး ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် တစ်ဟက်တာလျှင် (၂.၀၀) တန်အထိ အမြင့်ဆုံး ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

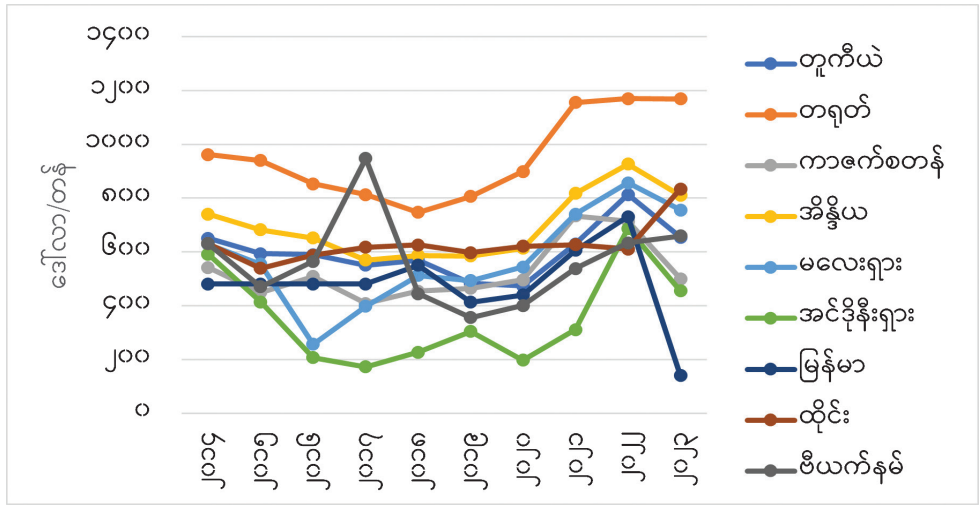
ထို့နောက် တဖြည်းဖြည်း ကျဆင်းလာခဲ့ရာ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် (၁.၅၆) တန်အထိ ကျဆင်းသွားခဲ့ပါသည်။ အိန္ဒိယ နိုင်ငံသည် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် တစ်ဟက်တာလျှင် (၀.၇၃) တန်ဖြင့် အနိမ့်ဆုံးထွက်ရှိခဲ့ပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် အထွက် နှုန်း (၁.၀၇) တန်အထိ ပြန်လည်မြင့်တက်ခဲ့ပါသည်။

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023 | FAOSTAT 2023 | Myantrade 2023

ပုံ (၇) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ်အထွက်နှုန်း အခြေအနေ

မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ FOB ဈေးနှုန်းများကို အခြားနိုင်ငံများ၏ ဈေးနှုန်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်တွေ့ရှိချက်များကို နောက်ဆက်တွဲ (၈) ဖြင့် ဖော်ပြထားရာ ဆယ်နှစ်တာကာလ ပျမ်းမျှဈေးနှုန်းများတွင် မြန်မာ့ပဲပုပ်ဈေးနှုန်းသည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှအပ ကျန်နိုင်ငံများထက် သက်သာကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ပဲပုပ်တင်ပို့သည့် မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံအများစု၏ ပဲပုပ်ဈေးနှုန်း အတက်အကျ ပြောင်းလဲမှုပုံစံမှာ အများအားဖြင့် ဆင်တူကြောင်း၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ပဲပုပ်ဈေးနှုန်း ကောင်းခဲ့သော်လည်း ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ကျဆင်းသွားကြောင်း ပုံ (၈) ဖြင့် ဖော်ပြ ထားပါသည်။

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023 | FAOSTAT 2023 | Myantrade 2023

ပုံ (၈) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများက တင်ပို့သော ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ FOB ဈေးနှုန်းများ

ဇယား (၁၁) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အခြားအာရှနိုင်ငံများမှ တင်ပို့သောပဲပုပ် (HS:1201) ၏ အရည်အသွေးနှင့်
 ဈေးနှုန်းတန်ဖိုး နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (FOB Price, US\$/Ton)

ခုနှစ်	တူကီယဲ	တရုတ်	ကာဇက်စတန်	အိန္ဒိယ	မလေးရှား	အင်ဒိုနီးရှား	ထိုင်း	ဗီယက်နမ်
၂၀၁၄	၀.၇၄	၀.၅၀	၀.၈၉	၀.၆၅	၀.၇၆	၀.၈၁	၀.၇၆	၀.၇၆
၂၀၁၅	၀.၈၁	၀.၅၁	၁.၀၇	၀.၇၀	၀.၈၇	၁.၁၆	၀.၈၉	၁.၀၂
၂၀၁၆	၀.၈၁	၀.၅၆	၀.၉၄	၀.၇၄	၁.၈၈	၂.၃၂	၀.၈၂	၀.၈၅
၂၀၁၇	၀.၈၇	၀.၅၉	၁.၁၇	၀.၈၄	၁.၂၁	၂.၇၈	၀.၇၈	၀.၅၁
၂၀၁၈	၀.၉၇	၀.၇၄	၁.၂၁	၀.၉၄	၁.၀၇	၂.၄၂	၀.၈၈	၁.၂၄
၂၀၁၉	၀.၈၆	၀.၅၁	၀.၈၉	၀.၇၁	၀.၈၄	၁.၃၆	၀.၆၉	၁.၁၆
၂၀၂၀	၀.၉၃	၀.၄၉	၀.၈၉	၀.၇၂	၀.၈၁	၂.၂၃	၀.၇၁	၁.၁၀
၂၀၂၁	၀.၉၆	၀.၅၂	၀.၈၃	၀.၇၄	၀.၈၂	၁.၉၅	၀.၉၇	၁.၁၃
၂၀၂၂	၀.၉၀	၀.၆၂	၁.၀၂	၀.၇၉	၀.၈၅	၁.၀၆	၁.၂၀	၁.၁၅
၂၀၂၃	၀.၂၁	၀.၁၂	၀.၂၈	၀.၁၇	၀.၁၉	၀.၃၁	၀.၁၇	၀.၂၁

စာစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023 | FAOSTAT 2023 | Myantrade 2023

ပုံ (၈) တွင် ဖော်ပြထားသော အာရှနိုင်ငံ ၈ နိုင်ငံ၏ ပဲပုပ် FOB ဈေးနှုန်းများကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဈေးနှုန်းအား တည်ထား၍ အခြားနိုင်ငံများ၏ ဈေးနှုန်းများနှင့် စား၍ရရှိသော တွေ့ရှိချက်များကို ဇယား (၁၁) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းကိန်းဂဏန်းသည် (၁) ထက်ကြီးပါက မြန်မာ့ပဲပုပ် ဈေးနှုန်းထက် ပိုမိုသက်သာကြောင်း၊ ဈေးနှုန်းအားဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြလျက်ရှိရာ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်ဈေးနှုန်းသည် မြန်မာထက် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် (၂.၇၈) ဆအထိလည်းကောင်း၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် (၁.၂၄) ဆအထိ အများဆုံး သက်သာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်မှလွဲ၍ ကျန်နိုင်ငံများအားလုံးတွင် မြန်မာ့ပဲပုပ်ဈေးက ယှဉ်ပြိုင်မှုကောင်းကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

၅.၅။ ပဲပုပ်ပို့ကုန် ကုန်သွယ်မှု အလားအလာ ဆန်းစစ်တွက်ချက်ခြင်း

မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ပို့ကုန် ကုန်သွယ်မှုအလားအလာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဲပုပ် တင်ပို့ခဲ့သည့် ထိုင်း၊ စင်ကာပူနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့အပေါ်အခြေခံ၍ ဆန်းစစ်တွက်ချက်ခဲ့ရာ ဂျပန်နှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံ တို့သို့ တန်ချိန် (၄၈၀) ခန့်စီအထိ တင်ပို့ရန်အလားအလာများရှိပြီး ပဲပုပ်အများဆုံး တင်ပို့လျက်ရှိသည့် ထိုင်း နိုင်ငံသို့မူ ပို့ကုန်အလားအလာ (၉) တန်မျှသာရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ တွေ့ရှိချက်များကို ဇယား (၁၂) ဖြင့် အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဇယား (၁၂) မြန်မာ့ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ ပို့ကုန်ကုန်သွယ်မှု အလားအလာ (Trade Potential)
(၂၀၂၃ ခုနှစ်)

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကုန်သွယ်ဖက် နိုင်ငံများ	မြန်မာနိုင်ငံမှ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်သို့ တင်ပို့သည့် ပမာဏ (တန်)	ကုန်သွယ်ဖက် နိုင်ငံများ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်မှ ဝယ်ယူသည့် ပမာဏ (တန်)	မြန်မာနိုင်ငံမှ ကုန်သွယ်ဖက် နိုင်ငံ များသို့ တင်ပို့သည့် ပမာဏ (တန်)	မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပို့ ကုန်အလား အလာ (တန်)
ထိုင်း	၄၈၄	၃,၂၈၄,၉၆၉	၄၇၅	၉
စင်ကာပူ	၄၈၄	၂၁,၉၃၆	၅	၄၇၉
ဂျပန်	၄၈၄	၃,၁၅၅,၅၂၁	၄	၄၈၀

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

၅.၆။ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များ (Revealed Comparative Advantage (RCA) and Revealed Symmetric Comparative Advantage (RSCA))

ဆက်လက်၍ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များကို RCA - Revealed Comparative Advantage နှင့် RSCA - Revealed Symmetric Comparative Advantage အသုံးပြုလေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို ဇယား (၁၃) ဖြင့် တင်ပြပါသည်။

လွန်ခဲ့သည့် ၁၀ နှစ်တာ ကာလအတွက် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် တစ်နှစ်ပျမ်းမျှ စုစုပေါင်း ပို့ကုန်တန်ဖိုး အမေရိကန် ဒေါ်လာ (၁၉,၄၅၃) ဘီလီယံတွင် ပဲပုပ်တင်ပို့သည့် ပျမ်းမျှတန်ဖိုးမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၆၆) ဘီလီယံပါဝင်ရာ ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့် (၀.၃၄) ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ့ပဲပုပ် တင်ပို့မှုအနေဖြင့် တစ်နှစ်ပျမ်းမျှ စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု အမေရိကန် ဒေါ်လာ (၁၂.၇၂) ဘီလီယံတွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၉) သန်းသာပါဝင်သဖြင့် (၀.၀၁) ရာခိုင်နှုန်းသာရှိပါသည်။

ဤစုစုပေါင်း ပို့ကုန်တန်ဖိုးနှင့် ပဲပုပ်ပို့ကုန်တန်ဖိုးအချိုးများကို မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘာ့နှိုင်းယှဉ်ရရှိသော ၁၀ နှစ်တာအတွက် နှစ်အလိုက် RCA နှင့် RSCA များ တွက်ချက်ရရှိမှုအရ မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ RCA မှာ (၁) ထက် လျော့နည်းခြင်း၊ RSCA မှာ သုညအောက် (အနုတ်လက္ခဏာ) သို့ ရောက်ရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် “နှိုင်းယှဉ်အားသာချက် မရှိ” ဟု သုံးသပ်ရပါသည်။

ဇယား (၁၃) မြန်မာ့ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် နှိုင်းယှဉ်အားသာချက် (RCA and RSCA)

(အမေရိကန်ဒေါ်လာသန်း)

နှစ်စဉ်	မြန်မာ့ပဲပုပ် တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး	မြန်မာ့ စုစုပေါင်း ပို့ကုန် တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး	ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် ပဲပုပ်တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး	ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် စုစုပေါင်း ပို့ကုန် တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး	RCA	RSCA
၂၀၁၄	၂.၄၈	၁၁,၄၅၁.၈၆	၅၉,၀၃၂.၈၂	၁၈,၈၅၆,၉၅၇.၆၃	၀.၀၇	-၀.၈၇
၂၀၁၅	၂.၅၃	၁၁,၄၃၁.၇၉	၅၁,၁၄၅.၁၇	၁၆,၄၁၈,၀၆၃.၈၉	၀.၀၇	-၀.၈၇
၂၀၁၆	၁.၂၆	၁၁,၆၇၂.၇၁	၅၂,၅၂၅.၇၈	၁၅,၉၂၄,၂၀၃.၆၅	၀.၀၃	-၀.၉၄
၂၀၁၇	၁.၃၃	၁၃,၈၇၇.၉၅	၅၈,၀၅၁.၀၉	၁၇,၅၆၃,၅၈၆.၂၀	၀.၀၃	-၀.၉၄
၂၀၁၈	၀.၅၂	၁၆,၇၀၂.၁၆	၅၉,၂၆၆.၁၅	၁၉,၃၂၉,၀၅၀.၁၇	၀.၀၁	-၀.၉၈
၂၀၁၉	၁.၉၂	၁၈,၁၁၇.၆၁	၅၅,၂၅၉.၄၃	၁၈,၇၆၁,၈၁၄.၉၂	၀.၀၄	-၀.၉၃
၂၀၂၀	၆.၉၇	၁၆,၉၄၉.၇၆	၆၃,၈၃၅.၄၂	၁၇,၅၁၄,၉၆၈.၈၀	၀.၁၁	-၀.၈၀
၂၀၂၁	၁.၇၆	၁၅,၁၅၃.၄၁	၇၈,၁၆၀.၈၉	၂၂,၁၅၄,၀၅၄.၄၆	၀.၀၃	-၀.၉၄
၂၀၂၂	၀.၁၇	၁၇,၀၈၄.၅၁	၉၃,၇၉၃.၇၅	၂၄,၇၁၉,၇၉၅.၆၀	၀.၀၀	-၀.၉၉
၂၀၂၃	၀.၀၇	၁၄,၇၅၂.၉၉	၉၃,၅၀၃.၁၅	၂၃,၂၉၁,၀၇၂.၃၁	၀.၀၀	-၁.၀၀

*RCA = Revealed Comparative Advantage, **RSCA= Revealed Symmetric Comparative Advantage

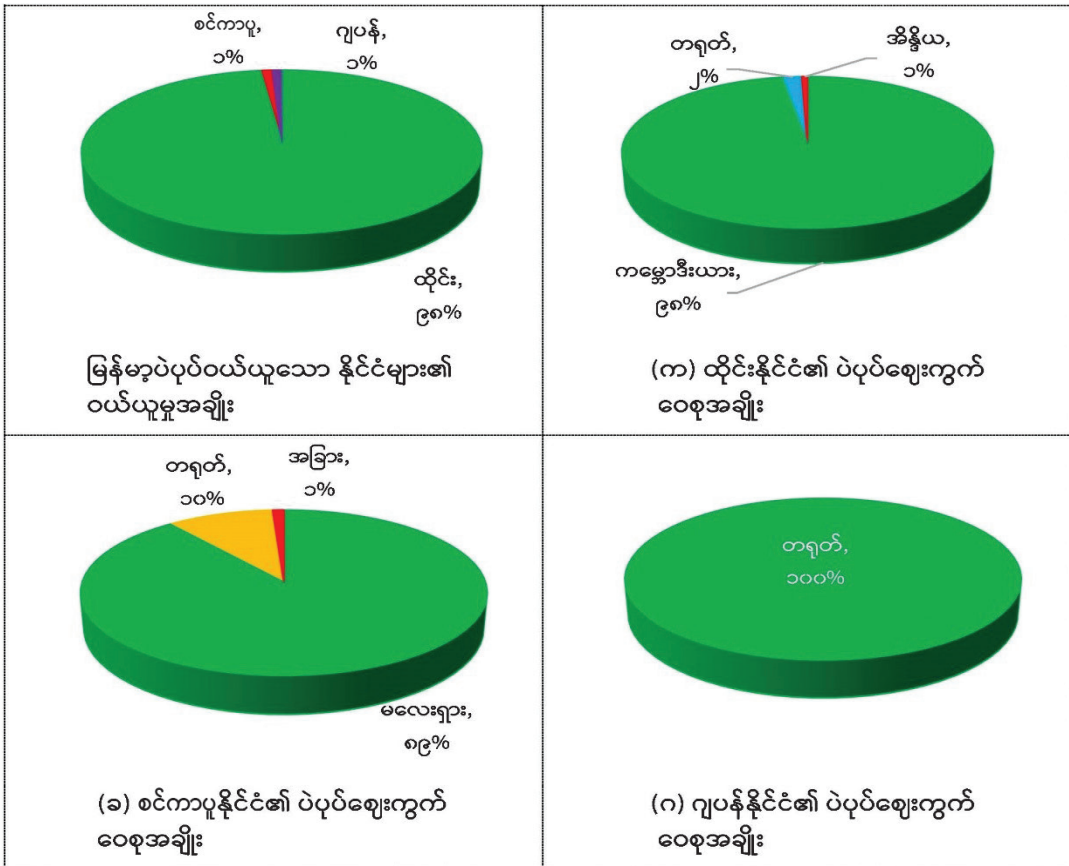
ရင်းမြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

၆။ ထုတ်ကုန်ယှဉ်ပြိုင်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်တင်ပို့မှုမှာ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် တင်ပို့သည့်နိုင်ငံ ၃ နိုင်ငံသာရှိသော်လည်း၊ ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း နှစ်အလိုက် ပဲပုပ်တင်ပို့ခဲ့သည့် နိုင်ငံအရေအတွက် စုစုပေါင်းမှာ (၁၈) နိုင်ငံ ရှိပါသည်။ အများဆုံး တင်ပို့ခဲ့သည့် နိုင်ငံများတွင် အိန္ဒိယ၊ တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံများ ပါဝင်ကြပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံက ပဲပုပ်တင်ပို့ခဲ့သည့် နိုင်ငံများတွင် ပဲပုပ်ပို့ကုန် ဈေးကွက်ဝေစုများကို မည်သည့်နိုင်ငံများက ခွဲဝေရယူလျက်ရှိ သည်ကို အောက်တွင် လေ့လာဖော်ပြထားပါသည်။

၆.၁။ အဓိက ကုန်သွယ်သည့် နိုင်ငံများနှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက် ရှယ်ယာများ

မြန်မာ့ပဲပုပ် (HS: 1201) ဝယ်ယူသော နိုင်ငံများနှင့် အဓိကဝယ်ယူသော နိုင်ငံများရှိ မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ဈေးကွက်ဝေစုအချိုးကို သိရှိနိုင်ရန် မြန်မာ့ပဲပုပ်ကို ဝယ်ယူတင်သွင်းလျက်ရှိသော နိုင်ငံများကို ပုံ (၉) တွင် ဖော်ပြ ထားပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် မြန်မာ့ပဲပုပ် တင်ပို့မှု၏ (၉၈) ရာခိုင်နှုန်းကို တင်သွင်းခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ် ဈေးကွက်ကို လွှမ်းမိုးထားပါသည်။ ထို့နောက် ဂျပန်နိုင်ငံနှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံတို့သည် စုစုပေါင်း တင်ပို့မှု၏ (၁) ရာခိုင်နှုန်းစီကို တင်သွင်းလျက် ရှိပါသည်။

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

ပုံ (၉) မြန်မာ့ပဲပုပ် (HS: 1201) ဝယ်ယူတင်သွင်းသော နိုင်ငံများရှိ ဈေးကွက်ဝေစု အချိုးများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

(က) ထိုင်းနိုင်ငံ။ ။ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ပဲပုပ်တင်ပို့လျက်ရှိသော နိုင်ငံများကို ပုံ (၉-က) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ အဓိက ပဲပုပ်တင်ပို့သည့်နိုင်ငံမှာ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံဖြစ်ပြီး စုစုပေါင်း တင်သွင်းမှု၏ (၉၈) ရာခိုင်နှုန်းကို ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှလည်းကောင်း၊ (၂) ရာခိုင်နှုန်းကို တရုတ်နိုင်ငံမှလည်းကောင်း၊ ကျန် (၁) ရာခိုင်နှုန်းကို အိန္ဒိယနိုင်ငံမှလည်းကောင်း အသီးသီးတင်သွင်းလျက် ရှိပါသည်။

(ခ) စင်ကာပူနိုင်ငံ။ ။ စင်ကာပူနိုင်ငံသို့ ပဲပုပ်တင်ပို့လျက်ရှိသော နိုင်ငံများကို ပုံ (၉-ခ) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ မလေးရှားနိုင်ငံသည် စင်ကာပူနိုင်ငံသို့ အဓိက ပဲပုပ်တင်ပို့သည့် နိုင်ငံဖြစ်ပြီး စုစုပေါင်း တင်သွင်းမှု၏ (၈၉) ရာခိုင်နှုန်းကို မလေးရှားနိုင်ငံမှလည်းကောင်း၊ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းကို တရုတ်နိုင်ငံမှလည်းကောင်း၊ ကျန် (၁) ရာခိုင်နှုန်းကို အခြားနိုင်ငံများမှလည်းကောင်း တင်သွင်းလျက် ရှိပါသည်။

(ဂ) ဂျပန်နိုင်ငံ။ ။ ဂျပန်နိုင်ငံသည် တရုတ်နိုင်ငံမှ ပဲပုပ်ကို (၁၀၀) ရာခိုင်နှုန်း တင်သွင်းလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည် (ပုံ ၉-ဂ)။

၆.၂။ ပြည်တွင်းဈေးကွက်နှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက် ဝယ်လိုအား

မြန်မာ့ပဲပုပ် ဝယ်လိုအားကို ပြည်တွင်းဈေးကွက် ဝယ်လိုအားနှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက်အတွက် ဝယ်လိုအား ဟူ၍ ခွဲခြားနိုင်ရာ ပြည်တွင်းဈေးကွက်တွင် ပဲပုပ်ကို ပဲနို့၊ တို့ဟူး၊ ပဲပုပ် အစို၊ ပဲပုပ်ပြား၊ မိဆော၊ ဆော့အမျိုးမျိုး၊ အသားတု စသည့် အမျိုးမျိုးသော စားသောက်ကုန်များ ထုတ်လုပ်ရန်၊ ပဲပုပ်ဆီ ထုတ်လုပ်ရန်နှင့် ဆီကြိတ်ဖတ်ကို တိရစ္ဆာန်အစာအဖြစ် အသုံးပြုရန် ဝယ်ယူကြသည်။ ပြည်ပပို့ကုန်ဈေးကွက်သို့ တင်ပို့နိုင်ရန်လည်း ပြည်တွင်းဈေးကွက်များတွင် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားကြသည်။

လက်ရှိတွင် ပြည်ပသို့ ပဲပုပ်တင်ပို့မှုမှာ ဈေးနှုန်းနှင့် ဈေးကွက်ဝယ်လိုအား အခြေအနေများအရ နှစ်စဉ် တင်ပို့သည့်ပမာဏ တည်ငြိမ်မှုမရှိဘဲ အတက်အကျ ပြောင်းလဲလျက်ရှိရာ ပို့ကုန်ဈေးကွက် ဝယ်လိုအားမှာ လိုက်ပါပြောင်းလဲလျက်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်တွင်းဈေးကွက် ဝယ်လိုအားမှာ ပြည်ပပို့ကုန်ဈေးကွက်နှင့် နှိုင်းစာပါက ပိုမိုတည်ငြိမ်လျက်ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ပြည်တွင်း၌ ပဲပုပ်အခြေခံ စားသောက်ကုန်ထုတ်လုပ်သည့်လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှု၊ တီထွင်ထုတ်လုပ်လာနိုင်မှု၊ အစားအစာဘေးကင်းလိုခြံမှု၊ စားသုံးသူ ပြည်သူအများက မိမိတို့ကျန်းမာရေးအတွက် အာဟာရဓာတ် ပြည့်စုံကြွယ်ဝသော အစားအသောက်များ ဂရုစိုက်ရွေးချယ် ပြောင်းလဲစားသုံးလာမှုများအပေါ်တွင် အခြေခံလျက် ပြည်တွင်းဝယ်လိုအားများ တိုးတက်လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံအတွင်း စားသုံးဆီ လိုအပ်ချက်ကြောင့် စားအုန်းဆီများကို နိုင်ငံခြားမှ မှာယူတင်သွင်းရလျက်ရှိရာ ပဲပုပ်ဆီ ထုတ်လုပ်သည့် လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာပါက ပဲပုပ်ဝယ်လိုအားလည်း ပိုမိုအားကောင်းလာမည် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် မွေးမြူရေးအစာအတွက် ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များကို နှစ်စဉ်တန်ချိန် ၅ သိန်းမှ ၆ သိန်းအထိ တင်သွင်းရလျက်ရှိရာ ပြည်တွင်း၌ပင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ် ကြိတ်ဝါးနိုင်ပါက စားသုံးဆီသာမက တိရစ္ဆာန်အစာ

အတွက် သုံးစွဲနေရသော နိုင်ငံခြားငွေယိုပေါက်ကို ပိတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည့်အပြင် ပဲပုပ်ကုန်ကြမ်း လိုအပ်ချက်များ ပိုမိုများပြားပြီး ဝယ်လိုအားများ တိုးတက်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ မြန်မာ့ပဲပုပ် ဝယ်လိုအားမှာ အများပြည်သူ၏ စားသုံးမှုပုံစံ၊ ကြိုက်နှစ်သက်မှု၊ ပဲပုပ်ဆီနှင့် ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ် ထုတ်လုပ်သည့် စက်မှုကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် အစိုးရ၏ ပဲပုပ်ဆိုင်ရာ မူဝါဒတို့အပေါ်တွင် အဓိက မူတည်နေပြီး ရေရှည်တွင် ဝယ်လိုအားများ သိသိသာသာ တိုးတက်မြင့်မားလာမည်ဟု ခန့်မှန်းပါသည်။

၆.၃။ ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက် (ထုတ်လုပ်သူ-ပြည်တွင်းဈေး-ပို့ကုန်)

မြန်မာ့ပဲပုပ် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုတွင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည်မှ စားသုံး ဆီနှင့် စားသောက်ကုန်အမျိုးမျိုး ပြုပြင်ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ သယ်ယူဖြန့်ဖြူးခြင်း၊ စားသုံးခြင်းအထိ အကျိုးဝင်သော ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက်များ (Market Chain) သန်မာအားကောင်း အချိတ်အဆက်မိရေးသည် အရေးကြီး သည့် အချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက် အချိတ်အဆက်ကောင်းပါမှ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင် နိုင်စွမ်းအား ပိုမိုကောင်းမွန်လာမည်ဖြစ်ပြီး ကုန်သွယ်မှုအလားအလာများ ပြည့်ဝလာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်တွင်းတွင် စားသုံးဆီနှင့် မွေးမြူရေးအစာအတွက် ကြိတ်ဖတ်များ မလုံလောက်သည့်အတွက် ပြည်ပမှ နှစ်စဉ်နိုင်ငံခြားငွေ အမြောက်အမြား အကုန်အကျခံလျက် ဝယ်ယူတင်သွင်းနေရခြင်း ဖြစ်စဉ်တွင် စိုက်ပျိုးသူ-ဆီကြိတ်ဝါးသူ-မွေးမြူသူတို့၏ ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက်တွင် လိုအပ်ချက်များ (Gap) ရှိနေ ခြင်းကို ညွှန်ပြလျက်ရှိပါသည်။

ပဲပုပ်စိုက်တောင်သူများအနေဖြင့် မိမိစိုက်ပျိုးသည့် ပဲပုပ်မျိုးကို ဒေသထွက်စားသောက်ကုန်များ ထုတ်လုပ်ရန်၊ ဆီကြိတ်ရန်၊ ပြည်ပတင်ပို့ရန် စသည်ဖြင့် ရွေးချယ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ရန်အတွက် ပြုပြင် ကြိတ်ဝါး ထုတ်လုပ်သူများ၊ ပြည်ပတင်ပို့သူများနှင့် ကွင်းဆက်မိမိ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဆီကြိတ်ရန်အတွက်၊ ဆီကြိတ်ရန် ကုန်ကြမ်းအဖြစ် နိုင်ငံခြားတင်ပို့ရန်အတွက် စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ် ပါက ဆီပါဝင်မှုနှုန်း ကောင်းမွန်သည့် ပဲပုပ်မျိုးများကိုသာ ရွေးချယ်စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်သင့်ပါသည်။

လက်ရှိပဲပုပ် အဓိကစိုက်ပျိုးလျက်ရှိသော ဧရိယာအများစုမှာ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တည်ရှိနေသည်ဖြစ်ရာ မိမိတို့ စိုက်ပျိုးထွက်ရှိသော ပဲပုပ်များကို နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်နေသော တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့ ရောင်းချနိုင်မည်ဆိုပါက သယ်ယူပို့ဆောင်စရိတ်များ သက်သာစွာဖြင့် တင်ပို့နိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် အကျိုးအမြတ်များ ပိုမိုရရှိခံစားနိုင်မည်ဖြစ်ရာ လိုအပ်နေသော ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက်များ တည်ထောင်ချိတ်ဆက်သွားရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက်များ ချိတ်ဆက်မှုတွင် ဈေးနှုန်းများမှာ အရေးကြီးသောကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက် ရှိရာ လယ်ယာသွင်းအားစု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်စရိတ်၊ အလုပ်သမားခ၊ ပြုပြင်ကြိတ်ဝါးမှုတွင် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ရရှိမှု၊ နိုင်ငံတကာသို့ တင်ပို့မှုတွင် ငွေကြေးလဲလှယ်နှုန်းထား စသည့် ပဲပုပ်ကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ဈေးနှုန်း ပြောင်းလဲမှုများကို လေ့လာသုံးသပ် ဆောင်ရွက်သွားရန် ဖြစ်ပါသည်။

၆.၄။ အားသာချက်၊ အားနည်းချက်၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ (SWOC analysis)

လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ စစ်တမ်းကောက်ယူလေ့လာမှုများအရ မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အားသာချက်၊ အားနည်းချက်၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရပါသည်-

(က) အားသာချက် (Strength)

မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပဲပုပ်ကို ဟက်တာထောင်ပေါင်း (၁၃၀ မှ ၁၅၀) ခန့်အထိ စိုက်ပျိုးလျက်ရှိရာ စုစုပေါင်း စိုက်ဧရိယာ၏ (၄၉) ရာခိုင်နှုန်းမှာ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်ပြီး ကျန်တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များ အားလုံးတွင်လည်း စိုက်ပျိုးသည်ကို တွေ့ရသည်။ ကွဲပြားခြားနားသော ရေမြေဒေသ ရာသီဥတု အမျိုးမျိုးတွင် သင့်တော်သော ပဲပုပ်မျိုးများကို စိုက်ပျိုးနိုင်ခြင်းကို အားသာချက်တစ်ရပ်အဖြစ် တွေ့ရသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စိုက်ပျိုးပြီး အိမ်နီးချင်း တရုတ်၊ ထိုင်းနိုင်ငံ ဈေးကွက်များသို့ အလွယ်တကူ တင်ပို့နိုင်မည့်အပြင် တရုတ်နိုင်ငံသို့ နယ်စပ်မှ တင်ပို့မှုအတွေ့အကြုံများလည်း ရရှိထားပြီးဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ပဲပုပ်မှာ စိုက်ပျိုးကုန်ကျစရိတ် သက်သာစွာဖြင့် စိုက်ပျိုးနိုင်သော ပဲအမျိုးအစား တစ်မျိုးဖြစ်ပြီး ကုန်ကျစရိတ်အပေါ် အကျိုးအမြတ် ပြန်လည်ရရှိနိုင်မှုအချိုးမှာ အခြားပဲမျိုးများထက် ပိုမိုကောင်းမွန်ကြောင်း သိရှိရသည်။ ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ် စာရင်းများအရ မတ်ပဲတွင် (၁.၁)၊ ပဲတီစိမ်းတွင် (၁.၅)၊ ကုလားပဲတွင် (၂.၁) အကျိုးအမြတ်ရရှိချိန်တွင် ပဲပုပ်၏ အကျိုးအမြတ်ရရှိနိုင်မှုအချိုးမှာ (၂.၈) ထိရှိသည် (စီမံကိန်းဦးစီးဌာန၊ Brief in Agriculture 2022)။

ပဲပုပ်ကို ပြည်ပတင်ပို့ရန် အလားအလာကောင်းများရှိနေသည့်အပြင် ပြည်တွင်းစားသုံးမှုမှာလည်း တိုးတက်လျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ပဲပုပ်ဆီ၊ ပဲပုပ်နို့နှင့် ပဲပုပ်နှင့်ပြုလုပ်သော စားသောက်ဖွယ်ရာ စားသုံးမှုများ တိုးတက်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရက အားပေးကူညီခြင်းကိုလည်း အားသာချက်တစ်ရပ်အဖြစ် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ပဲပုပ်မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ စမ်းသပ်စိုက်ပျိုးလျက်ရှိခြင်း၊ စပါးအပြီး ပဲပုပ်သီးထပ် စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပုဂ္ဂလိက ဆီစက်လုပ်ငန်းရှင်များကို ပဲပုပ်ဆီကြိတ်စက်များ တည်ထောင်ဆောင်ရွက်ရန် အားပေးကူညီခြင်း စသည့် လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပေးလျက်ရှိသည်။

(ခ) အားနည်းချက် (Weakness)

ဖော်ပြပါ အားသာချက်များရှိသကဲ့သို့ အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်၊ ကြိတ်ခွဲပြုပြင်မှုပိုင်းနှင့် အရည်အသွေးပိုင်း အားနည်းချက်များ ရှိသည်။ လမ်းတံတား သိုလှောင်ရုံ စသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ (Infrastructure) မပြည့်စုံခြင်းမှာ အဓိကအားနည်းချက်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ခေတ်မီ စိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာများ အသုံးပြုခြင်း၊ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ သုံးစွဲစိုက်ပျိုးခြင်းတို့တွင် အားနည်းချက်များ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ

တကာ၏ ပဲပုပ်တစ်ဟက်တာမှ ထွက်ရှိမှုနှင့် မိမိနိုင်ငံ၏ ထွက်ရှိသည့် ပမာဏချင်း နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက လျော့နည်းနေခြင်းက အားနည်းချက်ရှိသည်ကို ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။

ထို့ပြင် ပဲပုပ်ကို ပဲပုပ်ဆီ၊ ပဲနို့၊ ပဲပြား၊ အသားတု စသည်ဖြင့် ကြိတ်ခွဲပြုပြင် ထုတ်လုပ်မှု (Processing) အမျိုးမျိုး ပြုလုပ်စားသုံးလျက်ရှိကြသော်လည်း ပြည်ပသို့ တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များ တင်ပို့နိုင်မှု အလွန်နည်းပါးပြီး ကုန်ကြမ်းအဖြစ်သာ အဓိကတင်ပို့လျက်ရှိရာ ကမ္ဘာ့အဆင့်မီ ကြိတ်ခွဲပြုပြင်လုပ်ငန်းများ အားဖြည့်ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

ထို့အပြင် အရည်အသွေးပိုင်းအနေဖြင့်လည်း ပိုးသတ်ဆေးဓာတ်ကြွင်းပါဝင်မှုကဲ့သို့သော အစားအစာဘေးကင်းလုံခြုံရေးအပိုင်းနှင့် အရည်အသွေး စံချိန်စံညွှန်းများ ပြည့်မီသည့် ပို့ကုန်များထုတ်လုပ်တင်ပို့သည့် အပိုင်းတို့ကို အားနည်းချက်မရှိအောင် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

(ဂ) အခွင့်အလမ်းများ (Opportunities)

နိုင်ငံတကာတွင် ကျန်းမာရေးအတွက် အစာအာဟာရများကို ရွေးချယ်ပြောင်းလဲ စားသုံးလာခြင်းနှင့်အတူ တိရစ္ဆာန်မှရရှိသော ပရိုတိန်းများအစား အပင်မှရရှိသော ပရိုတိန်းများကို ပြောင်းလဲစားသုံးလာကြသည်နှင့်အညီ ပဲပုပ်စားသုံးမှုနှင့် ဝယ်လိုအားများ တိုးတက်မြင့်မားလာနေခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ကြီးမားသော အခွင့်အလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် လက်ရှိတွင် ပဲပုပ်ကို ကုန်ကြမ်းအဖြစ်သာ အဓိကတင်ပို့လျက်ရှိရာမှ ပဲပုပ်ဆီနှင့် ပဲပုပ်အခြေခံ အစားအသောက် အမယ်သစ်များ၊ အာဟာရဖြည့်စွက်စာများ၊ ဆေးဝါးဓာတ်စာများ၊ အလှကုန်ပစ္စည်းများ စသည်ဖြင့် တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များကိုလည်း ထုတ်လုပ်တင်ပို့လာနိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများလည်း ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ပဲပုပ်ကုန်ကြမ်းများ၊ တန်ဖိုးမြင့်ကုန်ချောများ ပိုမိုတိုးတက် ထုတ်လုပ်တင်ပို့နိုင်သည်နှင့်အမျှ လက်ရှိ ပဲပုပ်အဓိကတင်ပို့နေသည့် ဗီယက်နမ်၊ တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံများအပြင် အခြားဈေးကွက်သစ်များသို့ ပိုမိုထိုးဖောက်ဝင်ရောက်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ပြည်ပဈေးကွက်များသို့ တင်ပို့မှုအပြင် မိမိတို့နိုင်ငံ၏ အမျိုးသား အာဟာရကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာရေးကိုလည်း ပဲပုပ်ဆီ၊ ပဲပုပ်နို့နှင့် ပဲပုပ်စားသောက်ကုန်များကလည်းကောင်း၊ ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များ အသုံးပြုထုတ်လုပ်သည့် အသား ငါး နို့ ဥများကလည်းကောင်း ပါဝင်ကူညီ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းလည်း ရရှိလာနိုင်မည်ဖြစ်ကာ မြန်မာ့ ၅ နှစ်အောက် ကလေးများ၏ အရပ်အမောင်းစံချိန်မီမှု (Stunting) (၂၆.၇) ရာခိုင်နှုန်း၊ ကိုယ်အလေးချိန်ကြုံလို့မှု (Wasting) (၆.၇) ရာခိုင်နှုန်းထိရှိနေသည့် အခြေအနေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲသွားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ (Globalnutrition-report.org, 2025)

(ဃ) စိန်ခေါ်မှုများ (Challenges)

အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်သကဲ့သို့ တွေ့ကြုံရနိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှုများလည်းရှိနေရာ အဓိကအားဖြင့် လက်ရှိကမ္ဘာ့ထိပ်သီးပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် ဘရာဇီးလ်၊ အမေရိကန်၊ အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံများနှင့်

အခြားသော ပြိုင်ဘက်နိုင်ငံများ ပေါ်ထွက်လာနိုင်ခြင်းမှာ အရေးကြီးသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်၊ ထိုင်း စသည့်နိုင်ငံများသည် မြန်မာ့ပြိုင်ဘက်နိုင်ငံများ ဖြစ်လာနိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှု ရှိနေပေသည်။

အကောက်ခွန်ဆိုင်ရာ အတားအဆီးများနှင့် အခြားသောကုန်သွယ်မှု အတားအဆီးများ (Trade Barriers) ကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှုလည်းရှိနေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အထူးသဖြင့် ကုန်သွယ်မှု ပမာဏကိုတာ (Quota) သတ်မှတ်ခြင်း၊ တင်ပို့သည့် အချိန်ကာလသတ်မှတ်ခြင်း၊ ပိုးသတ်ဆေးမှုင်းတိုက်မှု (Fumigation) သတ်မှတ်ချက်များ၊ အမြင့်ဆုံးဓာတ်ကြွင်းပါဝင်မှု (MRL)၊ မှတ်ပုံတင်ရန် (Register) လိုအပ်မှု စသည့် ကုန်သွယ်မှု အတားအဆီးများ ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသည်။

ထို့ပြင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု (Climate Change) နှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်း၊ ပဲပုပ်ဈေးနှုန်းများ မတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း စသည်တို့မှာလည်း သတိပြုရမည့် စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်သည်။ မုတ်သုံဝင်ရောက်မှု၊ ကြာမြင့်မှု၊ မိုးရေချိန်၊ အပူချိန်ပြောင်းလဲမှု၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သကဲ့သို့ ပဲပုပ်ပြည်တွင်း ပြည်ပဈေးနှုန်းများမှာ မတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သဖြင့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်စီမံမှုများ ဆောင်ရွက်ထားရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။

ဇယား (၁၄) SWOC Analysis

အားသာချက် (Strength)	အားနည်းချက် (Weakness)
<ul style="list-style-type: none"> ဒေသအလိုက် သင့်လျော်သော ပဲပုပ်မျိုးများ စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်း နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်များသို့ ချိတ်ဆက် တင်ပို့မှု အတွေ့အကြုံရှိပြီးဖြစ်ခြင်း ကုန်ကျစရိတ်သက်သာစွာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ် နိုင်ခြင်း အစိုးရ၏ အားပေးကူညီမှု ရရှိခြင်း 	<ul style="list-style-type: none"> အခြေခံအဆောက်အအုံများ (Infrastructure) မပြည့်စုံခြင်း စိုက်ပျိုးနည်းပညာနှင့် မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ လိုအပ်ခြင်း ကြိတ်ခွဲပြုပြင် ထုတ်လုပ်မှု (Processing) အားနည်းခြင်း အရည်အသွေးပိုင်း မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ခြင်း
အခွင့်အလမ်းများ (Opportunities)	စိန်ခေါ်မှုများ (Challenges)
<ul style="list-style-type: none"> နိုင်ငံတကာ ပဲပုပ်ဝယ်လိုအား မြင့်မားခြင်း တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်တင်ပို့နိုင်ခြင်း ဈေးကွက်သစ်များ ရရှိလာနိုင်ခြင်း အမျိုးသားအာဟာရကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အထောက်အကူပြုနိုင်ခြင်း 	<ul style="list-style-type: none"> ပြိုင်ဘက်နိုင်ငံများ ပေါ်ထွက်လာခြင်း ကုန်သွယ်မှု အတားအဆီးများ ကြုံတွေ့ရခြင်း ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်း ဈေးနှုန်းမတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း

၇။ သုံးသပ်တင်ပြချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်တင်ပို့မှုနှင့် ဈေးကွက် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှု၊ ပြည်တွင်းစားသုံးမှု၊ ပြည်ပတင်ပို့မှု၊ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု၊ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး ခေါင်းစဉ်များဖြင့် သုံးသပ်တင်ပြချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်-

(က) စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု

ပဲပုပ်စိုက်ဧရိယာနှင့် ထွက်ရှိမှုများ ကျဆင်းလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်တွင် ပဲပုပ်ကို ဟက်တာထောင်ပေါင်း (၁၅၁) စိုက်ပျိုးလျက်ရှိရာမှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်တွင် ဟက်တာထောင်ပေါင်း (၁၃၉) သို့ လျော့နည်းသွားသည်။ အထွက်အနေဖြင့်လည်း တန်ထောင်ပေါင်း (၂၂၉) မှ (၂၁၀) သို့ ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ၈ နှစ်ဆက်တိုက် ဧရိယာရော အထွက်ပါ ကျဆင်းခဲ့ရာမှ ၂၀၂၂-၂၃ ခုနှစ်မှစ၍ တစ်ဖန်ပြန်လည် တိုးတက်လာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အများဆုံး အဖြစ် စံချိန်တင်ခဲ့သည့် ၂၀၀၉-၂၀၁၀ ခုနှစ် စိုက်ဧရိယာ ဟက်တာထောင်ပေါင်း (၁၇၁) နှင့် ၂၀၁၀-၁၁ ခုနှစ် အထွက် တန်ထောင်ပေါင်း (၂၅၉) တို့နှင့် အလှမ်းဝေးနေဆဲ ဖြစ်သည်။

အလားတူ တစ်ဟက်တာ ပျမ်းမျှ အထွက်နှုန်းများမှာလည်း သိသိသာသာ တိုးတက်လာမှုမရှိဘဲ (၁.၅၁) တန် ဝန်းကျင်တွင်သာ ရှိနေဆဲဖြစ်ရာ တစ်ကမ္ဘာလုံး၏ ပျမ်းမျှအထွက်နှုန်း (၁.၈၁) ထက် နိမ့်ကျလျက် ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့ (FAO) ၏ ၂၀၂၃ ခုနှစ် စာရင်းများအရ ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးသည့် နိုင်ငံပေါင်း (၁၀၃) နိုင်ငံတွင် မြန်မာ့ပဲပုပ်အထွက်နှုန်းမှာ အဆင့် (၈၂) ဖြစ်သည်။ အထွက်နှုန်းအမြင့်ဆုံးဖြစ်သည့် တူကီယိုနိုင်ငံ၏ အထွက်နှုန်းမှာ (၄.၂၁) တန်အထိ ထွက်ရှိလျက် ရှိသည်။

အထွက်နှုန်းနည်းပါးခြင်းကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ သုံးစွဲစိုက်ပျိုးရန်၊ စိုက်ပျိုး ရာဒေသ၏ ရေမြေရာသီဥတုနှင့် ကိုက်ညီသောမျိုးများ ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးရန်၊ အထွက်နှုန်းကောင်းသော မျိုးများ၊ ဆီထွက်နှုန်းကောင်းသောမျိုးများ ရှာဖွေဖော်ထုတ် စိုက်ပျိုးရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

ပဲပုပ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်ရေးအတွက် စိုက်ပျိုးသည့်ဧရိယာများ တိုးချဲ့ရန်လိုအပ်မည် ဖြစ်ရာ အထူးသဖြင့် မိုးစပါးအပြီး ပဲပုပ်သီးထပ် စိုက်ပျိုးခြင်း၊ အစေ့ထုတ်ပြောင်း စိုက်ခင်းများတွင် ပဲပုပ်ကို သီးညှပ်အဖြစ် ထည့်သွင်းစိုက်ပျိုးခြင်းများ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

လယ်ယာသွင်းအားစုပစ္စည်းများ ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်လာခြင်း၊ လယ်ယာလုပ်သား ရှားပါးခြင်း၊ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲခြင်းများ ကြုံတွေ့ရခြင်း၊ ထွက်ရှိသီးနှံဈေးနှုန်းများ တည်ငြိမ်မှုမရှိခြင်းတို့ကို ရင်ဆိုင်ရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ စားသုံးဆီ ကြိတ်ခွဲထုတ်လုပ်သည့်ကဏ္ဍ၊ ပဲပုပ်အခြေခံ စားသောက်ကုန်များ ထုတ်လုပ်သည့်ကဏ္ဍ၊ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းအတွက် တိရစ္ဆာန်အစာ ထုတ်လုပ်သည့်ကဏ္ဍတို့နှင့် ပေါင်းစပ် ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်သွားသင့်သည်။

(ခ) ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှု

စိုက်ပျိုးထွက်ရှိလာသော ပဲပုပ်များကို ပဲပုပ်ဆီထုတ်လုပ်၍ ပြည်တွင်းစားသုံးဆီ လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များဖြင့် မွေးမြူရေးအစာများ ထုတ်လုပ်၍ သားငါးကဏ္ဍ အစာလိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ပိုလျှံသော ပဲပုပ်ဆီနှင့် ပဲပုပ် ကြိတ်ဖတ်များကို ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရန်အတွက်လည်းကောင်း ခေတ်မီ ပဲပုပ်ဆီစက်များ တည်ထောင်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ အလားတူ တန်ဖိုးမြင့် ပဲပုပ်စားသောက်ကုန် ထုတ်လုပ်သည့် စက်ရုံများ၊ သိုလှောင်ရုံ များလည်း လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

တစ်ကမ္ဘာလုံး၏ ဆီထွက်သီးနှံ စုစုပေါင်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုတွင် ပဲပုပ်သီးနှံပါဝင်မှုမှာ အများ ဆုံးဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ၂၀၂၂-၂၃ ခုနှစ် စာရင်းများအရ ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှု တန်ချိန် (၃၇၈) သန်း ရှိရာ ဆီထွက်သီးနှံအားလုံး၏ (၅၉) ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရှိသည်။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်မှ ထွက်ရှိသောစားသုံး ဆီများ စားသုံးမှုတွင်လည်း ပဲပုပ်ဆီ စားသုံးမှု တန်ချိန် (၁၂) သန်းရှိရာ စားသုံးဆီ စားသုံးမှု စုစုပေါင်း၏ (၂၈) ခိုင်နှုန်းရှိသည်။ သို့ဖြစ်ရာ စားသုံးမှု (၃၅) ရာခိုင်နှုန်းရှိသော စားအုန်းဆီ ပြီးလျှင် ဒုတိယအများဆုံး ဖြစ်သည်။ ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ် Protein Meal သုံးစွဲမှုအနေဖြင့် ကြည့်မည်ဆိုပါကလည်း တန်ချိန် (၂၄၇) သန်းဖြင့် (၆၉) ရာခိုင်နှုန်းအထိ အများဆုံး သုံးစွဲလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ (ASA “Soystats 2024”)

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် လက်ရှိ ပဲပုပ်ကြိတ်ခွဲမှုအပိုင်းတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနည်းပါးပြီး နည်းပညာ လိုအပ်ချက်များ ရှိနေသည်။ ပြည်တွင်း၌ ထုတ်လုပ်သော ပဲပုပ်ဆီမှာ သန့်စင်မှု (Refinery) ပြုလုပ်ရာတွင် လိုအပ်ချက်များရှိနေကြောင်း၊ ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များမှာ ဆီကျန်ရှိမှု များပြားပြီး အရည်အသွေးပိုင်းမှာ ပြည်ပမှတင်သွင်းသည့် ကြိတ်ဖတ်များကဲ့သို့ ကောင်းမွန်မှုမရှိသေးကြောင်း သိရှိရသည်။

စက်ရုံအလုပ်ရုံများ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား အလုံအလောက်ရရှိရေး ကောင်းမွန်သော ထုတ်လုပ်မှု ကျင့်စဉ် (Good Manufacturing Practices - GMP) များ ကျင့်သုံးရေး၊ အစားအစာ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးများ အလေးထား ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ကမ္ဘာ့ပဲပုပ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ် စားသုံးမှု၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုများဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲ မှုများကို လေ့လာ၍ မိမိပြည်တွင်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေသော၊ ပြည်ပဝယ်လိုအား ရှိသော ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှုလုပ်ငန်းများကို ကြိုတင်ပြင်ဆင် တည်ထောင် ဆောင်ရွက်သွားသင့်သည်။

(ဂ) ပြည်တွင်းစားသုံးမှု

ပြည်တွင်း၌ ပဲပုပ်နှင့် ပြုလုပ်သော စားသောက်ဖွယ်ရာများ ပြည်ပမှ တင်သွင်းလာ၍ဖြစ်စေ၊ ဆိုရှယ်မီဒီယာများနှင့် ပို့ဆောင်ဖြန့်ဖြူးပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကြောင့်ဖြစ်စေ လက်လှမ်းမီလာပြီး ‘ပဲနို့’ ကဲ့သို့သော စားသောက်ကုန်များ စားသုံးမှုတိုးတက်လာသော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ပဲပုပ်စား သုံးမှုတွင် သိသိသာသာ တိုးတက်လာမှု မရှိသေးဟု သုံးသပ်ရပါသည်။

ပဲပုပ်ကို အစားအသောက် အမျိုးမျိုးအဖြစ် ပြုပြင်ထုတ်လုပ်စားသုံးနိုင် အသုံးပြုနိုင်သော်လည်း အဓိကအကျဆုံးသော စားသုံးမှုမှာ ပဲပုပ်ဆီနှင့် ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်အဖြစ် စားသုံးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပဲပုပ်

ဆီကို စူပါမတ်ကက်များတွင် ဝယ်ယူရရှိနိုင်သော်လည်း စားသုံးမှုအလေ့အထနည်းပါး၍ မြေပဲဆီ၊ နှမ်းဆီ တို့ကဲ့သို့ ကြိုက်နှစ်သက်မှု မရှိကြသေးသော်လည်း ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်ကို မွေးမြူရေးအစာအဖြစ် ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။

ပြည်တွင်း ပဲပုပ်စားသုံးမှု တိုးတက်ရေးအတွက် ရှေးရိုးစဉ်လာ ပဲပုပ်အစားအသောက်များ ခေတ်မီရေး၊ ပဲပုပ်အခြေခံ အစားအစာအမယ်သစ်များ တီထွင်ထုတ်လုပ်ရေး၊ အများပြည်သူသို့ ပဲပုပ်၏ အာဟာရကြွယ်ဝမှု စားသုံးမှုအကျိုးကျေးဇူးနှင့် စားသုံးနည်းများ ပညာပေးရေး၊ အစားအစာ ဘေးကင်းလုံခြုံမှု အလေးဂရုပြုစားသုံးရေးတို့ကို အားပေးဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ပဲပုပ်တွင် အချို့သော စားသုံးသူများအတွက် ဓာတ်မတည့်မှု (Allergy) ရှိနိုင်သည်ကိုလည်း သတိပြုရန် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် အခြားနိုင်ငံများတွင် စားသုံးလျက်ရှိသော Edamame ကဲ့သို့သော အစေ့အဆံအစိမ်းကို စားသုံးသည့် ပဲပုပ်မျိုးများ၊ ဆေးဘက်ဝင်သည့် အနက်ရောင် ပဲပုပ်မျိုး (Black Soybean) ကဲ့သို့သော အမယ်သစ် ပဲပုပ်မျိုးများ စားသုံးလာရေးအတွက်လည်း ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားပါက ပဲပုပ်စားသုံးမှု တိုးတက်ရေးကို အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သကဲ့သို့ ပြည်ပတင်ပို့မှုကိုလည်း အားပေးမြှင့်တင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ပြည်ပတင်ပို့မှု

လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်နှစ်တာကာလအတွင်း ပဲပုပ်ကို ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရာတွင် တစ်နှစ် တင်ပို့တန်ချိန် အနည်းဆုံး (၂၃၀) မှ အများဆုံး (၁၅,၈၇၃) အထိ ရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ အနည်းဆုံး တင်ပို့သည့် နှစ်မှာ ၂၀၂၂ ခုနှစ်ဖြစ်ပြီး အများဆုံးတင်ပို့သည့်နှစ်မှာ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဖြစ်သည်။ တန်ဖိုးအားဖြင့်ဆိုပါက အနိမ့်ဆုံး အမေရိကန် ဒေါ်လာ ထောင်ပေါင်း (၆၈) မှ အမြင့်ဆုံး (၆,၉၇၄) အထိရှိရာ ကွာခြားမှုများ အလွန်များပြားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပဲပုပ်တင်ပို့သည့် နိုင်ငံများမှာလည်း နှစ်အလိုက်ပြောင်းလဲလျက်ရှိရာ ၂၀၂၃ ခုနှစ် စာရင်းများအရ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ အများဆုံး တင်ပို့လျက်ရှိသော်လည်း ဆယ်နှစ်တာ စုစုပေါင်း ရောင်းချမှုတန်ဖိုးအနေဖြင့် တရုတ်နှင့်အိန္ဒိယနိုင်ငံများသို့ အများဆုံးရောင်းချခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသို့ ၂၀၂၁ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် တင်ပို့မှုမရှိဘဲ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် တင်ပို့သည့်နိုင်ငံမှာ နီပေါတစ်နိုင်ငံသာရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

တင်ပို့သည့် ပမာဏ၊ တင်ပို့သည့်နိုင်ငံများ ပုံမှန်မရှိသည့် အခြေအနေများကို ပြန်လည်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်နှင့် ယခင်က အများဆုံးတင်ပို့ခဲ့ဖူးသော အိန္ဒိယနှင့် တရုတ်ဈေးကွက်များ ပြန်လည်ရရှိရေး ဆောင်ရွက်သွားသင့်သည်။

ပဲပုပ်စေ့ကို ကုန်ကြမ်းအဖြစ် တင်ပို့ခြင်းအပြင် ပဲပုပ်ဆီ၊ ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များကိုလည်း ပြည်တွင်းတွင် ကြိတ်ခွဲပြုပြင်သည့်လုပ်ငန်းများ တည်ထောင်လျက် တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်လျက် ပြည်ပသို့ တင်ပို့နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းသင့်သည်။

ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရောင်းချရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသော သယ်ယူပို့ဆောင်ခများ မျှတရေး၊ နိုင်ငံခြားငွေ လဲလှယ်နှုန်းများ တည်ငြိမ်ရေး၊ ဘဏ်စနစ်နှင့် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများ ခေတ်မီရေးတို့ ကိုလည်း တစ်ပြိုင်တည်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

(င) ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု

မြန်မာ့ပဲပုပ် ဈေးနှုန်းများအား နိုင်ငံတကာ ဈေးနှုန်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာပါက ဈေးနှုန်းအရ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရသော်လည်း ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များ (RCA, SRCA) တွက်ချက်လေ့လာပါက ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုမရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ အဓိက ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရာ ရှမ်းပြည်နယ်သည် အဓိက တင်ပို့ရောင်းချမည့် တရုတ်နိုင်ငံ၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ထိုင်းနိုင်ငံတို့နှင့် နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်လျက်ရှိသဖြင့် ထွက်ရှိသည့် ပဲပုပ် များအား သယ်ယူပို့ဆောင်စရိတ်သက်သာစွာဖြင့် တင်ပို့နိုင်မည့် အခြေအနေကောင်းများ ပိုင်ဆိုင်လျက် ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်ပတ်သက်၍လည်း အမျိုးသားစံချိန်စံညွှန်းကောင်စီက (၁၈-၅-၂၀၂၂) ရက် နေ့စွဲပါ အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် (၉၁/၂၀၂၂) ဖြင့် “မြန်မာ့ပဲပုပ်စေ့ စံချိန်စံညွှန်း (MMS 24: 2022)” ကို ထုတ်ပြန်ထားရှိပြီး ဖြစ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။ ဤသို့စံချိန်စံညွှန်း သတ်မှတ်ထားရှိပြီးခြင်းသည် လည်း နိုင်ငံတကာ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုအတွက် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု မြင့်မားရေးအတွက် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ပိုမိုတိုးတက် ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် မျိုးကောင်းမျိုးသန့် စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ခေတ်မီစိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း၊ ရိတ်သိမ်းချိန်လွန် နည်းပညာများဖြင့် ပဲပုပ်အရည်အသွေး ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ခေတ်မီ ပဲပုပ်ကြိတ်ဝါး ပြုပြင်မှုလုပ်ငန်းများ တည်ထောင်ရန် လိုအပ်သည့် အကူအညီများပေးခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်မှုစရိတ်များ လျော့နည်းသက်သာ အောင် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း စသည့် ပဲပုပ်ကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ် သွားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

(စ) ပို့ကုန်အလားအလာ

ပဲပုပ်သီးနှံမှာ ပို့ကုန်အလားအလာကောင်းသည့် သီးနှံဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ပဲပုပ်လိုအပ်ချက် ကြီးမားသော တရုတ်၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံကြီးများနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်လျက် နီးကပ်စွာတည်ရှိသည့်အပြင် ယင်းနိုင်ငံကြီးများသို့လည်း ပဲပုပ်များ တင်ပို့ခဲ့ဖူးပြီးလည်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဲပုပ်များ အဓိကတင်ပို့ရာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သော တရုတ်နိုင်ငံသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ပဲပုပ် (HS 1201) တန်ချိန် သန်း (၁၀၀) ကျော် ဝယ်ယူတင်သွင်းခဲ့ရာ ဘရာဇီးလ်မှ တန်ချိန်သန်း (၇၀) ခန့်နှင့် အမေရိကန်မှ တန်ချိန် (၂၅) သန်းခန့် ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ အလားတူ မြန်မာ့ပဲပုပ် အဓိကတင်ပို့ရာ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ပဲပုပ်တင်သွင်းမှုမှာ တန်ချိန် (၇) သိန်းကျော်ရှိပြီး အဓိကတင်သွင်းသည့် နိုင်ငံများမှာ တိုဂို (၃.၄) သိန်း၊ နိုင်ဂျီးရီးယား (၁.၆) သိန်းတို့ ဖြစ်သည် (Trademap.org, 2025)။ သို့ဖြစ်ရာ လက်ရှိ မြန်မာ့ပဲပုပ် တင်ပို့နိုင်မှု (၄၈၄) တန်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံများသို့ ပဲပုပ်တင်ပို့ရန် အလား အလာ မည်မျှကြီးမားကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံ GACC နှင့် SPS Protocol များကိုလည်း လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီးဖြစ်ရာ ပဲပုပ်သီးနှံလည်း တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ GACC တွင် တရုတ်နိုင်ငံသို့ ပဲပုပ်အပါအဝင် ပဲမျိုးစုံတင်ပို့ရန် မှတ်ပုံတင်ထားသော ကုမ္ပဏီစုစုပေါင်း (၃၂၀) ကျော် ရှိပြီးဖြစ်နေခြင်းမှာလည်း ပဲပုပ်တင်ပို့ရန်အတွက် အလားအလာကောင်းများပင် ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ ပြည်ပသို့ ပဲပုပ်များတင်ပို့သည့်အပြင် ပဲပုပ်ဆီနှင့် ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ်များပါ ထုတ်လုပ်တင်ပို့နိုင်မည်ဆိုပါက ပို့ကုန်ဝင်ငွေများ ပိုမိုတိုးတက်ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ပြည်ပသို့ တင်ပို့သည့်နည်းတူ ပြည်တွင်းစားသုံးရန် နှစ်စဉ် တန်ချိန် (၇ မှ ၈) သိန်းအထိ တင်သွင်းရလျက်ရှိသော စားအုန်းဆီများကို အစားထိုးရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ နှစ်စဉ် တန်ချိန် (၅) သိန်းခန့် တင်သွင်းရလျက်ရှိသော တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးအစာဆီကြိတ်ဖတ် လိုအပ်ချက်များကိုလည်းကောင်း ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

(ဆ) ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး

ကုန်သွယ်မှုများဆောင်ရွက်ရာတွင် လျင်မြန်ရန်ရော ချောမွေ့ရန်ပါ လိုအပ်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး အညွှန်းကိန်း ၂၀၂၂ တွင် အညွှန်းကိန်း (၁၁) ခုရှိသည့်အနက် “ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်” တွင်သာ စံချိန်မီပြီး ကျန်အညွှန်းကိန်းများမှာ စံချိန်မီအဆင့်အောက်တွင်သာရှိသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အညွှန်းကိန်းများကို “စံချိန်မီ” အဆင့်သို့ အမြန်ဆုံး ရောက်ရှိအောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ပွင့်လင်းမြင်သာရှိမှု (Transparency)၊ ရိုးရှင်းမှု (Simplicity) ၊ ညီညွတ်မှု (Harmonization) နှင့် စံချိန်မီမှု (Standardization) ဟူသော မဏ္ဍိုင်ကြီး (၄) ရပ်ပေါ်တွင် အခြေခံရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

ကုန်သွယ်မှုတွင် အတားအဆီးများအဖြစ် အကောက်ခွန်မဟုတ်သော အတားအဆီးများ (Non-Tariff Measures - NTMs) နှင့် နည်းပညာပိုင်း ကုန်သွယ်မှု အတားအဆီးများ (Technical Barriers to Trade - TBT) ဟူ၍ရှိရာ မိမိတို့နှင့် ကုန်သွယ်ဖက်နိုင်ငံများ၏ အတားအဆီးများ လေ့လာသိရှိရန် အရေးကြီးသည်။

လျင်မြန်ချောမွေ့သော ကုန်သွယ်မှုသာရှိပါက ရရှိခံစားနိုင်မည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို သိမြင်ပြီး အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရန်ဖြစ်ပြီး ခေတ်မီ ကွန်ပျူတာနည်းပညာများ အသုံးချဆောင်ရွက်ရန်၊ Software အပိုင်းရော Hardware အပိုင်းပါ ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။

၈။ မူဝါဒထောက်ခံချက်များ

မြန်မာ့ပဲပုပ်၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို မြှင့်တင်နိုင်ရန်အတွက် ကျင့်သုံးသင့်သည့် မူဝါဒထောက်ခံချက်များကို (က) အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ (ခ) ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၊ (ဂ) စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ (ဃ) နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ (င) မူဝါဒဖော်ဆောင်မှု၊ (စ) မဟာဗျူဟာ နည်းလမ်းများ စသည့် ခေါင်းစဉ်များဖြင့် ထောက်ခံတင်ပြထားရာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်-

(က) အခြေခံအဆောက်အအုံ

“ခေတ်မီ ပဲပုပ်ဆီ ကြိတ်ဝါးထုတ်လုပ်သည့် စက်ရုံအလုပ်ရုံများနှင့် သိုလှောင်ရုံများ၊ လမ်းတံတား ဆိပ်ကမ်းစသည့် သယ်ယူပို့ဆောင်တင်ပို့မှု (Logistics) ဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ အရည်အသွေး ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ (Quality Infrastructure) စသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ထောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး အားပေးမြှင့်တင်သည့် မူဝါဒများချမှတ်ဆောင်ရွက်ပေးရန်။”

ပဲပုပ်သီးနှံမှာ အလားအလာကောင်းသော သီးနှံဖြစ်သော်လည်း လက်ရှိစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုမှာ နည်းပါးနေသေးသဖြင့် နှစ်စဉ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်လာသည့် အခြေအနေကိုလိုက်၍ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို လိုအပ်ချက်နှင့်အညီ တိုးချဲ့တည်ထောင်သွားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ပါ၍ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှု၊ ပြည်ပ တင်ပို့မှုတို့၌ အချက်အချာကျသော နေရာဒေသများတွင် ဦးစွာရွေးချယ် ဆောင်ရွက်သွားသင့်ပြီး ပဲပုပ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့် အခြေအနေအပေါ်မူတည်ပြီး ပြည်ပ တင်ပို့မှု ပဲပုပ်ဆီနှင့် ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ် ထုတ်လုပ်မှုအပါအဝင် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို တိုးချဲ့တည်ထောင် ဆောင်ရွက် သွားသင့်ပါသည်။

အချို့သော အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှလည်းကောင်း၊ အချို့ကို သမဝါယမ ကဏ္ဍမှ လည်းကောင်း၊ အချို့ကို အစိုးရလုပ်ငန်းဌာနများမှလည်းကောင်း၊ အချို့ကို အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု (Public-Private Partnership - PPP) များဖြင့်လည်းကောင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

(ခ) ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ

“ပဲပုပ်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများချမှတ်ခြင်း၊ မဟာဗျူဟာ နည်းဗျူဟာများ ချမှတ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များ တိုးတက်မှုအခြေအနေများ လေ့လာသုံးသပ်ခြင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် ပဲပုပ်တန်ဖိုးကွင်းဆက် တစ်လျှောက် ပါဝင်ပတ်သက်သူများ စုပေါင်းပါဝင်သော မြန်မာ့ပဲပုပ်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ထူထောင် ဆောင်ရွက်ရန်။”

နိုင်ငံတကာတွင် ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသော International Soybean Growers Alliance (ISGA), United Soybean Board (USB), Brazilian Association of Soybean Producers (APRO-

SOJA), China Soybean Industry Association (CSIA), Soybean Processors Association of India (SOPA) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းမျိုးများ ထူထောင်ဆောင်ရွက်သွားသင့်သည်။

လက်ရှိ စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာနတို့တွင် ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်လျက် ရှိသော ပဲပုပ်စုံညီစိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းကိုလည်း အင်အားတိုးချဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ မွေးထုတ်ခြင်း၊ ပဲပုပ်သုတေသနနှင့် တိုးချဲ့ပညာပေးရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုတိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ ပဲပုပ်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်သွယ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်သွားသင့်သည်။

(ဂ) စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း

“ပဲပုပ်ဈေးကွက် ကွင်းဆက်တစ်လျှောက်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်သည့် အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက၊ တောင်သူ၊ ကုန်သည်ပွဲစား၊ ပြုပြင်ကြိတ်ဝါး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများ၊ ပြည်ပတင်ပို့သူများစသည့် ပဲပုပ်တန်ဖိုး ကွင်းဆက်တွင် ပါဝင်နေသူများအား စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရန်။”

မြန်မာ့ပဲပုပ်ကဏ္ဍ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပဲပုပ်တန်ဖိုးကွင်းဆက်တွင် ပါဝင်နေ သူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေးမှာ အခြေခံကျသော လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ငန်းနယ်ပယ်များ အများအပြားရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း အခြေခံ ကျသော စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ မျိုးထိန်းသိမ်းမှု၊ ပဲပုပ်နှင့် ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ် ကြိတ်ဝါးထုတ်လုပ်မှု၊ အစားအစာ ဘေးကင်းလုံခြုံမှု၊ ရိတ်သိမ်းချိန်လွန်နည်းပညာ၊ ဈေးကွက် သုတေသန ပြုလုပ်နည်း၊ ငွေရေးကြေးရေး စီမံခန့်ခွဲမှု စသည်တို့ကို ဦးစားပေးမြှင့်တင်သွားသင့်သည်။

စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်းကို မိမိတို့ ပဲပုပ်ထုတ်ကုန်များ အရည်အသွေးကောင်းမွန်ရန်၊ နိုင်ငံတကာဈေးကွက်တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအား မြင့်မားရန်၊ မိမိတို့၏ ရေမြေသယံဇာတ လူ့စွမ်းအားနှင့် လယ်ယာသွင်းအားစုများကို အကျိုးအရှိဆုံး အသုံးပြုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

(ဃ) နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု

“စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ ပဲပုပ်ဆီနှင့် ပဲပုပ်ကြိတ်ဖတ် ကြိတ်ဝါးထုတ်လုပ်မှု၊ ပဲပုပ်အခြေခံ စားသောက် ကုန်များ ထုတ်လုပ်မှုတို့အတွက် လိုအပ်သော နည်းပညာနှင့် ငွေကြေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ရရှိနိုင်ရေး စီမံဆောင်ရွက်ပေးရန်။”

ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုတွင် မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ အသုံးပြုရေး၊ ပိုးမွှားရောဂါကာကွယ် နှိမ်နင်းရေး၊ လယ်ယာသွင်းအားစုများ ထိရောက်စွာ အသုံးပြုရေး၊ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေး၊ ရိတ်သိမ်းချိန်လွန် နည်း ပညာများ ကျင့်သုံးရေး၊ စက်မှုလယ်ယာ ကူးပြောင်းရေးတို့ဆိုင်ရာ နည်းပညာများ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ကြိတ်ဝါးထုတ်လုပ်မှု သိုလှောင်မှု၊ ဈေးကွက်ချဲ့ထွင်မှု အပိုင်းများတွင်လည်း ခေတ်မီနည်းပညာများ လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

နည်းပညာနှင့်အတူ ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများလည်း လိုအပ်လာမည်ဖြစ်ရာ တစ်ဦးချင်းစီမှ လည်းကောင်း၊ သမဝါယမအဖြစ် စုပေါင်း၍လည်းကောင်း၊ အစိုးရ၏ အကူအညီဖြင့်လည်းကောင်း

မြန်မာ့ပဲပုပ်ကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဆောင်ရွက်သွားသင့်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လက်ရှိဆောင်ရွက်ပေးနေသော သီးနှံစိုက်ပျိုးစရိတ်ချေးငွေ၊ ဂျပန်အစိုးရမှ မြန်မာအစိုးရသို့ တစ်ဆင့်ထုတ်ချေးပြီး၊ မြန်မာအစိုးရမှ တောင်သူလယ်သမားများသို့ တစ်ဆင့်ပြန်လည်ထုတ်ချေးသည့် နှစ်ဆင့်ချေးငွေ (JICA Two-Step Loan)၊ အသေးစား၊ အငယ်စားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများချေးငွေ (MSME Loan)၊ ဆီစက်လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးရေးချေးငွေ စသည့်ချေးငွေများကို ပိုမိုတိုးချဲ့ ထုတ်ချေးပေးရန် လိုအပ်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။

(င) မူဝါဒ ဖော်ဆောင်မှု

“မြန်မာ့ပဲပုပ် မူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော်မှုများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်။”

မြန်မာ့ပဲပုပ်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများဖော်ဆောင်ရာတွင် ယခင်က ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော မူဝါဒများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ လက်ရှိ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှု အခြေအနေများအပေါ်မူတည်၍ ချမှတ်သင့်သည့် မူဝါဒများကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ လက်တွေ့ နယ်ပယ်တွင် မူဝါဒများ၏ အားနည်းချက် အားသာချက်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သည့် မူဝါဒများကို အဆိုပြုတင်ပြခြင်းများ ပြုလုပ်သွားသင့်ပါသည်။

ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ ဌာနဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၊ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း၊ နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစသည့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် မူဝါဒများကို အဆက်အစပ်မိမိ ချမှတ်ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

(စ) မဟာဗျူဟာ နည်းလမ်းများ

မြန်မာ့ပဲပုပ်ကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အောက်ပါမဟာဗျူဟာနည်းလမ်းများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း အဆိုပြုတင်ပြပါသည်-

- (၁) ပဲပုပ်ကို ၎င်း၏ အလားအလာကောင်းများ ရှိနေမှုအပေါ်အခြေခံ၍ “ဦးစားပေးသီးနှံ” တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ရန်၊
- (၂) နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ပြည်တွင်းစားသုံးမှုနှင့် ပြည်ပတင်ပို့မှုတို့တွင် ပဲပုပ်သီးနှံကဏ္ဍ၏ အရေးပါမှုကို သိသိသာသာမြှင့်တင်ရန်၊
- (၃) မျိုးရိုးဗီဇပြုပြင်ထားသော ပဲပုပ်မျိုးများ (GMO) နိုင်ငံအတွင်း စိုက်ပျိုးရန် ဇီဝလုံခြုံရေး (Bio-Safety) အစီအမံများ ချမှတ်၍ ဥပဒေနှင့်အညီ ထိရောက်စွာ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရန်၊
- (၄) ရေရှည်တည်တံ့ဖွံ့ဖြိုးမှု (Sustainability) နှင့် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်တို့ကို ဦးတည်သည့် မဟာဗျူဟာနည်းလမ်းများဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ရန်။

၉။ ကိုးကားချက်များ

စီမံကိန်းဦးစီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ကုန်သွယ်ရေးဦးစီးဌာန၊ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန

စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၊ စီမံကိန်းဦးစီးဌာန (၂၀၂၂)၊ “မြန်မာ့ပဲမျိုးစုံ တန်ဖိုးကွင်းဆက် မြှင့်တင်ရေး လမ်းပြမြေပုံ ၂၀၂၁-၂၀၂၅”

စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၃)၊ “ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် အမျိုးသား ပို့ကုန် မဟာဗျူဟာ (ပဲမျိုးစုံနှင့် ဆီထွက်သီးနှံကဏ္ဍ ပို့ကုန် မဟာဗျူဟာ ၂၀၁၅-၂၀၁၉)”

မြန်မာနိုင်ငံ ပဲမျိုးစုံ၊ ပြောင်းနှင့် နှမ်းကုန်သည်များအသင်း

Ministry of Agriculture, Livestock, and Irrigation (2017), “Pulses Sector Development Strategy”

Ministry of Agriculture, Livestock, and Irrigation, Department of Planning (2023), “Myanmar Agriculture Sector in Brief 2022”

Ministry of Planning and Finance, Central Statistical Organization (2024), “Myanmar Agricultural Statistics (2014-2015 to 2022-2023)”

Tin Htut, “Integration of Myanmar Agriculture into ASEAN: Competitiveness of Myanmar Rice and Coarse Grain”

Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)

International Trade Center

The United Nations Comtrade Database

နောက်ဆက်တွဲ (က) တိုင်းဒေသကြီး / ပြည်နယ်အလိုက် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)
 (က) စိုက်ဧရိယာ (ဟက်တာ-ထောင်ပေါင်း)

ခုနှစ်	နေပြည်တော်	ကချင်	ကယား	ကရင်	ချင်း	စစ်ကိုင်း	တနင်္သာရီ	ပဲခူး	မကွေး	မန္တလေး	မွန်	ရခိုင်	ရန်ကုန်	ရှမ်း	ဧရာဝတီ	ပေါင်း
၂၀၁၄/၁၅	၀.၂	၄.၈	၃.၉	၃.၉	၀.၆	၁၆.၈	၀.၀	၈.၆	၅.၁	၁၁.၁	၀.၅	၀.၀	၀.၀	၇၉.၀	၁၆.၅	၁၅၁.၂
၂၀၁၅/၁၆	၀.၂	၄.၆	၃.၁	၃.၉	၀.၅	၁၆.၅	၀.၀	၈.၇	၅.၁	၁၁.၂	၀.၆	၀.၀	၀.၀	၇၇.၇	၁၆.၂	၁၄၈.၆
၂၀၁၆/၁၇	၀.၂	၄.၇	၂.၃	၃.၉	၀.၅	၁၅.၆	၀.၀	၇.၆	၄.၉	၁၁.၂	၀.၅	၀.၀	၀.၀	၇၆.၆	၁၅.၁	၁၄၃.၂
၂၀၁၇/၁၈	၀.၂	၄.၈	၀.၇	၄.၀	၀.၄	၁၅.၇	၀.၀	၉.၀	၂.၈	၁၀.၇	၀.၅	၀.၀	၀.၀	၇၅.၂	၁၅.၈	၁၃၉.၈
၂၀၁၈/၁၉	၀.၃	၅.၉	၀.၇	၄.၆	၀.၄	၁၇.၃	၀.၀၀၂	၈.၆	၁.၄	၁၀.၆	၀.၃	၀.၀	၀.၁	၇၃.၅	၁၅.၄	၁၃၉.၂
၂၀၁၉/၂၀	၀.၃	၈.၆	၀.၇	၄.၆	၀.၄	၁၆.၀	၀.၀	၇.၇	၁.၃	၁၀.၆	၀.၅	၀.၀	၀.၁	၇၁.၆	၁၅.၂	၁၃၇.၅
၂၀၂၀/၂၁	၀.၂	၆.၆	၀.၇	၄.၆	၀.၄	၁၅.၃	၀.၀	၈.၂	၁.၂	၉.၉	၀.၂	၀.၀	၀.၀	၆၉.၂	၁၅.၀	၁၃၁.၆
၂၀၂၁/၂၂	၀.၂	၆.၂	၀.၅	၄.၆	၀.၄	၁၅.၀	၀.၀	၇.၆	၁.၂	၁၀.၇	၀.၃	၀.၀	၀.၀	၆၉.၃	၁၄.၀	၁၃၀.၁
၂၀၂၂/၂၃	၀.၂	၇.၅	၀.၆	၄.၈	၀.၂	၁၄.၈	၀.၀	၉.၄	၁.၂	၁၀.၄	၀.၃	၀.၀	၀.၁	၆၈.၈	၁၄.၁	၁၃၂.၂
၂၀၂၃/၂၄	၀.၃	၇.၇	၀.၄	၄.၈	၀.၂	၁၄.၈	၀.၀	၁၈.၄	၁.၂	၁၁.၇	၀.၃	၀.၀	၀.၀	၆၈.၃	၁၁.၁	၁၃၉.၃

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲပုပ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)
 (ခ) အထွက်နှုန်း (တန်/ဟက်တာ)

ခုနှစ်	နေပြည်တော်	ကချင်	ကယား	ကရင်	ချင်း	စစ်ကိုင်း	တနင်္သာရီ	ပဲခူး	မကွေး	မန္တလေး	မွန်	ရခိုင်	ရန်ကုန်	ရှမ်း	ဧရာဝတီ	ပေါင်း
၂၀၁၄/၁၅	၀.၇၄	၁.၄၉	၁.၀၈	၁.၂၆	၀.၆၇	၁.၃၃		၁.၇၀	၁.၃၈	၁.၀၅	၁.၁၇		၀.၆၉	၁.၅၈	၁.၉၂	၁.၅၂
၂၀၁၅/၁၆	၀.၇၅	၁.၅၀	၁.၁၀	၁.၂၆	၀.၆၇	၁.၃၃		၁.၇၀	၁.၃၉	၁.၀၅	၁.၁၇		၀.၇၀	၁.၅၇	၁.၉၅	၁.၅၂
၂၀၁၆/၁၇	၀.၇၆	၁.၄၈	၁.၀၈	၁.၂၈	၀.၆၇	၁.၃၄		၁.၇၁	၁.၃၉	၁.၀၆	၁.၂၁		၁.၆၁	၁.၅၈	၁.၉၆	၁.၅၃
၂၀၁၇/၁၈	၀.၇၆	၁.၄၉	၁.၀၄	၁.၃၁	၀.၆၅	၁.၃၅		၁.၆၈	၁.၂၈	၁.၀၅	၁.၂၀		၁.၆၀	၁.၅၆	၁.၉၂	၁.၅၂
၂၀၁၈/၁၉	၀.၈၀	၁.၄၉	၁.၀၅	၁.၃၁	၀.၆၆	၁.၃၅	၀.၃၄	၁.၆၉	၁.၁၁	၁.၀၅	၁.၃၀		၁.၂၇	၁.၅၅	၁.၉၂	၁.၅၁
၂၀၁၉/၂၀	၀.၇၈	၁.၅၂	၁.၀၃	၁.၃၁	၀.၆၅	၁.၃၄		၁.၇၂	၁.၀၉	၁.၀၄	၁.၂၄		၁.၃၈	၁.၅၄	၁.၉၂	၁.၅၁
၂၀၂၀/၂၁	၀.၇၇	၁.၅၂	၁.၀၄	၁.၃၂	၀.၆၃	၁.၃၆		၁.၇၃	၁.၀၇	၁.၀၂	၁.၂၅		၁.၆၂	၁.၅၂	၁.၉၂	၁.၅၁
၂၀၂၁/၂၂	၀.၇၇	၁.၅၂	၁.၀၃	၁.၃၂	၀.၅၇	၁.၃၃		၁.၇၅	၁.၀၈	၁.၀၃	၁.၂၇		၁.၆၂	၁.၅၂	၁.၉၈	၁.၅၁
၂၀၂၂/၂၃	၀.၇၈	၁.၅၃	၁.၀၅	၁.၃၂	၀.၅၆	၁.၃၄		၁.၇၇	၁.၀၈	၁.၀၃	၁.၂၅		၁.၂၁	၁.၅၀	၁.၉၈	၁.၅၀
၂၀၂၃/၂၄	၀.၈၀	၁.၅၂	၁.၀၂	၁.၃၂	၀.၅၅	၁.၃၄		၁.၇၆	၁.၁၀	၁.၀၄	၁.၂၆	၀.၈၉	၁.၃၂	၁.၅၁	၁.၉၇	၁.၅၁

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)
 (ဂ) အထွက် (တန်-ထောင်ပေါင်း)

ခုနှစ်	နေပြည်တော်	ကချင်	ကယား	ကရင်	ချင်း	စစ်ကိုင်း	တနင်္သာရီ	ပဲခူး	မကွေး	မန္တလေး	မွန်	ရခိုင်	ရန်ကုန်	ရှမ်း	ဧရာဝတီ	ပေါင်း
၂၀၁၄/၁၅	၀.၂	၇.၂	၄.၂	၄.၉	၀.၄	၂၂.၄		၁၄.၇	၇.၁	၁၁.၇	၀.၆		၀.၀	၁၂၃.၈	၃၁.၇	၂၂၈.၉
၂၀၁၅/၁၆	၀.၂	၆.၉	၃.၄	၅.၀	၀.၄	၂၂.၀		၁၄.၈	၇.၁	၁၁.၇	၀.၇		၀.၀	၁၂၂.၀	၃၁.၆	၂၂၅.၈
၂၀၁၆/၁၇	၀.၂	၇.၀	၂.၅	၅.၀	၀.၃	၂၁.၀		၁၂.၉	၆.၈	၁၁.၈	၀.၆		၀.၀	၁၂၀.၅	၂၉.၅	၂၁၈.၃
၂၀၁၇/၁၈	၀.၂	၇.၂	၀.၇	၅.၂	၀.၃	၂၁.၂		၁၅.၁	၃.၆	၁၁.၂	၀.၆		၀.၀	၁၁၇.၂	၃၀.၃	၂၁၂.၈
၂၀၁၈/၁၉	၀.၃	၈.၈	၀.၇	၆.၀	၀.၂	၂၃.၃	*	၁၄.၆	၁.၅	၁၁.၁	၀.၃		၀.၁	၁၁၃.၆	၂၉.၆	၂၁၀.၃
၂၀၁၉/၂၀	၀.၂	၁၃.၁	၀.၈	၆.၀	၀.၂	၂၁.၄		၁၃.၃	၁.၅	၁၁.၀	၀.၆		၀.၁	၁၁၀.၄	၂၉.၁	၂၀၇.၇
၂၀၂၀/၂၁	၀.၁	၁၀.၀	၀.၇	၆.၀	၀.၃	၂၀.၆		၁၄.၂	၁.၃	၁၀.၀	၀.၃		၀.၀	၁၀၅.၂	၂၈.၈	၁၉၇.၇
၂၀၂၁/၂၂	၀.၁	၉.၅	၀.၅	၆.၁	၀.၂	၂၀.၀		၁၃.၂	၁.၃	၁၁.၀	၀.၄		၀.၀	၁၀၅.၄	၂၇.၈	၁၉၅.၆
၂၀၂၂/၂၃	၀.၁	၁၁.၄	၀.၆	၆.၄	၀.၁	၁၉.၉		၁၆.၇	၁.၃	၁၀.၇	၀.၄		၀.၁	၁၀၃.၄	၂၇.၉	၁၉၈.၉
၂၀၂၃/၂၄	၀.၂	၁၁.၆	၀.၅	၆.၄	၀.၁	၁၉.၉		၃၂.၅	၁.၄	၁၂.၁	၀.၄	*	၀.၁	၁၀၃.၃	၂၁.၉	၂၁၀.၂

ဇစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

နောက်ဆက်တွဲ (ခ) ပဲပုပ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ခန့်မှန်း ပိုလျှံမှုအခြေအနေ (၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်)

စဉ်	တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်	စိုက်ပျိုးထွက်ရှိမှု				လူဦးရေ (သန်း)	သုံးစွဲမှုပမာဏ (တန်)				အပိုအလျှံ (တန်)	ဖူလုံမှု ရာခိုင်နှုန်း
		စိုက် (ဟက်တာ)	ရိတ် (ဟက်တာ)	နှုန်း (တန်)	ထွက် (တန်)		မျိုး	အလေအလွင့်	စားသုံးမှု	စုစုပေါင်း		
၁	နေပြည်တော်	၂၅၀	၂၅၀	၀.၈၀	၂၀၁	၁.၄	၁၀	၄	၁,၈၅၇	၁,၈၇၂	-(၁,၆၇၁)	၁၁
၂	ကချင်	၇,၆၅၅	၇,၆၅၂	၁.၅၂	၁၁,၆၁၀	၂.၀	၃၀၉	၂၃၂	၂,၆၅၄	၃,၁၉၅	၈,၄၁၅	၃၆၃
၃	ကယား	၄၃၉	၄၃၉	၁.၀၂	၄၅၀	၀.၄	၁၈	၉	၅၃၁	၅၅၇	-(၁၀၇)	၈၁
၄	ကရင်	၄,၈၄၁	၄,၈၄၁	၁.၃၂	၆,၃၉၈	၁.၆	၁၉၅	၁၂၈	၂,၁၂၃	၂,၄၄၆	၃,၉၅၂	၂၆၂
၅	ချင်း	၁၈၅	၁၈၅	၀.၅၅	၁၀၂	၀.၅	၇	၂	၆၆၃	၆၇၃	-(၅၇၁)	၁၅
၆	စစ်ကိုင်း	၁၄,၈၂၉	၁၄,၈၂၉	၁.၃၄	၁၉,၉၀၅	၅.၇	၅၉၈	၃၉၈	၇,၅၆၃	၈,၅၅၉	၁၁,၃၄၆	၂၃၃
၇	တနင်္သာရီ	-	-	-	-	၁.၆	-	-	၂,၁၂၃	၂,၁၂၃	-(၂,၁၂၃)	-
၈	ပဲခူး	၁၈,၄၂၂	၁၈,၄၂၂	၁.၇၆	၃၂,၄၇၅	၅.၀	၇၄၃	၆၅၀	၆,၆၃၄	၈,၀၂၇	၂၄,၄၄၈	၄၀၅
၉	မကွေး	၁,၂၄၂	၁,၂၄၂	၁.၁၀	၁,၃၆၀	၃.၉	၅၀	၂၇	၅,၁၇၄	၅,၂၅၂	-(၃,၈၉၂)	၂၆
၁၀	မန္တလေး	၁၁,၆၇၇	၁၁,၆၇၇	၁.၀၄	၁၂,၀၉၆	၆.၈	၄၇၁	၂၄၂	၉,၀၂၂	၉,၇၃၅	၂,၃၆၁	၁၂၄
၁၁	မွန်	၃၁၅	၃၁၅	၁.၂၆	၃၉၇	၁.၉	၁၃	၈	၂,၅၂၁	၂,၅၄၂	-(၂,၁၄၅)	၁၆
၁၂	ရခိုင်	*	*	၀.၈၉	*	၃.၄	*	*	၄,၅၁၁	၄,၅၁၁	-(၄,၅၁၁)	*
၁၃	ရန်ကုန်	၄၃	၄၃	၁.၃၂	၅၇	၉.၀	၂	၁	၁၁,၉၄၁	၁၁,၉၄၄	-(၁၁,၈၈၇)	*
၁၄	ရှမ်း	၆၈,၂၈၈	၆၈,၂၅၃	၁.၅၁	၁၀၃,၂၅၇	၆.၈		၂,၀၆၅	၉,၀၂၂	၁၃,၈၄၃	၈၉,၄၁၄	၇၄၆
၁၅	ဧရာဝတီ	၁၁,၁၄၁	၁၁,၁၄၁	၁.၉၇	၂၁,၉၀၆	၆.၂	၄၅၀	၄၃၈	၈,၂၂၆	၉,၁၁၄	၁၂,၇၉၂	၂၄၀
	ပြည်ထောင်စုချုပ်	၁၃၉,၃၂၉	၁၃၉,၂၉၁	၁.၅၁	၂၁၀,၂၁၅	၅၆.၂	၅,၆၂၂	၄,၂၀၄	၇၄,၅၆၅	၈၄,၃၉၁	၁၂၅,၈၂၄	၂၄၉

ဇယားမြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ် (HS: 1201) လက်ကားဈေးနှုန်းများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

(အမေရိကန်ဒေါ်လာ/တန်)

လ	တရုတ်	တူကီယဲ	ဂျပန်	ထိုင်း	မြန်မာ
ဇန်နဝါရီ	၁,၂၇၈	၆၈၉	၂,၁၄၃	၁,၀၅၄	၉၇၂
ဖေဖော်ဝါရီ	၁,၂၂၇	၇၅၀	၄,၅၀၀	၅၀၀	၉၉၉
မတ်	၁,၁၉၈	၈၄၇	၄,၂၀၅	၈၆၀	၁,၂၄၀
ဧပြီ	၁,၂၉၅	၆၆၇	၃,၉၀၉	၈၃၂	၁,၁၂၀
မေ	၁,၂၄၆	၆၂၈	၄,၇၃၅	၃,၅၅၉	၁,၁၅၀
ဇွန်	၁,၁၈၅	၁,၈၄၂	၁,၈၀၀	၇၂၉	၁,၁၀၀
ဇူလိုင်	၉၃၉	၂,၀၀၅	၁,၈၀၅	၉၈၅	၉၈၈
ဩဂုတ်	၉၆၇	၅၇၄	၁,၈၁၀	၇၇၂	၉၈၀
စက်တင်ဘာ	၉၂၄	၅၇၃	၃,၈၃၃	၉၈၂	၁,၂၀၀
အောက်တိုဘာ	၁,၁၂၉	၆၂၆	၂,၉၈၈	၆၀၉	၁,၁၂၀
နိုဝင်ဘာ	၁,၀၉၃	၅၈၁	၂,၁၄၃	၇၂၉	၁,၀၈၆
ဒီဇင်ဘာ	၁,၀၆၁	၅၉၈	၁,၈၁၀	၅၂၀	၁,၁၀၀

ရင်းမြစ်။ ITC Trademap 2023, Myantrade 2023, FAOSTAT 2023

နောက်ဆက်တွဲ (ဃ) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ်ထုတ်လုပ်မှု

(တန်ချိန်သန်းပေါင်း)

ခုနှစ်	ကမ္ဘောဒီးယား	တရုတ်	အိန္ဒိယ	မြန်မာ	တူကီယဲ
၂၀၁၄	၀.၁၀	၁၂.၁၆	၁၀.၃၇	၀.၁၆	၀.၁၅
၂၀၁၅	၀.၁၀	၁၁.၇၉	၈.၅၇	၀.၁၅	၀.၁၆
၂၀၁၆	၀.၀၇	၁၂.၇၉	၁၃.၁၆	၀.၁၅	၀.၁၇
၂၀၁၇	၀.၀၇	၁၅.၂၉	၁၃.၁၆	၀.၁၅	၀.၁၄
၂၀၁၈	၀.၀၉	၁၅.၉၇	၁၀.၉၃	၀.၁၄	၀.၁၄
၂၀၁၉	၀.၀၄	၁၈.၁၀	၁၃.၂၇	၀.၁၄	၀.၁၅
၂၀၂၀	၀.၀၅	၁၉.၆၀	၁၁.၂၃	၀.၁၄	၀.၁၆
၂၀၂၁	၀.၀၆	၁၆.၄၀	၁၂.၆၁	၀.၁၃	၀.၁၈
၂၀၂၂	၀.၀၆	၂၀.၂၉	၁၂.၉၉	၀.၁၃	၀.၁၆

ရင်းမြစ်။ FAOSTAT 2023, CSO 2023

နောက်ဆက်တွဲ (c) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲပုပ်အထွက်နှုန်း

(တန်/ဟက်တာ)

ခုနှစ်	ကမ္ဘောဒီးယား	တရုတ်	အိန္ဒိယ	မြန်မာ	တူကီယဲ
၂၀၁၄	၁.၄၄	၁.၇၉	၀.၉၄	၁.၀၄	၄.၃၇
၂၀၁၅	၁.၄၆	၁.၈၁	၀.၇၃	၁.၀၄	၄.၄၀
၂၀၁၆	၁.၆၇	၁.၈၀	၁.၁၈	၁.၀၄	၄.၃၂
၂၀၁၇	၁.၇၅	၁.၈၅	၁.၁၈	၁.၀၄	၄.၄၂
၂၀၁၈	၂.၀၀	၁.၉၀	၁.၀၆	၁.၀၃	၄.၂၆
၂၀၁၉	၁.၆၄	၁.၉၅	၁.၁၉	၁.၀၃	၄.၂၅
၂၀၂၀	၁.၅၁	၁.၉၈	၀.၉၂	၁.၀၃	၄.၄၂
၂၀၂၁	၁.၅၉	၁.၉၅	၀.၉၈	၁.၀၃	၄.၁၅
၂၀၂၂	၁.၅၆	၁.၉၈	၁.၀၇	၁.၀၃	၄.၀၈

ရင်းမြစ်။ FAOSTAT 2023, CSO 2023

နောက်ဆက်တွဲ (စ) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများက တင်ပို့သော ပဲပုပ် (HS: 1201) ၏ FOB ဈေးနှုန်းများ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

(အမေရိကန်ဒေါ်လာ/တန်)

နှစ်စဉ်	တူကီယဲ	တရုတ်	ကာဇက်စတန်	အိန္ဒိယ	မလေးရှား	အင်ဒိုနီးရှား	မြန်မာ	ထိုင်း	ဗီယက်နမ်
၂၀၁၄	၆၅၀	၉၆၁	၅၄၂	၇၄၀	၆၂၈	၅၉၁	၄၈၀	၆၃၀	၆၃၀
၂၀၁၅	၅၉၃	၉၃၉	၄၄၉	၆၈၂	၅၅၄	၄၁၄	၄၈၀	၅၃၉	၄၇၀
၂၀၁၆	၅၈၉	၈၅၃	၅၀၈	၆၅၁	၂၅၆	၂၀၇	၄၈၀	၅၈၇	၅၆၄
၂၀၁၇	၅၅၀	၈၁၃	၄၀၈	၅၆၉	၃၉၇	၁၇၂	၄၈၀	၆၁၇	၉၄၇
၂၀၁၈	၅၆၉	၇၄၇	၄၅၄	၅၈၆	၅၁၂	၂၂၇	၅၅၀	၆၂၅	၄၄၄
၂၀၁၉	၄၈၂	၈၀၆	၄၆၄	၅၈၄	၄၉၃	၃၀၄	၄၁၃	၅၉၇	၃၅၅
၂၀၂၀	၄၇၃	၈၉၈	၄၉၆	၆၁၃	၅၄၃	၁၉၇	၄၃၉	၆၂၁	၄၀၀
၂၀၂၁	၆၂၉	၁၁၅၅	၇၃၃	၈၁၇	၇၄၀	၃၁၁	၆၀၅	၆၂၆	၅၃၈
၂၀၂၂	၈၁၃	၁၁၆၉	၇၁၃	၉၂၆	၈၅၆	၆၈၇	၇၃၀	၆၁၀	၆၃၃
၂၀၂၃	၆၅၄	၁၁၆၈	၅၀၀	၈၁၀	၇၅၅	၄၅၅	၁၄၀	၈၃၄	၆၅၉

ရင်းမြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023, Myantrade 2023

နောက်ဆက်တွဲ (ဆ) စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ရေး စီမံကိန်းစစ်တမ်း
မေးခွန်းလွှာ (ဌာနဆိုင်ရာ)

စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ရေး စီမံကိန်း စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ

၁။ ဖြေဆိုသူ၏ အခြေခံ အချက်အလက်များ

ဖြေဆိုသူအမည်		ဖုန်းနံပါတ်		ရက်စွဲ -
ရာထူးဌာန		မြို့နယ်/ တိုင်းဒေသကြီး		မေးမြန်းသူအမည်-
ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ စီမံဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း အတွေ့အကြုံ (နှစ်)				

၂။ ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့မှုလုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်တာ တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ

	လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်တာ တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ	ပိုကောင်း	ပုံမှန်	ပိုခက်ခဲ	မှတ်ချက်
၁။	သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်မှု				
၂။	ကုန်သွယ်မှု အသိုက်အဝန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု				
၃။	ထုတ်ပြန်ထားသော စည်းမျဉ်းများ				
၄။	ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်				
၅။	ဝန်ဆောင်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ				
၆။	စာရွက်စာတမ်းများ				
၇။	အလိုအလျောက်စနစ်				
၈။	လုပ်ငန်းစဉ်များ				
၉။	ပြည်တွင်းကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၁၀။	ပြည်ပကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၁၁။	အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားနှင့် သမာသမတ်ကျမှု				

၃။ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့မှုလုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ၂၀၂၃ ခုနှစ် တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ

	၂၀၂၃ ခုနှစ် တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ				
၁။	သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်မှု				
၂။	ကုန်သွယ်မှု အသိုက်အဝန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု				
၃။	ထုတ်ပြန်ထားသော စည်းမျဉ်းများ				
၄။	ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်				
၅။	ဝန်ဆောင်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ				
၆။	စာရွက်စာတမ်းများ				
၇။	အလိုအလျောက်စနစ်				
၈။	လုပ်ငန်းစဉ်များ				

၉။	ပြည်တွင်းကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း			
၁၀။	ပြည်ပကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း			
၁၁။	အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားနှင့် သမာသမတ်ကျမှု			

၄။ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် GACC SPS Protocol ချုပ်ဆိုဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြပါလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ခန့်မှန်းကြာချိန်များအပေါ် မူတည်၍ ပြန်လည်မွမ်းမံလိုသော လုပ်ငန်းစဉ်များရှိလျှင် ပြင်ဆင်လိုသည့်အချက်များအား ဖြေကြားပေးပါရန်။

စဉ်	အကြောင်းအရာ	ခန့်မှန်းကြာချိန်	ပြန်လည်မွမ်းမံ ပြင်ဆင်လိုသည့်အချက်များ
၁။	တင်ပို့လိုသော ကုန်စည်၏ Technical Market Access Information-TMA အား တင်ပို့မည့် နိုင်ငံသို့ ဦးစွာပေးပို့ခြင်း	၁-၃ လ	
၂။	TMA ဆိုင်ရာအချက်အလက်များကို လက်ခံသည့်နိုင်ငံမှ စိစစ်ခြင်း	၃-လ အထက်	
၃။	PRA ဆိုင်ရာအချက်အလက်များ ပြုစုပေးပို့ခြင်း	၁-၃ လ	
၄။	လက်ခံနိုင်မည့်နိုင်ငံများမှ PRA ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို စိစစ်ခြင်းနှင့် မေးမြန်းလာသည်များကို ပြန်လည်ပေးပို့ခြင်း	၃-လ အထက်	
၅။	ဖြေကြားပေးပို့လာသည့် PRA အပေါ်လက်ခံမည့် နိုင်ငံမှ စိစစ်ပြီး SPS Protocol (မူကြမ်း) ပြုစု၍ ပြန်လည်ပေးပို့ခြင်း	၃-လ အထက်	
၆။	ပေးပို့လာသည့် SPS Protocol (မူကြမ်း) ကို Focal မှ စိစစ်၍ နိုင်ငံခြားရေး၊ စီမံ/ဘဏ္ဍာရေး၊ ရင်းနှီး/စီးပွား၊ စီးပွား/ကူးသန်း၊ ဥပဒေရေးရာ၊ စာရင်းစစ်ချုပ်ရုံး၊ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့၊ အသင်း/ အဖွဲ့အစည်းများသို့ သဘောထားမှတ်ချက်တောင်းခံခြင်း	၁-၃ လ	
၇။	ပြန်ကြားလာသည့် သဘောထားမှတ်ချက်များနှင့်အညီ SPS Protocol (မူကြမ်း) အား ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ခြင်း	၁-လ	
၈။	ပြင်ဆင်ပြီးမူကြမ်းအား တင်ပို့မည့်နိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ပေးပို့ သဘောတူညီချက်ရယူခြင်း	၃-လ အထက်	
၉။	နှစ်ဖက်သဘောတူညီပြီး မူကြမ်းကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာ အရေးအသားမှန်ကန်မှုရှိစေရေး စိစစ်ခြင်း	၁-လ	
၁၀။	စိစစ်ချက်နှင့်အညီ နှစ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတို့မှ ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခြင်း	၁-၃ လ	
၁၁။	နှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ပြီး အပြီးသတ်မူကြမ်းကို ဝန်ကြီးဌာန စီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီ (EC) ခွင့်ပြုချက်ရယူ၍ ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့၊ စီးပွားရေး ကော်မတီသို့ တင်ပြခြင်း	၁-၂ လ	

နောက်ဆက်တွဲ (ဇ) စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ရေးစီမံကိန်း စစ်တမ်း
မေးခွန်းလွှာ (တင်ပို့သူများ)

ခရိုင်/ တိုင်းဒေသကြီး		မေးခွန်းလွှာအမှတ်	
မြို့နယ်		မေးမြန်းသူအမည်	
မေးမြန်းသည့်ရက်စွဲ		ဖုန်းနံပါတ်	

၁။ ဖြေဆိုသူ၏ အခြေခံအချက်အလက်များ

ဖြေဆိုသူအမည်		ဖုန်းနံပါတ်	
လုပ်ငန်းအမည်		အသက်	
ပညာအရည်အချင်း		လုပ်ငန်းအတွေ့အကြုံသက်တမ်း	
လုပ်ငန်းမှတ်ပုံတင်နံပါတ်		စုစုပေါင်းတင်ပို့ရောင်းချသော သီးနှံ/ သားငါးများ	
မှတ်ပုံတင်ထားသည့်ဌာန			
ကုန်သွယ်မှုစတင်ခဲ့သည့် ခုနှစ်			

၂။ လုပ်ငန်းအမျိုးအစားပုံစံ

☐ တစ်ဦးတည်းပိုင် (Sole proprietorship)	☐ တာဝန်ယူမှုကန့်သတ်ထားသည့် ကုမ္ပဏီ (Limited liability company)	☐ မိတ်ဖက်လုပ်ငန်း (Limited liability partnership)
☐ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (Partnership)	☐ ရှယ်ယာရှင်များနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (Cooperation)	

၃။ ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်း လွန်ခဲ့သော (၁၀) နှစ်တာကာလအတွင်း ကုန်ပစ္စည်းဝယ်ယူမှု၊ တင်ပို့မှုအခြေအနေများ။

ခုနှစ်	တင်ပို့သော ကုန်ပစ္စည်းများ	တင်ပို့သော နိုင်ငံ	ငွေချေ စနစ်	ရေကြောင်း/ နယ်စပ်	တွေ့ကြုံရသော ပြောင်းလဲမှု	ဈေးနှုန်း အတက်အကျ	တင်ပို့ရောင်းချမှု လုပ်ငန်း စဉ်များ (လွယ်ကူ/ ခက်ခဲ/ ပုံမှန်)
၂၀၂၃							
၂၀၂၂							
၂၀၂၁							
၂၀၂၀							
၂၀၁၉							

၄။ ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့မှုလုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်တာတင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ

	လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်တာ တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ	ပိုကောင်း	ပုံမှန်	ပိုခက်ခဲ	မှတ်ချက်
၁။	သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်မှု				
၂။	ကုန်သွယ်မှု အသိုက်အဝန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု				
၃။	ထုတ်ပြန်ထားသော စည်းမျဉ်းများ				
၄။	ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်				
၅။	ဝန်ဆောင်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ				
၆။	စာရွက်စာတမ်းများ				
၇။	အလိုအလျောက်စနစ်				
၈။	လုပ်ငန်းစဉ်များ				
၉။	ပြည်တွင်းကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၁၀။	ပြည်ပကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၁၁။	အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားနှင့် သမာသမတ်ကျမှု				

၅။ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့မှုလုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ၂၀၂၃ ခုနှစ် တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ

	2023 ခုနှစ် တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ	ပိုကောင်း	ပုံမှန်	ပိုခက်ခဲ	မှတ်ချက်
၁။	သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်မှု				
၂။	ကုန်သွယ်မှု အသိုက်အဝန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု				
၃။	ထုတ်ပြန်ထားသော စည်းမျဉ်းများ				
၄။	ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်				
၅။	ဝန်ဆောင်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ				
၆။	စာရွက်စာတမ်းများ				
၇။	အလိုအလျောက်စနစ်				
၈။	လုပ်ငန်းစဉ်များ				
၉။	ပြည်တွင်းကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၁၀။	ပြည်ပကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၁၁။	အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားနှင့် သမာသမတ်ကျမှု				

- ၆။ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ကုန်စည်တင်ပို့မှုတွင် ဆောင်ရွက်ထားသည့် GACC-SPS Protocol လုပ်ငန်းစဉ်များကို သိပါသလား။ (၁= သိပါသည်၊ ၂=မသိပါ)
- ၇။ GACC-SPS Protocol လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းကြောင့် ကုန်စည်တင်ပို့ရောင်းချမှုတွင် ထူးခြားမှုရှိပါသလား။ (၁=ရှိပါသည်၊ ၂= မရှိပါ) ရှိလျှင် ထူးခြားမှုများကို ဖော်ပြပါ။
- ၈။ (.....) လက်ရှိတင်ပို့ရောင်းချရာတွင် ကြုံတွေ့ရသော အဓိက အားသာချက်၊ အားနည်းချက်၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

အားသာချက်	အားနည်းချက်	အခွင့်အလမ်း	စိန်ခေါ်မှု

၉။ အနာဂတ်တွင် တင်ပို့ရောင်းချမှု ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပို၍ ကောင်းမွန်တိုးတက်လာစေရန် အကြံပေးလိုသော အချက်များ

.....

၁၀။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် (.....) တင်ပို့ရောင်းချမှု ကုန်ကျစရိတ်/ တန် (X rate -

အကြောင်းအရာ	ကုန်ကျစရိတ် (ကျပ်/USD)			
	ယူနစ်	ရေကြောင်း	နယ်စပ်	မှတ်ချက်
ပြည်တွင်း လက်ကားဈေး				
ထုပ်ပိုးမှု ပစ္စည်းကုန်ကျစရိတ်				
ပြည်တွင်းသယ်ယူစရိတ်				
ကုန်တင်/ကုန်ချ စရိတ်				
သယ်ယူစရိတ် (ပြည်တွင်းမှ ဆိပ်ကမ်းသို့)				
ကုန်တင်/ကုန်ချ စရိတ်				
ပို့ကုန်အတွက် ဆိပ်ကမ်းကုန်ကျစရိတ်				
ကုန်ပစ္စည်းစစ်ဆေးရေးစရိတ် (Inspection)				
အပင်သီးနှံပိုးမွှားကင်းရှင်းကြောင်းထောက်ခံချက်စရိတ်				
သန့်ရှင်း/အခြောက်ခံခြင်း				
သိုလှောင်မှုစရိတ်				
ကုန်တင်ခြင်း/ ကုန်ချစရိတ်				
Container ဝယ်ခ/ငှားခ				
စစ်ဆေးမှု ကုန်ကျစရိတ်				
ပို့ကုန် ကုန်သွယ်ခွန် (%)				
အာမခံကြေး				
တင်ပို့မှုဆိုင်ရာ လိုင်စင်ခ				
တင်ပို့မည့်နိုင်ငံတွင် ပေးရသော သွင်းကုန်ကုန်သွယ်ခွန် (%)				
တင်ပို့သောနိုင်ငံတွင် ဆိပ်ကမ်းကုန်ကျစရိတ်				
အခြားကုန်ကျစရိတ်များ				